Autor raportu:

United Nations Association Poland

Partner strategiczny:

Enea

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIAST W POLSCE:

OD TEORII DO PRAKTYKI

II EDYCJA PUBLIKACJI

Autor publikacji:

Partner strategiczny:

Pod patronatem:

United Nations Association Poland realizuje i wspiera cele zrównoważonego rozwoju

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIAST W POLSCE: OD TEORII DO PRAKTYKI

Inicjator publikacji	United Nations Association Poland Stowarzyszenie Narodów Zjednoczonych w Polsce www.unapoland.org | biuro@unapoland.org
Program	Agenda 2030: Polska dla Zrównoważonego Rozwoju

Jak powstała publikacja?

Jednym z głównych obszarów działań United Nations Association Poland jest współpraca z jednostkami administracji publicznej i samorządami na rzecz wdrażania w Polsce siedemnastu Celów Zrównoważonego Rozwoju . Uważamy, że kluczową rolę w tym procesie mają do odegrania właśnie miasta i z tego powodu w naszych działaniach dużo uwagi przywiązujemy do Celu 11 tj. „zrównoważone miasta i społeczności". Niniejszy raport powstał w ramach programu Agenda 2030: Polska dla Zrównoważonego Rozwoju. Stworzenie raportu zostało poprzedzone otwartymi debatami z mieszkańcami oraz formalnymi spotkaniami z władzami miast. Końcowym etapem było udzielenie przez miasta odpowiedzi na zadane przez UNAP pytania w ankiecie, która dotyczyła strategii wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju w miastach i związanych z tym wyzwaniami. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi od miast, członkinie i członkowie Stowarzyszenia Narodów Zjednoczonych w Polsce napisali artykuły o poszczególnych miastach.

Niniejszy raport został przygotowany w oparciu o dane przekazane przez ankietowane miasta. Stowarzyszenie United Nations Association Poland nie ponosi odpowiedzialności za prawidłowość danych przedstawionych w raporcie. Ankietowane miasta zostały wybrane w oparciu o subiektywną selekcję dokonaną przez zespół przygotowujący niniejszy raport. Stosuje się zwyczajowe zastrzeżenia.

WRZESIEŃ 2022

SPIS TREŚCI

SŁOWA WSTĘPU I WPROWADZENIE EKSPERCKIE

Adam Dziedzic, Weronika Nalbert, Magdalena Kania i Karolina Gajęcka, United Nations Association Poland
Bartłomiej Kozek, Centrum UNEP/GRID-Warszawa

GŁOS ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Małgorzata Jarosińska-Jedynak, Sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej
Katarzyna Kierzek-Koperska, Wiceprezeska Wielkopolskiego Funduszu Rozwoju
Łukasz Rzepecki, Doradca Prezydenta RP

GŁOS BIZNESU

Krzysztof Hajdrowski, Kierownik Biura Innowacji i Transformacji Klimatycznej, ENEA S.A.
Marta Zalewska, Dyrektor ds. relacji partnerskich i Programu InPost Green City
Aurelia Zych, ChemCycling™ Project Coordinator i **Agnieszka Łyczak-Szymczyk**, Sustainability Manager w BASF Polska
Ryszard Hordyński, Dyrektor ds. strategii i komunikacji Huawei Polska -
Tomasz Bradecki i Barbara Uherek-Bradecka, Studio BB Architekci

GŁOS ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Zbigniew Szalbot - Członek Zarządu Fundacji Fairtrade Polska
Piotr Barczak - Członek Zarządu, Polskie Stowarzyszenie Zero Waste
Fundacja Sendzimira

GŁOS MŁODZIEŻY

Sylwia Łyskawka, Przewodnicząca Młodzieżowej Rady Klimatycznej
Alina Prochasek, Przewodnicząca Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych
Agnieszka Parol-Górna, Koordynatorka Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 w Lublinie

ANALIZA ANKIET - CO MÓWIĄ NAM DANE?

Przemysław Błocki

PREZENTACJA POSZCZEGÓLNYCH MIAST

MIASTA DO 10 TYS. MIESZKAŃCÓW

Śmigiel, Gmina Sokoły, Stary Sącz, Podkowa Leśna, Morawica

MIASTA OD 10 DO 50 TYS. MIESZKAŃCÓW

Hrubieszów, Rawicz, Hajnówka, Zduńska Wola, Polkowice, Krosno, Nowy Dwór Mazowiecki, Pleszew, Sopot, Kościerzyna, Myślenice, Świętochłowice

MIASTA OD 50 DO 100 TYS. MIESZKAŃCÓW

Ełk, Zamość, Ostrów Wielkopolski, Grudziądz

MIASTA OD 100 DO 200 TYS. MIESZKAŃCÓW

Koszalin, Zielona Góra, Tarnów, Wałbrzych

MIASTA POWYŻEJ 200 TYS. MIESZKAŃCÓW

Gdynia, Radom, Szczecin, Kraków

WSTĘP EKSPERCKI

Adam Dziedzic, Weronika Nalbert, Magdalenia Kania i Karolina Gajęcka, United Nations Association Poland

Bartłomiej Kozek, Centrum UNEP/GRID-Warszawa

Miasta kluczowe w realizacji celów zrównoważonego rozwoju

Obecnie ponad 50% całej populacji naszej planety mieszka w miastach i odpowiada za 60 – 80% światowego zużycia energii oraz za 75% globalnej emisji CO2. Jest to znacznym obciążeniem dla ośrodków miejskich, które muszą kreować politykę łączącą postępującą urbanizację z ochroną środowiska, przy jednoczesnym zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Zrównoważony rozwój miast jest tym samym nieodłącznym elementem postępu w zakresie realizacji Agendy 2030. Istnieje zatem coraz silniejsza potrzeba, aby miasta były bardziej zrównoważone pod względem produkcji, konsumpcji, ochrony środowiska i zapewnienia odpowiedniej jakości życia swoim mieszkańcom. Potrzebę tę widać w coraz bardziej zurbanizowanym dziś świecie, zwłaszcza w Europie, gdzie większość obywateli mieszka w miastach. Nie ulega wątpliwości, że to miasta znajdują się dziś w centrum polityki zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w sferach edukacji (cel 4), opieki zdrowotnej (cel 3), przemysłu i infrastruktury (cel 9) lub przeciwdziałania zmianom klimatu (cel 13). Cel 11, który koncentruje się wokół zrównoważonych miast i społeczności, łączy wszystkie powyższe elementy w jedną całość.

Tak jak od kondycji całego organizmu zależy sprawność poszczególnych organów, tak na funkcjonowanie państwa wpływa działalność miast oraz regionów. Ich wagę podkreśla Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w raporcie dotyczącym terytorialnego aspektu 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ (Territorial Approach to the Sustainable Development Goals: Synthesis report) – oprócz celu 11 poświęconego zrównoważonym miastom i społecznościom, miasta i regiony mają do odegrania kluczową rolę w większości celów zrównoważonego rozwoju. Raport ostrzega również, że bez odpowiedniego zaangażowania lokalnych i regionalnych władz, co najmniej 105 z 169 zadań wyznaczonych w ramach Agendy 2030 nie zostanie osiągniętych.

Wszystko za sprawą megatrendów, takich jak zmiany klimatyczne i demograficzne, czy urbanizacja, którym Agenda 2030 wychodzi naprzeciw. Dotykają one wszystkich miast i społeczeństw w różnym stopniu, dlatego też wymagają oddolnego podejścia. To znaczy, że w zależności od lokalnego kontekstu należy dopasowywać odpowiednią politykę, która nie byłaby odgórnie narzucana.

> **Polska w roku 2022 plasuje się na 12. pozycji na 163 możliwe w ogólnym rankingu realizacji CZR. Patrząc wyłącznie przez pryzmat CZR 11, w porównaniu do ubiegłego roku, mamy stagnację. Pomimo tego, stan jego realizacji wynosi ponad 75%.**

Za tak dobry wynik odpowiadają miasta mające na swoich kontach sukcesy, które zostaną pokrótce przytoczone poniżej. Warto zaznaczyć, że już po raz drugi przedstawiamy dobre praktyki polskich miast w zakresie zrównoważonego rozwoju. W tym roku skupiamy się przede wszystkim na miastach mniejszych, do ok. 100 tys. mieszkańców (ubiegłoroczna edycja raportu skupiała się na większych miastach).

Przykładowo, Wrocław duży nacisk kładzie na niebieską infrastrukturę – od lokalnych działań i inicjatyw edukacyjnych, aż po inwestycje na większą skalę. W 2019 r. we współpracy z organizacją pozarządową realizowano projekt „Lubię deszcz", który stał się okazją do spotkań edukacyjnych z młodymi wrocławianami. Celem było przybliżenie im możliwości i sposobów zagospodarowania wody deszczowej. W ramach warsztatów, uczniowie z dziesięciu szkół budowali ogrody deszczowe, aby zachęcić mieszkańców do tworzenia podobnych ekosystemów w swoich ogrodach.

Równie ważne jak projekty infrastrukturalne jest tworzenie sprawiedliwego, solidarnego i pełnego wzajemnego szacunku społeczeństwa. Dlatego też Opole patrzy na zrównoważony rozwój przez pryzmat społeczeństwa. Opolskie centrum „Re-start" realizuje kompleksowy program reintegracji społecznej i zawodowej. W ramach projektu utworzono zajmujące się tym miejsca w Klubie Integracji Społecznej działającym przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie. Wsparciem objęte są osoby bezrobotne – w szczególności długotrwale – poprzez m.in. programy stażowe, poradnictwo psychospołeczne, zawodowe i prawne.

Legnica (jako jedno z niewielu miast) wskazała również kulturę i historię jako jedne ze swoich priorytetów w ramach celu 11 (11.4), czyli „wzmacniania wysiłków na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego". Kluczowym projektem w tym obszarze jest rewitalizacja palmiarni, która stanowi część dużej inwestycji mającej na celu dokonanie rewitalizacji legnickiego parku publicznego i stworzenia obszaru łączącego edukację, naukę, wypoczynek i rekreację.

Podsumowując, miasta mają do odegrania olbrzymią rolę w realizacji Agendy 2030. Ich władze są odpowiedzialne za obszary związane m.in. z edukacją, opieką zdrowotną, transportem, przemysłem i infrastrukturą czy działaniami na rzecz klimatu. Dlatego tak ważne jest, aby postulaty zawierane w strategiach rozwoju miast nie pozostawały wyłącznie teorią na papierze czy wnioskach o dofinansowanie, a ich rozwój odpowiadał wspólnej wizji ich mieszkańców. Dzięki konkretnym działaniom podejmowanym przez miasta zrównoważony rozwój staje się rzeczywistością, a pozytywne skutki są odczuwalne dla każdego z nas.

Zapraszamy do lektury raportu.

Adam Dziedzic
Prezes Zarządu
United Nations Association Poland

Weronika Nalbert
Wiceprezeska Zarządu i Koordynatorka Programu
Agenda 2030: Polska dla Zrównoważonego Rozwoju
United Nations Association Poland

Magdalena Kania
Wiceprezeska Zarządu
Koordynatorka Programu Polska w ONZ
United Nations Association Poland

Karolina Gajęcka
Koordynatorka Programu
Agenda 2030: Polska dla Zrównoważonego Rozwoju
United Nations Association Poland

Zrównoważony rozwój – także w trudnych czasach

Wyzwania związane z zerwanymi łańcuchami dostaw, niestabilnością cen surowców i energii, galopującą inflacją czy rosyjską agresją na Ukrainę nie oznaczają, że budowa przyjaznych dla ludzi i środowiska miast ma zejść na drugi plan. Wręcz przeciwnie – staje się to coraz bardziej naglącym zadaniem.

Medialne doniesienia ostatnich tygodni i miesięcy nie napawają optymizmem. Samorządy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, a także sami mieszkańcy niepokoją się rosnącymi cenami energii. Zarezerwowane na inwestycje samorządowe środki, wobec m.in. rosnących cen materiałów budowlanych, zaczynają okazywać się niewystarczające. W niektórych samorządach pojawiają się trudności z zapewnieniem utrzymania dotychczasowej siatki kursów transportu publicznego.

A wszystko to przecież jedynie czubek góry lodowej – nawarstwiających się problemów pokazujących, że utrzymanie dotychczasowych wzorców rozwoju, produkcji i konsumpcji staje się coraz trudniejsze, by nie powiedzieć niemożliwe. Ograniczenia budżetowe coraz bardziej dawać się będą we znaki, co oznacza, że wybór priorytetów staje się kluczowy dla długotrwałego, odpornego na wyzwania przyszłości rozwoju miast.

> **Bieżące wydarzenia nie zmieniają faktu, że przed nami wciąż długofalowe wyzwania o niemal cywilizacyjnym charakterze. Istotną ich grupą – jak przeczytać możemy m.in. w ONZ-owskiej publikacji „Shaping the Trends of Our Time" – stanowią kwestie związane ze zmianą klimatu, stanem środowiska i poziomem jego zanieczyszczenia. Miasta, w których generujemy sporą część naszej działalności gospodarczej, są przestrzeniami, w których na wyzwania te musimy odpowiadać.**

Inspirujące trendy i dobre praktyki ze świata stanowić mogą inspirację również dla polskich samorządowców. Coraz ważniejsze staje się jednak również pokazywanie pozytywnych zmian, realizowanych w polskich miastach – kontekście, który nie da się zbyć argumentem o niedostosowaniu działania do lokalnych warunków, otoczenia finansowego czy prawnego.

Cieszymy się, że inicjatywy promujące wymianę pozytywnych doświadczeń polskich miast rosną w siłę. Działania miejskie UNAP wpisują się w szeroki pejzaż projektów, stawiających sobie za cel stymulowanie zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym. Pejzaż, którego elementem jest również realizowany przez UNEP/GRID-Warszawa oraz Ambasadę Francji w Polsce program „Eco-Miasto", którego UNAP został partnerem.

Kupno elektrycznych autobusów, wymiana oświetlenia miejskiego na LEDowe, tworzenie chroniących przed upałami i podtopieniami przestrzeni zielonych czy termomodernizacja budynków – to wszystko działania, które mogą prowadzić do długofalowej redukcji kosztów i poprawy jakości życia w naszych miastach. Wzorcowe inicjatywy tego typu nagradzamy w konkursie Eco-Miasto. Inspirujących przykładów nie braknie również na łamach publikacji UNAP, którą obecnie Państwo czytają.

Zapraszając do lektury mamy nadzieję, że w kolejnych latach – pod wpływem m.in. wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu, działań z zakresu bezpieczeństwa energetycznego czy odbudowy gospodarczej po pandemii koronawirusa – podobnych, przyjaznych dla ludzi i środowiska zmian w naszych miastach nie zabraknie. Zależy od tego jakość naszego życia oraz odporność miejsc, w których żyjemy, na wyzwania przyszłości.

Bartłomiej Kozek
Kierownik Działu Zielonej Transformacji,
Centrum UNEP/GRID-Warszawa

GŁOS ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Małgorzata Jarosińska-Jedynak, Sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Kierzek-Koperska, Wiceprezeska Wielkopolskiego Funduszu Rozwoju

Łukasz Rzepecki, Doradca Prezydenta RP

Krajowa Polityka Miejska 2030 odpowiedzią na największe wyzwania stojące przed miastami

Gwałtowne zmiany klimatu, negatywne skutki pandemii COVID-19 oraz agresja Rosji na Ukrainę poszerzyły zakres dotychczasowych wyzwań stojących przed miastami oraz stworzyły konieczność wyznaczenia nowych priorytetów dla zrównoważonego rozwoju. Ze względu na wzajemne oddziaływania procesów wpływających na jakość życia mieszkańców miast, powstała uzasadniona potrzeba zharmonizowania podejmowanych w tym obszarze działań.

Odpowiedzią na dotychczasowe, jak również nadchodzące, wyzwania stojące przed miastami jest nowa „Krajowa Polityka Miejska 2030 (KPM 2030)", najważniejszy dokument administracji rządowej skierowany do miast i ich obszarów funkcjonalnych, przyjęty w czerwcu br. Wyzwania z jakimi mierzą się miasta dotyczą szerokiego spektrum polityk publicznych. Naszym celem jest więc koordynacja polityk sektorowych odnoszących się do obszarów zurbanizowanych, aby w jak najlepszy sposób wspierały zrównoważony rozwój miast.

Głównym celem Krajowej Polityki Miejskiej 2030 jest poprawa jakości życia mieszkańców miast. Przyczynić się ma do tego m.in. wzmacnianie zdolności miast i miejskich obszarów funkcjonalnych do zrównoważonego rozwoju, wsparcie konkurencyjności, wyrównywanie nierówności społecznych oraz budowanie odporności na obserwowane zmiany klimatu. W dokumencie proponujemy rozwiązania mające na celu wyeliminowanie dotychczasowych barier legislacyjnych, organizacyjnych czy finansowych utrudniających prowadzenie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Procesem równolegle przebiegającym z pracami nad KPM 2030 były przygotowania do Światowego Forum Miejskiego (11th World Urban Forum - WUF11) w Katowicach, największego wydarzenia międzynarodowego poświęconego miastom, organizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej wspólnie z miastem Katowice pod auspicjami UN-Habitat. Konferencja po raz pierwszy w historii odbyła się w Europie Środkowo-Wschodniej, a jej główną tematyką była zrównoważona transformacja miast dla lepszej przyszłości. Interesariusze ze wszystkich obecnych krajów uznali politykę miejską jako dobro wspólne i zadeklarowali odpowiedzialne zarządzanie dostępnymi zasobami, celem rozwiązania wyzwań z jakimi mierzą się miasta. Uczestnicy forum jako podsumowanie kilkudniowych dyskusji podjęli wspólną inicjatywę w postaci opracowania Deklaracji Katowickiej (ang. Katowice Declared Actions), zawierającej najważniejsze postulaty wygłoszone podczas Forum. Politykę miejską uznano jako czynnik działań transformacyjnych na rzecz bardziej sprawiedliwych i dostępnych miast. Deklaracja ma za zadanie skierować większą uwagę na potrzebę przyspieszenia realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) oraz założeń Nowej Agendy Miejskiej.

Zrównoważony rozwój nie jest jednak możliwy bez zaangażowania wszystkich interesariuszy rozwoju miejskiego. Doskonałym polem do stałej współpracy między przedstawicielami administracji centralnej, samorządowej czy ośrodków akademickich i pozarządowych jest organizowane już od 5 lat przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej Krajowe Forum Miejskie, stanowiące platformę do dyskusji o potrzebach i wyzwaniach z jakimi wiąże się zrównoważony rozwój miast. Inicjujemy również współpracę pomiędzy samymi miastami. W tym roku rozpoczęliśmy realizację drugiej edycji projektu pod nazwą „Partnerska Inicjatywa Miast", który umożliwia wzmocnienie współpracy i wymiany wiedzy między miastami różnej wielkości, ekspertami z ministerstw i Banku Światowego.

Przy wielości oraz kompleksowości działań podejmowanych zarówno na szczeblu krajowym jak i lokalnym, zgodnie z głównym celem KPM 2030, musimy pamiętać, iż istotą naszych prac jest przede wszystkim tworzenie fundamentów dla poprawy jakości życia mieszkańców.

Życzę Państwu udanej lektury raportu.

Małgorzata Jarosińska-Jedynak
Sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej,
Pełnomocniczka Rządu do spraw przygotowania
Światowego Forum Miejskiego w Katowicach w 2022 r.

Głos młodych w Pałacu Prezydenckim

Młodzież to grupa dynamiczna, szybko się zmieniająca, żyjąca „tu i teraz", ale myśląca perspektywicznie i patrząca do przodu, często inaczej niż dorośli. Młodzież w naszym kraju od najmłodszych lat powinna angażować się w życie społeczno-obywatelskie. Zawsze wychodziłem z tego założenia, działając w radach miejskich: Ozorkowa i Łodzi, a potem również jako najmłodszy parlamentarzysta w Sejmie.

> **Dla Pana Prezydenta Andrzeja Dudy polityka samorządowa oraz wspieranie młodzieży jest bardzo istotną sprawą – czego dowodem było podpisanie przez Pana Prezydenta ustawy wzmacniającej działalność Młodzieżowych Rad. Ujednolicenie unormowań dotyczących tworzenia przez radę gminy, radę powiatu oraz sejmik województwa odpowiednio młodzieżowej rady gminy, młodzieżowej rady powiatu oraz młodzieżowego sejmiku województwa poprzez unormowanie charakteru prawnego, trybu tworzenia, uprawnień oraz podstaw działania to była kwestia absolutnie priorytetowa.**

Prowadząc konsultacje „Młodzi w Pałacu" z ponad 160 organizacjami młodzieżowymi zauważyłem, że młodzi chcą rozmawiać o pomysłach i problemach młodego pokolenia. Po tych już wielu spotkaniach zauważam, że młodzież jest bardzo aktywna społecznie oraz obywatelsko. Angażuje się w kwestie życia młodych ludzi w rzeczywistości pocovidowej, aspekty związane ochroną klimatu oraz środowiska naturalnego czy wsparciem psychologicznym i psychiatrycznym dzieci i młodzieży.

Pan Prezydent chcąc jeszcze bardziej pochylić się nad problemami młodych ludzi w Polsce powołał Radę ds. Młodzieży, która ma za zadanie m.in. przygotowywać projekty legislacyjne, które polepszą sytuację młodzieży w naszym kraju. W Radzie znajdziemy przedstawicieli różnych organizacji społecznych, z różnych środowisk, ponieważ gremium ma być apolitycznym, eksperckim organem doradczo-konsultacyjnym, który ma za zadanie wspierać Pana Prezydenta w działaniach na rzecz młodzieży i wzmacnianiu debaty poświęconej zagadnieniom ważnym dla przedstawicieli młodego pokolenia.

Perspektywy, wyzwania oraz znaczenie młodego pokolenia na rzecz budowania zrównoważonego rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, są w obecnych czasach ogromne. Jednocześnie dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju konieczna jest spójność trzech kluczowych elementów: wzrostu gospodarczego, współpracy społecznej i ochrony środowiska. Są one wzajemnie połączone i wszystkie są niezwykle istotne dla osiągnięcia dobrobytu poszczególnych osób i całych społeczeństw, a co z tym się wiąże również młodych ludzi. Istotne jest tworzenie większych szans dla młodzieży oraz umożliwienie osiągnięcia podstawowego standardu życia poprzez budowę sprawiedliwego rozwoju społecznego.

Podsumowując, polityka młodzieżowa powinna być wyrazem podejścia w myśleniu o młodych mieszkańcach miast i ich roli w rozwoju w tych miejscach. Powinna wskazywać kierunek, w jakim jako miasto chcemy podążać, by młodzi czuli się tu dobrze i na równi z innymi mieszkańcami. Należy udoskonalać decyzje polityczne pod względem ich wpływu na młodzież we wszystkich sektorach, zwłaszcza w sektorze zatrudnienia, edukacji, zdrowia i w sektorze społecznym ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego wśród dzieci i młodzieży.

Łukasz Rzepecki
Doradca Prezydenta RP ds. Młodzieży

fot. spotkanie Doradcy Prezydenta RP z Młodzieżową Radą Miasta Gdańsk w Pałacu Prezydenckim

© Grzegorz Jakubowski/KPRP

Regionalne fundusze a zrównoważony rozwój lokalnych społeczności

Zrównoważony rozwój to już nie tylko modne hasło. To realne działania, w które wszyscy powinniśmy się zaangażować. Agenda 2030 podzielona jest na obszary tematyczne, ale w mojej ocenie one są ze sobą ściśle powiązane i nierozłączne. Aby zrównoważyć nasz świat potrzebne są działania transformacji gospodarek i wyrównania nierówności. Regionalne fundusze rozwoju wpierają rozwój regionów z programów unijnych Jessica i Jeremie, będąc jednocześnie uzupełnieniem oferty finansowej funduszy unijnych z bieżących perspektyw. Wspieramy rozwój obszarów miejskich, udzielamy wsparcia małym i średnim przedsiębiorstwom, a także wpływamy na polepszenie efektywności energetycznej. Wielkopolski Fundusz Rozwoju, który reprezentuję, już dziś ma w swojej ofercie produkty finansowe skierowane na działania ekologiczne. Jednocześnie dostrzegamy potrzebę wsparcia sektora MŚP w zakresie celów zrównoważonego rozwoju. Wraz z partnerami rozpoczynamy program skierowany do tej grupy odbiorców. Główną kwestią związaną ze zrównoważonym rozwojem są tematy ochrony środowiska naturalnego, społeczności i ładu korporacyjnego.

21 kwietnia 2021 r. Komisja Europejska ogłosiła projekt Dyrektywy w sprawie raportowania zagadnień zrównoważonego rozwoju (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD). Dyrektywa ta zastąpi obecną dyrektywę 2014/95/EU dotyczącą ujawniania informacji niefinansowych (Non-Financial Reporting Directive, NFRD), która to dyrektywa została zaimplementowana do przepisów krajowych i już dziś nakłada obowiązek raportowania niefinansowego na spółki giełdowe, banki czy instytucje ubezpieczeniowe. Nowa dyrektywa ma poszerzyć krąg podmiotów obowiązanych do raportowania.

Wiele wskazuje też na to, że w najbliższych latach od tego, czy stosowane przez nas rozwiązania realizują cele klimatyczne, społeczne lub dotyczące struktury zarządczej, będzie zależeć możliwość uzyskania wsparcia finansowego zarówno środków europejskich, jak i komercyjnych instrumentów finansowych. Dzieje się tak dlatego, iż nawet jeśli dany podmiot nie zostanie objęty obowiązkiem ustawowym, może zostać zmuszony do raportowania poprzez swoich kontrahentów.

Stąd nasza chęć wsparcia sektora, który jest najmniej przygotowany do zmiany myślenia o swoim biznesie. Wszystko wskazuje na to, iż transformacja energetyczna będzie musiała przyspieszyć. To z pewnością zmieni też łańcuchy dostaw, wymogi informacyjne czy wręcz oczekiwania rynku co do wizerunku danej firmy. Startujemy z programem „Zrównoważona Wielkopolska", w którym oprócz samego elementu edukacyjnego pojawią się inne zachęty, wsparcia i pomoc naszym przedsiębiorcom. Wszystko to ma zachęcić ich do modernizacji i wejścia na nową ścieżkę rozwoju. Co istotne, wiele dużych firm już na tej ścieżce jest. Są często dlatego, że raportowanie niefinansowe wymusiło na nich takie rozwiązania. Chcemy aby i te mniejsze firmy nie pozostały w tyle, ale też zdajemy sobie sprawę z ograniczeń finansowych, kadrowych czy informacyjnych tych firm. Jesteśmy powołani przez naszego właściciela czyli Samorząd Województwa Wielkopolskiego do kreowania rozwoju naszego województwa, realizując jednocześnie Strategię Województwa Wielkopolskiego, w której dużo miejsca poświęcone jest właśnie kwestiom zrównoważonego rozwoju.

Chcemy wprowadzić nasz region w nową, zrównoważoną erę rozwoju tak, aby żadna z naszych regionalnych firm nie zamknęła się z powodu braku możliwości zmiany modelu funkcjonowania opartego o zrównoważony rozwój.

Katarzyna Kierzek-Koperska
Wiceprezeska Wielkopolskiego Funduszu Rozwoju,
Zastępczyni Prezydenta Poznania w latach 2018-2020

GŁOS BIZNESU

Krzysztof Hajdrowski, Kierownik Biura Innowacji i Transformacji Klimatycznej, ENEA S.A. - artykuł "Miasta pełne dobrej energii"

Marta Zalewska, Dyrektor ds. relacji partnerskich i Programu InPost Green City - artykuł "Program InPost Green City"

Aurelia Zych, ChemCycling™ Project Coordinator i **Agnieszka Łyczak-Szymczyk**, Sustainability Manager w BASF Polska - artykuł "Na czym polega ChemCycling™ i jak może zostać wykorzystany przez polskie miasta?"

Ryszard Hordyński, dyrektor ds. strategii i komunikacji Huawei Polska - artykuł "Jakie technologie obecnie wdrażają miasta na świecie, aby stawać się miastami bardziej inteligentnymi?"

Tomasz Bradecki i Barbara Uherek-Bradecka, Studio BB Architekci - artykuł "Czy zagospodarowanie przestrzeni w polskich miastach zmierza w kierunku "bardziej zielonych"?

Miasta pełne dobrej energii

Wyzwania, przed jakimi stoją współczesne miasta w obliczu zmian klimatycznych, wymagają fundamentalnego przemyślenia, jakie rozwiązania będą dla nich najbardziej użyteczne dla zapewnienia stabilnego związku ze środowiskiem w przyszłości, przy jednoczesnym prowadzeniu działań, które uczynią rozwój ludzkości stabilnym. W 1800 r. tylko 3% ludności świata mieszkało w miastach; liczba ta wzrosła do 30% i 47% odpowiednio w latach 1950 i 2000. W kwietniu 2008 r. świat osiągnął 50% wskaźnik urbanizacji. Oprócz wzrostowej tendencji w populacji miejskiej obserwuje się również wzrost wielkości metropolii. W 1950 r. istniało tylko jedno miasto na świecie liczące ponad 10 milionów mieszkańców; w 2015 r. liczba ta wynosiła 30. Do 2030 r. oczekuje się, że 7 na 10 osób będzie mieszkać na obszarach miejskich. Szybka urbanizacja spowodowała, że miasta odpowiadają obecnie za ponad 75% globalnego zużycia energii i 80% całkowitej emisji gazów cieplarnianych; w miastach odbywa się również większość globalnego zużycia zasobów.

Wzrost liczby i wielkości miast jest możliwy m.in. dzięki postępowi technologicznemu, szczególnie intensywnemu od lat 70-tych ubiegłego wieku. Nowe narzędzia i rozwiązania są zresztą nadal potrzebne, bo muszą uwzględniać kwestie ekologiczne w skutecznym zarządzaniu miastem (np. emisje CO2 i pyłów, wykorzystanie wody deszczowej, lokalne wytwarzanie zielonej energii i minimalizację jej strat). Ponieważ miasta mają służyć mieszkańcom, ważne są dla nich jednocześnie walory estetyczne i rekreacyjne projektowanych działań, szczególnie w odniesieniu do znaczenia obszarów naturalnych, chronionych, tras dla pieszych i rowerzystów. Wymaga to więc swoistego połączenia funkcji realizowanych przez różne urządzenia i usługi. Stąd m.in. idea połączenia wytwarzania energii z uprawą roślin, zapewnienia dobrostanu zwierząt funkcjonujących na terenach miejskich, solarnych wiat przystankowych i ławek, systemów informacyjnych zasilanych energią słoneczną, integracji okien i elewacji budynków z panelami fotowoltaicznymi.

Miasta wdrażające nowoczesne technologie, są zwykle określane mianem inteligentnych. Pojęcie to często używany w odniesieniu do niemal każdej inicjatywy miejskiej opartej na technologii, obejmującej szeroki zakres aspektów życia w mieście takich, jak jakość życia i dobrobyt, zrównoważony rozwój, spójność społeczną, wzrost gospodarczy i ukierunkowanie na zarządzanie aktywami w celu modernizacji i rozbudowy miasta.

W miarę jak urbanizacja na świecie rośnie i zmienia się, istnieje ogólnoświatowa tendencja do tworzenia inteligentnych miast. Tendencja ta nie tylko otwiera nowe możliwości, ale także powoduje wiele wyzwań technicznych, społecznych, behawioralnych, ekonomicznych i infrastrukturalnych. Aby sprostać tym wyzwaniom niezbędne jest lepsze zrozumienie sposobu projektowania, adaptacji i zarządzania inteligentnymi miastami w rozumny i skuteczny sposób.

Głównym celem inteligentnych miast jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju w kwestiach społecznych, gospodarczych, instytucjonalnych i środowiskowych. Nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne, wszechobecny Internet oraz ciągłe poszerzanie dostępu do danych zwiększają możliwości poprawy warunków życia i pracy mieszkańców miast. Technologie informacyjne i komunikacyjne reprezentują obecnie innowacyjne opcje integracji systemów teleinformatycznych i sieciowych w infrastrukturę bardziej efektywnie kontrolującą i koordynującą złożone procesy fizyczne, a także interakcje między urządzeniami i systemami.

Współczesne miasta stają się coraz bardziej złożone. Zintegrowane, szczegółowe i inteligentne systemy informatyczne muszą pozwalać przewidywać i zarządzać zawiłościami i charakterystycznymi cechami aglomeracji. Dzisiaj technologie informatyczne stanowią podstawę sprawnego funkcjonowania wielu branż, np. linii lotniczych.
W zakresie miast, szczególnie tych, które zmagają się z wieloma brakami i potrzebami, proces ten musi być realizowany etapowo i bezpiecznie dla mieszkańców.

Inteligentne miasta zasadniczo wymagają zwiększenia istniejącej infrastruktury z wykorzystaniem zaawansowanej sieci nadzoru i sterowania w celu kontrolowania przepływu zasobów. Ponieważ dane te obejmują wiele dziedzin, w tym między innymi przepływ energii elektrycznej, wody/ścieków, transport, monitorowanie zanieczyszczeń i bezpieczeństwo i ponieważ dane te muszą one przechodzić przez wspólną, bardzo rozbudowaną sieć teleinformatyczną, wymagana jest uniwersalna łączność w całym mieście.

Inteligentne miasta przyszłości nie są statycznymi bytami, ale organicznymi istotamiz wzajemnie połączonymi częściami, które nieustannie wymieniają towary, usługi i wiedzę. W przeszłości miasta osiągały to dzięki prostej realizacji gospodarki rynkowej, ręcznemu kierowaniu i/lub przesyłowi energii oraz niezbyt rozbudowanym systemom komunikacyjnym. W międzyczasie zdecydowanie rozwinęły się technologie komunikacyjne i transportowe powodując, że zarówno infrastruktury komunikacyjne jak i transportowe nowoczesnych miast stały się przeciążone.

Rozwój miast byłby niemożliwy bez powszechnej elektryfikacji. Trudno wyobrazić sobie nasze codzienne funkcjonowanie bez energii elektrycznej. To uzależnienie ma zresztą tendencję wzrostową i jest jak najbardziej uzasadnione kwestiami ekologicznymi. Energia elektryczna jest najbardziej wszechstronnie stosowaną formą energii. Jest użytkowana przez odbiorcę końcowego praktycznie bez strat i zasadniczo nie zanieczyszcza środowiska na etapie przesyłu i dystrybucji. Może być też docelowo produkowana przy wykorzystaniu całkowicie odnawialnych, czystych źródeł, takich jak wiatr, woda i światło słoneczne.

Wyzwania związane ze zmianami klimatu sprzyjają aktywnemu rozwijaniu synergii pomiędzy dostawą niskoemisyjnej energii elektrycznej i wysokoefektywnymi technologiami jej użytkowania, w pierwszej kolejności w zastosowaniach przemysłowych i komercyjnych oraz w transporcie publicznym. Przemysł wykorzystuje ponad połowę wyprodukowanej energii elektrycznej, dlatego tak ważne jest, aby podjąć działania w zakresie efektywności energetycznej właśnie w jego obszarze.

> Szczególnie skuteczne działania są pożądane w dwóch sektorach, gdzie wykorzystanie energii elektrycznej prowadzi do istotnego postępu w kategoriach efektywności energetycznej, redukcji emisji CO2 oraz zmniejszenia zależności od węglowodorowych paliw kopalnych.
> Są to ogrzewanie/chłodzenie z zastosowaniem pomp ciepła oraz transport drogowy z napędem elektrycznym.

Oprócz centralnych źródeł energii, we współczesnych miastach są coraz częściej stosowane źródła rozproszone, w tym w ramach tzw. instalacji prosumenckich. Prosumenci to osoby fizyczne lub prawne, które wytwarzają energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii na potrzeby własne za pomocą mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii. Jednocześnie mogą tę energię także magazynować i przekazywać nadwyżkę do sieci elektroenergetycznej. Instalacja elastycznych, skoordynowanych systemów łączących zdecentralizowane źródła wytwórcze energii (w oparciu o fotowoltaikę, biogaz, itp.) z poszczególnymi lokalami mieszkalnymi i usługowymi o różnych poziomach zużycia energii wymaga wdrażania przez operatorów systemu dystrybucyjnego, np. ENEA Operator, rozwiązań sieci inteligentnych (ang. Smart Grids).

Zdefiniowanie możliwych strategii przejścia miast na zrównoważony rozwój wymaga udziału ekspertów z różnych dziedzin. Do najważniejszych należą: planowanie energetyczne, zarządzanie energią, budownictwo, systemy przemysłowe, systemy transportowe, technologie informacyjne i komunikacyjne, infrastruktura, gospodarka i nauki społeczne. Ponadto rolę interdyscyplinarną w zespole odegrają eksperci w zakresie modelowania i prognozowania technologii, proponując nowe rozwiązania synergiczne. Przejście od obecnego paradygmatu ekonomicznego i społecznego do zrównoważonego jest wielkim wyzwaniem, które obejmie z całą pewnością wdrażanie ekologicznych rozwiązań energetycznych i które jednocześnie wpłynie, w bardziej ogólny sposób, na to, jak żyjemy, poruszamy się i pracujemy w mieście. Nowe koncepcje, takie jak gospodarka o obiegu zamkniętym i społeczeństwo uczące się, są ważnymi elementami mobilizacji zainteresowanych stron, ponieważ zmiany te wpłyną jednocześnie na środowisko, gospodarkę i społeczeństwo (stanowiące trzy filary zrównoważonego rozwoju). Analiza i modelowanie tej zmiany na wielu poziomach wymaga ewolucji obecnych narzędzi i metodologii, w tym bardziej adekwatnych metodologii oceny techniczno-ekonomicznej i społeczno-ekonomicznej. Ogólnie rzecz biorąc, zmiany w zakresie zrównoważonego rozwoju wymagają wyraźnie wielopoziomowej strategii planowania, aby pomóc w przekierowaniu istniejącej dynamiki w gospodarce, społeczeństwie i technologii, z uwzględnieniem potrzeb i możliwości środowiskowych.

> Mieszkańcy oczekują, że inteligentne miasta zapewnią swoim obywatelom wysoki standard życia. W tym przypadku w definicji „inteligencji” miasta należy uwzględniać, że bezpieczeństwo, prywatność, solidność systemu i dostępność usług powinny być trwałe. Głównym celem jest zbudowanie konkurencyjnego i atrakcyjnego otoczenia biznesowego poprzez wykorzystanie kapitału ludzkiego miasta.

Z tego powodu technologie informacyjne i komunikacyjne budują fundament każdego inteligentnego miasta. Już dziś jesteśmy w stanie podłączyć różne urządzenia i usługi za pomocą chmury obliczeniowej dla potrzeb technologii informacyjnych i komunikacyjnych, które zapewnią zarządzanie inteligentnymi systemami transportowymi (ang. Intelligent Transportation System, ITS), monitorowaniem środowiska, efektywnym wykorzystaniem źródeł energii, opieką zdrowotną, bezpieczeństwem publicznym i handlem elektronicznym. To wszystko osiągniemy z wykorzystaniem rozwiązań Internetu Rzeczy oraz bezprzewodowego dostępu do sieci (np. WiMAX i Wi-Fi). Co więcej, trwają kolejne rewolucje w sieciach komórkowych (od GPRS, EDGE, 3G, LTE, LTE-A, aż do 5G). Wszystkie te usługi umożliwiają różnym usługodawcom tworzenie komercyjnych produktów i dostarczanie konsumentom połączenia ze światem podczas podróży.

Inteligentne miasta oznaczają miasta z energią, zarówno elektryczną, potrzebną do ich funkcjonowania, jak też energią ich mieszkańców, którzy współtworzą ich przyszłość, uczestnicząc w codziennym funkcjonowaniu. To również spajająca całość wspólna potrzeba zrównoważonego rozwoju, uwzględniająca kwestie zdrowia, bezpieczeństwa, ochrony środowiska, maksymalnego wykorzystania nowych technologii i minimalizacji strat. Ogromnym wyzwaniem dla sprostania rosnącym potrzebom na poziomie uniwersalnym jest zyskanie akceptacji społeczeństw i konsumentów dla planowanych działań. Uda się ją zdobyć, jeśli pompy ciepła, panele fotowoltaiczne, magazyny energii oraz elektryczne samochody staną się powszechnie dostępne dla obywateli oraz małych i średnich firm. Ich zakup i użytkowanie będą musiały być konkurencyjne dla niezielonych alternatyw. Zyskają firmy, które będą potrafiły produkować ekologiczne urządzenia i energię elektryczną oraz dostarczać powiązane z nimi usługi, czyli np. efektywne wentylacje z odzyskiem ciepła, systemy optymalizujące zużycie energii w domach i biurach, ładowarki do samochodów elektrycznych. Zyskają też ci, którzy będą w stanie dostarczyć usługi instalowania, obsługi i serwisowania tych urządzeń.

Krzysztof Hajdrowski,
Kierownik Biura Innowacji i Transformacji Klimatycznej, ENEA S.A.

Program InPost Green City

W obecnych czasach ochrona środowiska jest kwestią wymagającą szczególnej uwagi – stoimy u progu kryzysu klimatycznego, który staje się jednym z najbardziej znaczących wyzwań współczesnego świata. Efekty postępu technologicznego, globalne zmiany społeczno-ekonomiczne i demograficzne sprawiły, że musimy zrewidować nasz stosunek do środowiska i wypracować nowe strategie działania wobec nieuchronnych zmian klimatycznych.

W InPost, mamy silne poczucie odpowiedzialności za środowisko naturalne, gdyż jako dostawca usług logistycznych mamy realny wpływ na środowisko na różnych poziomach, między innymi poprzez emisję CO2 naszej floty. Dlatego podejmujemy szereg inicjatyw, mających na celu ograniczenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz poprawę jakości życia społeczności lokalnych. W jego realizacji pomaga nam nasza wyjątkowa usługa – dostawa do maszyny Paczkomat®, która nie tylko znacznie ułatwia życie konsumentom, ale jest najbardziej przyjazną dla środowiska metodą dostawy, obniżającą emisję CO2 o 75%.

Nasze obecne działania wpisują się w długofalową strategię, która obejmuje szeroki zakres innowacji i inicjatyw ekologicznych. Naszą flagową inicjatywą, z którą wychodzimy do miast i lokalnych samorządów jest program InPost Green City. Powstał on z myślą o wspieraniu samorządów miast, wsi oraz województw w realizacji nowoczesnych, ekologicznych inwestycji i zielonej transformacji a także w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców, których głosem są dla nas ich przedstawicie w miastach.

Wdrożenie programu InPost Green City wynika z chęci realizacji założeń Smart City – koncepcji inteligentnych miast, która odnosi się do wielu obszarów ich funkcjonowania oraz koncepcji zazieleniania naszych polskich miast. Wspólnym mianownikiem tej idei jest technologia, będąca narzędziem do osiągania kluczowych celów: lepszej jakości życia, lepszej organizacji przestrzeni miejskiej oraz ochrony środowiska i wspierania tym samym koncepcji miast 15 minutowych. We współczesnych miastach technologia i natura koegzystują z sobą, co czyni je nie tylko smart, ale również zielonymi i zrównoważonymi. Program InPost Green City wspiera rozwój miast zgodnie z ideą „Smart City" poprzez zapewnienie mieszkańcom nowoczesnych usług ekologicznej sieci naszych urządzeń oraz podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony klimatu.

Jednym z przykładów takich działań jest zazielenianie urządzenia, jakim jest Paczkomat® panelami z bluszczu czy też montaż rozchodników na ich dachach. Bluszcz i rozchodniki to rośliny oczyszczające powietrze, gromadzące wody deszczowe, obniżające temperaturę wewnątrz, co przekłada się finalnie na oszczędność energii. Dodatkowo, w miastach roślinność jest schronieniem dla ptaków, motyli oraz innych owadów. Zazielenione urządzenia stanęły już w miastach partnerskich programu m.in.: we Wrocławiu, Gnieźnie, Skarżysku Kamiennej i w Warszawie.

W InPost stawiamy również na rozwój usług ekologicznych i przekonujemy, że warto wybrać nie tylko dostawę do maszyny Paczkomat®, ale także odbierać przesyłki zawsze przy okazji (w drodze z pracy czy szkoły). Wiemy, że wiele osób porusza się po mieście na rowerze, dlatego na prośbę mieszkańców miast partnerskich programu, zdecydowaliśmy się na montaż stojaków, które są dostępne nie tylko przy naszych maszynach ale także w przestrzeni miejskiej, dzięki czemu zachęcamy jeszcze większą liczbę mieszkańców miast i wsi do odbioru przesyłek rowerem lub jednośladem.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, poza stojakami na rowery – montujemy także ławki. Wspólnie z naszymi partnerami samorządowymi podejmujemy działania na rzecz zwiększania komfortu życia mieszkańców polskich miast – przez rozwój mobilnego dostępu do usług miejskich, wspieranie ekologicznego transportu, ograniczanie ruchu samochodowego, czy ochronę powietrza.

> **W walce o czystość miejskiego powietrza szybka elektryfikacja floty kurierskiej to działanie niezbędne. To nie tylko kupno samochodów. Wymaga ona także przygotowań na poziomie infrastruktury ładowania. Dlatego też we Wrocławiu i Łodzi, miastach partnerskich w bliskiej odległości od naszych urządzeń staną ładowarki elektryczne spełniając tym samym główny cel Programu, a mianowicie ograniczenie emisji CO2 i ruchu samochodów w centrach miast, a tym samym zagwarantowanie mieszkańcom przebywania i poruszania się w czystej a także nowoczesnej przestrzeni miejskiej.**

Dbamy również o integrację naszych urządzeń z najbliższym otoczeniem, łącząc ich funkcjonalność i estetykę. Dedykowana okleina nawiązuje do motywów ekologicznych, pozostając w harmonii z miejskim klimatem. Jesteśmy także otwarci na zaadoptowanie tej powierzchni na potrzeby kampanii społecznych miasta.

Angażujemy się na rzecz lokalnych społeczności. W ramach świętowania wejścia Lublina do programu InPost Green City, zostaliśmy partnerem strategicznym Festiwalu Przyrody w Lublinie, którego współorganizatorem był Urząd Miasta Lublin. Wydarzenie było przestrzenią do wymiany doświadczeń między ekspertami od lat zajmującymi się tematem przyrody, a także dało możliwość dotarcia z edukacją do młodszych mieszkańców - dzieci i młodzieży, w której rękach spoczywać będą przyszłe losy naszej planety.

Od lat podejmujemy kluczowe działania w wielu ważnych obszarach społeczno-środowiskowych. Nie startujemy od zera: mamy najbardziej zrównoważony model biznesowy, co doceniają zarówno nasi klienci jak i partnerzy biznesowi. Wspieramy aktywność zawodową kobiet, osiągniecia sportowców, wdrażamy rozwiązania ograniczające emisję CO2, poprawiamy efektywność logistyczną. Stworzyliśmy kompleksową strategię Zrównoważonego Rozwoju po to, aby zapewnić strukturę ramową dla naszych działań i określić jasne cele na przyszłość. Mamy na myśli nie tylko strukturalne programy i inicjatywy, które zamierzamy realizować, ale także rozwijanie koncepcji ładu korporacyjnego, zgodnie z którą będziemy kształtować nasze relacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi.

Marta Zalewska
Dyrektor ds. relacji partnerskich i Programu InPost Green City

Na czym polega ChemCycling™ i jak może zostać wykorzystany przez polskie miasta?

ChemCycling™ to globalny projekt BASF. Pozwala on na zagospodarowanie odpadów z tworzyw sztucznych, które nie nadają się do przetworzenia innymi metodami. Odpady w procesie pirolizy przetwarzane są na olej pirolityczny, który następnie staje się surowcem do produkcji nowych materiałów np. tworzyw sztucznych. Projekt ten rozwijany jest w modelu partnerstw zewnętrznych, a strumienie odpadowe, które wchodzą w spektrum projektu, to zmieszane odpady tworzywowe oraz zużyte opony.

Rosnąca konsumpcja to też narastający problem ze śmieciami a tym samym dużą potrzebą ich recyclingu. Tu szczególnie trudne są odpady, które nie nadają się do recyclingu mechanicznego (np. zużyte opony lub zmieszane tworzywa sztuczne).
Recycling chemiczny otwiera drogę do zamknięcia obiegu niemal każdego odpadu. I tak polskie miasta mogą być czystsze, a także przyczynić się do dywersyfikacji bazy surowcowej w kierunku tej pochodzącej z recyklingu.

Drugim rozwiązaniem BASF przyczyniającym się do praktycznego wprowadzania modelu zamkniętego w miastach jest biopolimer ecovio®, wykorzystywany m. in. do produkcji worków na bioodpady. Charakteryzują się one odpornością na wilgoć i rozdarcia, dzięki czemu nie przeciekają sprawiając, że przechowywanie takich odpadów staje się higieniczne i proste.

W miejskich kompostowniach z takich worków powstaje wysokiej jakości kompost, woda oraz CO2. Unikamy tym samym ręcznego lub mechanicznego usuwania bioodpadów z tradycyjnych worków wykonanych z tworzyw, które nie są kompostowalne.

Aurelia Zych – ChemCycling™ Project Coordinator
Agnieszka Łyczak-Szymczyk – Sustainability Manager

Jakie technologie obecnie wdrażają miasta na świecie, aby stawać się miastami bardziej inteligentnymi?

Huawei pomógł stworzyć już 160 inteligentnych miast w ponad 100 krajach i z tych doświadczeń płynie jeden kluczowy wniosek: smart city to przede wszystkim miasto skupione na człowieku i jego potrzebach. Inteligentne miasto może być budowane zarówno w oparciu o szereg innowacji, takich jak chmura obliczeniowa, sztuczna inteligencja, czujniki internetu rzeczy, jak również koncentrować na usprawnieniu funkcjonowania administracji czy służby zdrowia. Dobrym przykładem tego podejścia jest podpisane przez Huawei i miasto Serock porozumienie o realizacji smart city. Nasz wspólny projekt obejmuje w efekcie tak cyfryzację całej gminy, zwiększenie dostępności sieci światłowodowych, jak i wdrożenie rozwiązań ekologicznych czy podjęcie kompleksowych działań z zakresu rozwoju e-administracji, edukacji, opieki zdrowotnej.

Warto podkreślić, że nie ma jednego idealnego zestawu technologii dla smart city. Każde miasto jest dynamicznym ekosystemem, wymaga więc indywidualnego podejścia. Inne będą rozwiązania dla miasta o rozbudowanej infrastrukturze przemysłowej, a inne dla centrum turystycznego, pełnego zabytków. Ciekawym przykładem istniejących już wdrożeń jest holenderska Breda, której miejska infrastruktura zawiera sieć czujników IoT kontrolujących m.in. jakości powietrza i wody. Stały dostęp do danych pozwala na bieżąco monitorować stan tych zasobów i już w zarodku zwalczać ewentualne zagrożenia. Z drugiej strony - nie zawsze implementacja smart city musi wiązać się z wielkimi inwestycjami w zaawansowane technologie. Projekty takie można realizować małymi krokami, we współpracy ze startupami i firmami technologicznymi, czego dobrym przykładem jest np. Ciechanów. To pierwsze w Polsce miasto, w którym na stałe zamontowano inteligentne pojemniki do segregacji odpadów, pozwalające m.in. na zwiększenie efektywności segregacji w zabudowie wielorodzinnej.

> **Bez względu jednak na przyjęte podejście, w centrum inteligentnego miasta zawsze będą dane, które są niezbędne, by wszystko działało sprawnie, efektywnie i spójnie, jak jeden organizm. Wydajne systemy do gromadzenia i analizy danych to przede wszystkim gwarancja, że mieszkańcy będą mieli stały podgląd najważniejszych informacji o tym, co się dzieje w mieście oraz wygodny cyfrowy dostęp do administracji.**

Z kolei sztuczne inteligencje mogą analizować duże zbiory danych, przyczyniając się do rozwoju całego ekosystemu autonomicznych pojazdów - dronów dostarczających paczki, ciężarówek rozwożących dostawy do sklepów czy szpitali, a w przyszłości nawet autonomicznych karetek lub wozów gaśniczych. Dane potrzebne są również do efektywnej transformacji energetycznej.

Zbiory cyfrowych danych w parze z analizami wykonywanymi przez sztuczną inteligencję mogą sprawić, że instalacje fotowoltaiczne będą efektywniejsze, a emisja gazów cieplarnianych może zostać zredukowana nawet o 15 proc. W każdym jednak wypadku dane potrzebują fundamentu, który pozwoli na ich sprawny przesył, by miejski ekosystem działał szybko, bez zatorów i przerw w dostępności. Sieci 5G i światłowody są konieczne, aby stworzyć optymalną infrastrukturę cyfrową smart city. To właśnie ona jest kamieniem węgielnym każdego inteligentnego miasta.

Ryszard Hordyński – dyrektor ds. strategii i komunikacji Huawei Polska

CEE - Centrum Edukacji Ekologicznej zostało nagrodzone jako najlepszy projekt ekologiczny w ramach PLGBC Green Building Awards. Czy zagospodarowanie przestrzeni w polskich miastach zmierza w kierunku "bardziej zielonych" projektów?

Naszym zdaniem zagospodarowanie w polskich miastach zdecydowanie zmierza w kierunku bardziej zielonych i odpowiedzialnych klimatycznie projektów. Potwierdza to przykład CEE - Centrum Edukacji Ekologicznej nagrodzone jako najlepszy projekt ekologiczny w ramach PLGBC Green Building Awards w roku 2021. Jest to projekt małego budynku o funkcjach biurowych i ekspozycyjnych, zlokalizowanego w bezpośrednim sąsiedztwie zrekultywowanej kwatery odpadów na wysypisku śmieci w Gliwicach. Budynek ma zielony dach w formie rampy, po której zwiedzający będą mogli spacerować tak samo, jak po sąsiadującym wysypisku, ale także tak, by zobaczyć ogniwa fotowoltaiczne, gatunki żyjące na dachu i zrozumieć korzyści architektury, którą można określić jako zieloną, proekologiczną. Konstrukcję budynku zaprojektowano z drewna klejonego, a niektóre rozwiązania techniczne będą oszczędzały energię (m.in.zakłada się wykorzystanie wody szarej do potrzeb sanitarnych).

Jest to przykład budynku, który swoją formą, architekturą, a także funkcją manifestuje nasze przyszłe wyzwania związane z szeroko rozumianą ekologią. W budynku mają się odbywać liczne wystawy, a ekspozycja oraz zewnętrzna ścieżka edukacyjna ma być przygotowana na wycieczki dzieci i młodzieży, podczas których będzie można się wiele dowiedzieć na temat gospodarowania odpadami i zobaczyć to w rzeczywistości na czynnym wysypisku. Projekt ten należy uznać za wyjątkowy ze względu na formę, funkcję oraz lokalizację.

Opisany projekt wpisuje się w nurt architektury „zielonej” proekologicznej, takiej której potrzebujemy coraz bardziej, tak samo jak odbetonowania miast, zwiększenia ilości nasadzeń oraz dostępu do zieleni. Podobnych przykładów w polskich miastach jest coraz więcej i są one realizowane nie tylko przez firmy, ale także przez samorządy jako pilotażowe i inspirujące.

Tomasz Bradecki, Barbara Uherek-Bradecka,
Studio BB Architekci Tomasz Bradecki

GŁOS ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Zbigniew Szalbot - Członek Zarządu Fundacji „Koalicja Sprawiedliwego Handlu" – Fairtrade Polska - artykuł "Jak władze lokalne, poprzez współpracę, realizują cele zrównoważonego rozwoju, w szczególności cel 12 odnoszący się do zrównoważonej konsumpcji i produkcji?"

Piotr Barczak - Ekspert ds. GOZ, Członek Zarządu, Polskie Stowarzyszenie Zero Waste - artykuł "Jak w przystępny i praktyczny sposób miasta mogą zachęcać mieszkańców do bezodpadowego stylu życia?"

Fundacja Sendzimira - artykuł "Jakie są kreatywne sposoby na zazielenianie miast?"

Jak władze lokalne, poprzez współpracę, realizują cele zrównoważonego rozwoju, w szczególności cel 12 odnoszący się do zrównoważonej konsumpcji i produkcji?

Miasta mogą wspierać zrównoważony rozwój zarówno w wymiarze lokalnym jak i globalnym. Fairtrade Polska skupia się na tym drugim aspekcie, ponieważ wszyscy jesteśmy konsumentami takich produktów jak kawa, herbata, owoce tropikalne, wyroby z bawełny. Dotyczy to też miast – zarówno mieszkańców, jak i urzędów i instytucji.

Oddolne inicjatywy mieszkańców w zakresie zrównoważonej konsumpcji powinny być wspierane przez odpowiednie działania miast, takie jak odpowiedzialne polityki, np. dotyczące edukacji rozwojowej czy zrównoważonych zamówień publicznych. W przypadku zamówień publicznych produktami mogą być np. kawa, herbata, słodycze, owoce spożywane podczas konferencji i szkoleń czy gadżety takie jak np. torby i koszulki z bawełny Fairtrade. Dobrym przykładem są Katowice, które już od kilku lat stosują kryterium dostarczenia produktów z certyfikatem Fairtrade" podczas przetargów na wykonanie gadżetów przeznaczonych na promocję miasta (np. kawa z logo Katowic).

Z propozycjami działań wychodzą również organizacje pozarządowe. Przykładem może być międzynarodowa kampania Fair Trade Towns, która obejmuje swoim zasięgiem ponad 2 tys. miejscowości z ponad 30 krajów świata. W Polsce kampania nosi nazwę Miasta Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu. Tytuł przyznawany jest w przypadku spełnienia pięciu kryteriów: zawiązanie się grupy inicjatywnej, podjęcie uchwały wspierającej Sprawiedliwy Handel, sprawdzenie dostępności produktów Sprawiedliwego Handlu w lokalnych punktach handlowych i gastronomicznych, używanie ich podczas wydarzeń organizowanych przez władze lokalne oraz w lokalnych przedsiębiorstwach i instytucjach a także pozyskanie poparcia mediów.

Już w grudniu 2011 Rada Miasta Gdańska jako pierwsza w Polsce podjęła uchwałę popierającą ruch Sprawiedliwego Handlu. Jednak to Poznań jako pierwsze polskie miasto otrzymał rok później otrzymał dyplom Miasto Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu.Od tego czasu tytuł jest regularnie odnawiany. Kolejne miasto, które należy tu wspomnieć to Jelenia Góra, która prócz tytułu Miasto Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu została wyróżniona w konkursie „EU Cities for Fair and Ethical Trade Award" w kategorii „Wschodzący Mistrz". Zainteresowanych zachęcamy do kontaktu z nami – www.fairtrade.org.pl.

Zbigniew Szalbot – Członek Zarządu Fundacji „Koalicja Sprawiedliwego Handlu",
Fairtrade Polska

Jakie są kreatywne sposoby na zazielenianie miast?

Zieleń w miastach to jedno z głównych narzędzi adaptacji miast do zmian klimatu i ochrony bioróżnorodności. Zapewnia możliwość retencji wody opadowej, przeciwdziałając miejskim powodziom, reguluje temperaturę, niwelując efekt miejskich wysp ciepła i wpływa na dobrostan mieszkańców. Jednocześnie w miastach przestrzeń jest bardzo ograniczona i podlega stałej presji inwestycyjnej. W związku z tym, zarządcy terenów zieleni muszą szukać takich sposobów ich zagospodarowania, które zapewnią jak najwięcej usług ekosystemów.

Łąka kwietna będzie dużo lepszym rozwiązaniem niż trawnik, nie tylko zatrzyma więcej wód opadowych, będzie wymagała mniej obciążających środowisko działań pielęgnacyjnych, ale zapewni pożywienie dla zapylaczy i zwiększy bioróżnorodność. Ogrody deszczowe, dzięki warstwom, z których są zbudowane, na niedużej powierzchni zatrzymają więcej wody opadowej niż inne formy zieleni. Obniżenie krawężników i odpowiednie zaprojektowanie terenów zieleni w pasach dróg, nie tylko umożliwi wykorzystanie ich do zatrzymywania wody opadowej spływającej z ulic, chodników czy parkingów, ale odpowiednio dobrane nasadzenia będą ją oczyszczać.

Tereny zieleni stanowiące element błękitno-zielonej infrastruktury miast, aby sprawnie pełnić swoje funkcje muszą być rozproszone na całym terenie zurbanizowanym. Tam, gdzie brakuje miejsca można tworzyć parki kieszonkowe, zielone ściany czy dachy, które dodatkowo pozwolą na oszczędności energii wykorzystywanej do ogrzania budynku zimą a chłodzenia latem. Te i inne kreatywne rozwiązania znajdziesz m.in. w publikacjach Fundacji Sendzimira.

FUNDACJA SENDZIMIRA

Jak w przystępny i praktyczny sposób miasta mogą zachęcać mieszkańców do bezodpadowego stylu życia?

Celem każdego miasta powinna być redukcja wytwarzanych odpadów zarówno przez mieszkańców, przez podmioty gospodarcze jak i przez wszystkie instytucje publiczne w drodze zielonych zamówień publicznych, gdzie kryteria ograniczające odpady muszą być uwzględnione.

Jeśli chodzi o zachęcanie mieszkańców to nie można polegać tylko na kampaniach edukacyjnych. Prowadzone przez wiele lat dały one jedynie ograniczone rezultaty. Aby efektywnie zachęcić mieszkańców do mniej-odpadowego stylu życia należy przede wszystkim stworzyć możliwości dla alternatywnych modeli biznesowych i dostarczania produktów i usług. Mieszkańcy jako konsumenci powinni mieć przynajmniej możliwości dokonać wyboru w jaki sposób chcą skorzystać z dóbr i usług oferowanych w obrębie miasta. Mogą to być wybory dotyczące konsumpcji wody - butelkowanej (generowanie odpadu opakowaniowego) czy miejskie wodopoje, plastikowe opakowania take-away czy wielorazowe. Opcje bezopakowaniowe powinny być również bardziej dostępne w handlu i na terenie miasta. Co więcej, wybory wspierające bezodpadowy styl życia powinny być także tańsze. Dalej, miasto może wspierać inicjatywy ponownego użycia i napraw aby umożliwiać mieszkańcom wydłużenie czasu życia ich produktów zamiast nabycia nowych, co wiąże się bezpośrednio z ograniczeniem ilości wytwarzanych odpadów. Inicjatywy wspierające foodsharing również cieszą się powodzeniem.

Jeśli chodzi o objętości koszy na śmieci w domostwach, to tutaj miasto może wprowadzać tzw. system “płać za tyle ile wyrzucasz” (and PAYT), która nagradza tych mieszkańców, którzy generują mniej odpadów poprzez zachętę ekonomiczną. Takie systemy są w wielu miastach i regionach Europy.

Piotr Barczak – Ekspert ds. GOZ (gospodarki o obiegu zamkniętym),
Członek Zarządu, Polskie Stowarzyszenie Zero Waste

GŁOS MŁODZIEŻY

Sylwia Łyskawka, Przewodnicząca Młodzieżowej Rady Klimatycznej przy Ministrze Klimatu i Środowiska

Alina Prochasek, Przewodnicząca Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych

Agnieszka Parol-Górna, Koordynatorka Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 w Lublinie

Miejski klimat na młodzież

Nie ma wątpliwości, co do znaczenia miast w walce ze zmianami klimatu. To tutaj koncentruje się działalność antropogeniczna, odpowiadająca za większość emisji gazów cieplarnianych , które powstają w przemyśle i transporcie, a także wtedy, gdy produkujemy prąd czy ciepło do ogrzania naszych domów. Jednocześnie to właśnie ośrodki miejskie są jednym z pierwszych obszarów administracyjnych, gdzie możemy podejmować efektywne działania, zmierzające w kierunku adaptacji do zmian klimatu i ich mitygacji. Miasta są też przede wszystkim centrum dialogu to tutaj głosy oraz potrzeby różnych grup społecznych (w tym młodzieży) mogą być słyszalne, rezonując w podejmowanych przez samorządy decyzjach i przyjmowanych lokalnych politykach klimatycznych.

Kluczowe znaczenie ośrodków miejskich w osiągnięciu postanowień Porozumienia Paryskiego oraz utrzymania ocieplenia temperatury ziemi poniżej 1,5oC w porównaniu z okresem przedindustrialnym, zyskuje coraz większe uznanie. Zarówno na poziomie światowym, jak i europejskim oraz lokalnym, możemy znaleźć coraz więcej dokumentów nawiązujących do adaptacji do zmian klimatu i ich mitygacji miastach. Dla przykładu, w 2021 Światowy Bank przyjął Plan Działania dot. Zmian Klimatu na lata 2021-2025, uznając ośrodki miejskie za jedne z pięciu kluczowych systemów emitujących gazy cieplarniane. W praktyce oznacza to większy dopływ finansowania dla ośrodków miejskich na projekty związane z adaptacją do zmian klimatu i ich mitygacją. Również Organizacja Narodów Zjednoczonych działa prężnie na tym polu. Powołany został program UN-Habitat mający na celu wsparcie rozwoju miast. W ramach programu w 2016 roku, podczas konferencji Habitat III w Quito, Ekwador, została przyjęta Nowa Agenda Miejska (ang. New Urban Agenda), której postanowienia zaakceptowało 167 najwyższych przedstawicieli państwowych. Dokument ten, chociaż porusza szerokie spektrum tematyki miejskiej, zwraca uwagę na oddziaływanie ośrodków miejskich na środowisko, dostrzegając możliwości, jakie przemyślana urbanizacja może przynieść dla ochrony natury. Równocześnie samo znaczenie miast dla klimatu podkreślone jest w 11 celu zrównoważonego rozwoju ONZ, co podnosi rangę tego zagadnienia na arenie międzynarodowej.

Na poziomie europejskim w ramach Komisji Europejskiej (KE) powołany został Komitet Regionów, w zakresie którego działa Komisja dla Środowiska, Zmian Klimatu i Energetyki (ang. ENVE). ENVE prowadzi w imieniu KE liczne działania globalne, reprezentując Komisję m.in. podczas Szczytów Klimatycznych ONZ. Dodatkowo, instytucje Unii Europejskiej uruchomiły w 2006 roku konkurs na najbardziej zielone miasto europejskie (ang. European Green Capital Award), nagradzając ośrodki miejskie o wybitnych działaniach na rzecz klimatu i środowiska. W stworzeniu tej inicjatywy brało udział m.st. Warszawa, jednak od czasu jej zainicjowania żadne polskie miasto nie otrzymało tego prestiżowego tytułu. Komisja Europejska opracowała także Agendę Miejską dla UE, która ma zapewnić szybszy rozwój legislacji, łatwiejszy dostęp do dofinansowania oraz możliwość wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy KE, przedstawicielami władz centralnych, Jednostkami Samorządu Terytorialnego (JST) oraz pozostałymi interesariuszami. Jednym z priorytetów Agendy jest adaptacja do zmian klimatu.

Co ciekawe, same władze lokalne chętnie podejmują konkretne działania na rzecz ochrony klimatu. Powołane zostało, na przykład, Globalne Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii (ang. Global Convenant of Mayors for Climate and Energy) zrzeszające ponad 12 tys. miast z całego świata. Porozumienie to wspierane jest przez takie instytucje, jak UN-Habitat czy Komisję Europejską. Zaangażowane miasta aktywnie współpracują nad międzynarodowymi projektami, tworząc unikatową sieć ośrodków zurbanizowanych działających na rzecz zwiększenia odporności na skutki zmian klimatu i niskoemisyjnej gospodarki.

Również na poziomie krajowym znajdujemy odniesienia polityki miejskiej do znaczenia miast w ochronie klimatu. Jednym z wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej 2030 pozostaje niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu w miastach. Dokument ten, opierając się na aktach prawnych i strategiach Unii Europejskiej, szczególną uwagę zwraca na zmieniające się w Polsce warunki klimatyczno-hydrologiczne, podkreślając istotność gospodarowania przestrzenią miejska oraz zastosowania rozwiązań opartych na zasobach przyrodniczych w adaptacji miast do zmian klimatu. Warto też zaznaczyć, że w 2022 r. miasto Katowice gościło globalne wydarzenie – 11. Światowe Forum Miejskie (WUF11), podczas którego powołano specjalną Radę Młodzieżową, a przedstawiciele Młodzieżowej Rady Klimatycznej, organu doradczego Minister Klimatu i Środowiska, mieli okazję uczestniczyć w panelach dyskusyjnych.

Młodzi postulują w sprawie polityki klimatycznej miast

Chociaż w politykach miejskich bardzo często brakuje uwzględnienia głosu młodzieży i jej znaczenia w tworzeniu krajobrazu ośrodków miejskich, młodzi nie pozostają bierni, formułując postulaty dotyczące adaptacji do zmian klimatu i ich mitygacji w miastach. Młodzieżowa Rada Klimatyczna, jako organ doradczy i opiniodawczy działającym przy Ministrze Klimatu i Środowiska aktywnie uczestniczy w tworzeniu klimatu w miastach, opiniując rządowe akty prawne, takie jak np. ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych.

Według MRK, ośrodki miejskie powinny poświęcić większą uwagę inwestycjom w placówki oświatowe, tak aby zwiększyć ich neutralność klimatyczną. Istotny jest również rozwój źródeł energii odnawialnej w miastach, np. poprzez umiejscowienie instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego powinny uwzględniać zapisy zachęcające do korzystania z ekologicznego ogrzewania budynków (np. poprzez przyłączenie do sieci ciepłowniczej), natomiast architektura miejska powinna w większym stopniu zawierać elementy zieleni i małe obiekty sprzyjające adaptacji do zmian klimatu – takie jak drzewa, zbiorniki retencyjne czy zrównoważone systemy drenażu. W swoich postulatach Rada wspomina również o znaczeniu miast w edukacji społeczeństwa, nawołując do wsparcia trzeciego sektora w lokalnej działalności edukacyjnej oraz podkreślając konieczność przeprowadzenia odpowiednich szkoleń o klimacie dla decydentów i decydentek. Młodzieżowa Rada Klimatyczna proponuje powołanie zespołu ds. ekologii i klimatu przy wszystkich JST, które czuwałyby nad procesami adaptacyjno-mitygacyjnymi w miastach.

Międzypokoleniowy dialog o zrównoważonej urbanizacji

Miasta i samorządy miejskie nie pozostają głuche na głos młodzieży, o czym świadczy zaangażowanie Młodzieżowej Rady Klimatycznej w rozmowy z JST. W marcu 2021 r. Rada po raz pierwszy spotkała się z przedstawicielami Związku Miast Polskich. Podczas wideokonferencji poruszyliśmy zagadnienia adaptacji miast do zmiany klimatu, ochrony bioróżnorodności czy konieczności zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Kontynuując rozmowy, przedstawicielki Rady zostały zaproszone na posiedzenie Komisji Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska ZMP i uczestniczyły w dyskusji nt. wyzwań systemu kaucyjnego.

Angażujemy się także w wydarzenia międzynarodowe, promując głos młodzieży w tematyce zrównoważonej urbanizacji. W wakacje 2022 roku pojawiliśmy się na wspomnianym wyżej Światowym Forum Miejskim ONZ (WUF11), gdzie mieliśmy przyjemność zorganizować debatę nt. odzyskiwania przestrzeni miejskiej. Wśród naszych prelegentów znalazły się zarówno przedstawicielki młodzieży, jak i reprezentanci ośrodków miejskich oraz świata akademickiego. W rozmowie podkreśliliśmy znaczenie młodzieżowych rad miejskich w kreowaniu środowiska miejskiego i tworzeniu miast przyjaznych klimatowi i młodym ludziom. Co więcej, w ubiegłym roku przedstawicielki Młodzieżowej Rady Klimatycznej uczestniczyły w Szczycie Klimatycznym COP26 w Glasgow, nawiązując podczas rozmów z polskimi negocjatorami klimatycznymi do istotności klimatycznej polityki miejskiej. Kontynuując działania, w związku ze zbliżającym się Szczytem Klimatycznym COP27 w Egipcie, MRK wraz z organizacjami młodzieżowymi oraz indywidualnymi aktywistkami i aktywistami, przygotowuje obecnie raport pt. „Negocjacje klimatyczne okiem młodych 2022", w którym poruszone zostaną m.in. tematy elektromobilności, efektywności energetycznej czy znaczenia miast w dyplomacji klimatycznej.

Jako młodzi ludzie dostrzegamy wzrastające zaangażowanie miast w dialog społeczny dotyczący zmian klimatu. Na poziomie krajowym powstaje coraz więcej młodzieżowych rad miast i gmin, stanowiących platformę wymiany doświadczeń i poglądów między młodzieżą oraz przedstawicielkami i przedstawicielami samorządów lokalnych. Samo zaangażowanie Młodzieżowej Rady Klimatycznej w powyżej opisane inicjatywy pokazuje, że postulaty młodzieży mogą być dostrzeżone podczas międzymiastowych spotkań merytorycznych, tworząc międzypokoleniowy dialog na temat klimatu w miastach. Chociaż jeszcze wiele jest do zrobienia, liczymy, iż z czasem taki dialog przyniesie wymierne efekty w podejmowanych przez decydentki i decydentów działaniach na rzecz polityki miejskiej w kontekście zmian klimatu, a postulaty młodzieży znajdą odzwierciedlenie w aktualizacjach obowiązujących aktów prawnych, strategii i programów na szczeblu globalnym, jak i krajowym.

Sylwia Łyskawka
Przewodnicząca Młodzieżowej Rady Klimatycznej przy Ministerstwie Klimatu i Środowiska

Rola młodzieży w budowaniu zrównoważonych miast

Ostatnie kilka lat to dla młodego pokolenia czas wielkich zmian. Pandemia Covid 19 i przejście do świata wirtualnego spowodował zwrot w definiowaniu potrzeb, oczekiwań i obaw młodzieży. Wbrew początkowym prognozą dotyczącym zamykania się młodych w przestrzeni Internetu, w rzeczywistości zauważamy większy wzrost świadomości potrzeb młodych ludzi co do ich środowiska lokalnego. Nie bez znaczenia jest też zbrojna agresja Rosji na sąsiednią Ukrainę, kiedy to widmo wojny w naszym kraju również spowodował przewartościowanie postaw wśród młodzieży.

Obecny rok charakteryzuje się wzmożoną aktywnością młodzieży. W tym okresie powstały nowe młodzieżowe organy doradcze na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), jak i wiele nowych organizacji młodzieżowych skupionych na potrzebach młodych i lokalnej społeczności. W programach jednych i drugich wybrzmiewa potrzeba budowania zrównoważonych miast i tworzenia większej przestrzeni dla partycypacji młodych w podejmowaniu decyzji co do kierunków rozwoju ich gmin, miast, regionów. W związku z tą aktywnością Polska Rada Organizacji Młodzieżowych jako federacja zrzeszająca organizacje młodzieżowe w Polsce stworzyła odpowiednie sekcje dla aktywistów działających m.in. na rzecz rozwoju Młodzieżowych Rad w Polsce. PROM stanowi platformę to dialogu młodego pokolenia z decydentami.

W 2022 roku, kiedy świętujemy Europejski Rok Młodzieży, badamy na nowo cele młodzieży i staramy się włączać młodzież w dialog z włodarzami i innymi grupami interesariuszy. Młodzi coraz częściej zabierają głos, gdzie jasno definiują swoje oczekiwania, co do tego jak chcą mieszkać i jak chcą aby ich otoczenia się rozwijało. Powtarzający się postulat dotyczy życia w stabilnym otoczeniu, które jest bezpieczne i sprzyja włączeniu społecznemu. Dlatego widoczne jest zaangażowanie młodego pokolenia w wydarzeniach będących przestrzenią dla dyskusji m.in. Forum Miejskie w Katowicach, gdzie dla młodzieży stworzona była specjalna strefa dla wymiany dobrych praktyk.

Wielkie poruszenie i poczucie odpowiedzialności wywołują w nas postulaty, które mamy okazje słyszeć na panelach i dyskusjach młodzieżowych: „nie jesteśmy dziedzicami po naszych przodkach, ale dłużnikami przyszłych pokoleń”. Stąd zauważalna wśród młodego pokolenia misja zmiany naszego otoczenia na lepsze, aby móc przekazywać przyszłym pokoleniom wszystko co najlepsze. Z tą dewizą młodzi ludzie upominają się o zielone obszary, rozwój gospodarczy i przyjazne przestrzenie dla społeczeństwa.

fot. Dyskusja w grupach podczas konferencji podsumowującej projekt YouthUp the Strategy

Zaangażowanie największych organizacji młodzieżowych w Polsce w działania na rzecz zrównoważonych miast, opiera się nie tylko na wielu cyklicznych akcjach podnoszących wiedze i świadomość młodzieży o tym, czym jest zrównoważony rozwój. Pracownicy młodzieżowi i osoby zaangażowane w prace organizacji pomagają młodzieży w poznawaniu szerokich możliwości i rozwiązań, ale co najważniejsze ścieżek ich wdrażania w najbliższym środowisku. Organizacje młodzieżowe wsłuchują się w głos młodego pokolenia i wspierają młodzież w ich dążeniu do budowania ich wizji świata opartej na zrównoważonym rozwoju. Rola trzeciego sektora młodzieżowego w tym obszarze jest nieoceniona.

Wszyscy mamy świadomość, że za każdą zmianą stoi edukacja. Dlatego ruchy młodego pokolenia, które dąży do wprowadzania edukacji klimatycznej i ekologicznej zasługują na wsparcie wszystkich grup interesariuszy. Z wielkim zapałem włączyliśmy się w tworzenia Klimatycznego Dialogu Młodzieżowego – porozumienia pięciu organizacji: Młodzieżowej Rady Klimatycznej, Młodzieżowej Rady Ekologicznej, Rady Dzieci i Młodzieży, Młodzieżowego Strajku Klimatycznego i PROM. Naszym celem było i jest wprowadzenie edukacji klimatycznego do szkół. Młodzi sami widzą, że brak elementarnej wiedzy w zakresie zmian klimatu będzie jedynie hamulcem w rozwoju ich otoczenia. Dlatego istnieje ogromne zapotrzebowanie na znalezienie wspólnego języka z młodym pokoleniem, oraz wspólne budowanie przyszłości dla kolejnych pokoleń w duchu zasad zrównoważonego rozwoju.

Alina Prochasek
Przewodnicząca
Polska Rada Organizacji Młodzieżowych

Europejska Stolica Młodzieży 2023 w Lublinie!
Jak i w co można się zaangażować?

Lublin jest pierwszym miastem w Polsce, które będzie Europejską Stolicą Młodzieży 2023 (ESM). Wyobraź sobie Lublin w 2023 - miejsce spotkań dla młodych ludzi, festiwale, koncerty, turnieje, wsparcie rozwojowe i psychologiczne, politykę młodzieżową, wolontariat, międzynarodowe znajomości i fundusze na własne działania.

Europejskie Forum Młodzieży przyznało miastu Lublin tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży, aby pomóc nam stworzyć miasto przyjazne, otwarte i dostępne dla wszystkich, które będzie miejscem spotkań młodych ludzi z całej Polski i Europy, wspierające ich potrzeby, pomysły i marzenia. Miastem w którym młodzi ludzie, niezależnie od pochodzenia, światopoglądu, mają swoją przestrzeń, czują, że są u siebie, ich głosy są słyszane i doceniane.

Inicjatorem starań miasta Lublin o tytuł była organizacja młodzieżowa Fundacja Sempre a Frente, która jest naszym Partnerem w realizacji zwycięskiej aplikacji. Na co dzień zapewniają wsparcie psychologiczne i rozwojowe poprzez projekty międzynarodowe. Prowadzą Centrum Informacji i Rozwoju Młodzieży w Lublinie oraz koordynują Regionalny Punkt Informacyjny Eurodesk, dzięki czemu dowiesz się, co produktywnego możesz robić w wolnym czasie.

Szykujemy Europejską Stolicę Młodzieży w Lublinie. Cały proces rozpoczyna się już teraz i będzie trwał do końca 2023 roku. Docelowo chcemy wypracowywać pomysły na politykę młodzieżową, programy i konkretne działania wspierające aktywność obywatelską osób w wieku 10 - 30 lat.

Program zwycięskiej aplikacji Lublin ESM 2023 zawiera ponad 80 działań z zakresu: inicjatyw młodzieżowych, kultury, sportu, edukacji, rozwoju osobistego, wsparcia psychologicznego etc. To otwarta lista, do której można dopisywać kolejne pomysły, o ile spełniają zasady: partycypacji młodzieżowej, dostępności, równości, eko, apolityczności i są neutralne światopoglądowo.

fot. Marcin Tarkowski

Wolontariat w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży

Nic tak nie sprzyja rozwojowi, jak próbowanie swoich sił w działaniach. Poznaj nowe możliwości, ludzi z całej Europy, którzy lubią i potrafią pomagać. Spełniaj się przez wolontariat młodzieżowy w Lublinie. Każde z naszych działań obywa się z udziałem wolontariuszy i wolontariuszek. Jeśli interesuje Cię opowiadanie o Europejskiej Stolicy Młodzieży za pomocą fotografii, dźwięku lub mediów społecznościowych, to mamy dla Ciebie przestrzeń do działania. Jeśli lubisz działać w grupie - czekamy na Ciebie. Dołącz do nas i twórz największe młodzieżowe wydarzenia w Lublinie! Wspierają nas w tym najlepsi: Fundacja Sempre a Frente i Stowarzyszenie Homo Faber.

Szkolny Budżet Obywatelski (SBO)

Kolejnym ważnym działaniem wprowadzonym w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży jest Szkolny Budżet Obywatelski. To proces, w którym o przeznaczeniu części szkolnego budżetu decyduje społeczność szkolna. Uczniowie i uczennice, a także rodzice, nauczyciele i nauczycielki czy inni pracownicy i pracowniczki szkoły, zgłaszają pomysły, tworzą projekty, a następnie sami wybierają te, które ich zdaniem są najbardziej atrakcyjne i potrzebne. Powstało kilkadziesiąt różnorodnych pomysłów. Decyzje, które z nich zostały zrealizowane w większości przypadków podjęto poprzez głosowanie. Wśród zwycięskich projektów do realizacji znalazły się m.in: strefy relaksu i odpoczynku, szafki szkolne, elementy wyposażenia, aranżacji sal lekcyjnych, zakupy sprzętu, w tym nagłośnieniowego i filmowego, elementów mobilnego miasteczka rowerowego, zakup roślin i zwierząt, doposażenie bibliotek w książki oraz działania integracyjne i partycypacyjne.

Przestrzenie młodzieżowe

Rozpoczynamy wspólną pracę nad stworzeniem przyjaznych przestrzeni młodzieżowych. Aby spełniały oczekiwania młodych mieszkańców Lublina, musi być tworzona razem z nimi. Miasto zaprosiło osoby, w wieku od 10 do 30 lat, do udziału w grupie roboczej do spraw przestrzeni młodzieżowych. Pracuje ona nad wyglądem, programem i zasadami funkcjonowania miejsc spotkań i działań dla młodych ludzi. Celem Miasta jest stworzenie przestrzeni, które będą odpowiadały na potrzeby młodzieży w Lublinie. Osoby, które tworzą skład grupy roboczej, biorą udział w spotkaniach i warsztatach z ekspertami zajmującymi się projektowaniem przestrzeni. Mają okazję współpracować ze specjalistami z Krakowa, Warszawy i Oslo. Wspólnie powstaje program młodzieżowych miejsc, a po ich uruchomieniu wszyscy będą mieli okazję realizować tu swoje pomysły i inicjatywy. Dzięki programowi “Młodzież Inspiruje Dzielnice” możesz otrzymać wsparcie finansowe na realizację swojego pomysłu.

Wsparcie psychologiczne

Centrum Pomocy Dzieciom w Lublinie - to nowe miejsce, w którym dzieci i młodzież doświadczające trudności, przemocy oraz ich niekrzywdzący opiekunowie mogą otrzymać kompleksową, bezpłatną pomoc: wsparcie psychologa, psychiatry, pediatry, prawnika czy pracownika socjalnego pod jednym dachem. CPD powstało przy merytorycznym wsparciu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, największej organizacji w Polsce zajmującej się pomocą dzieciom krzywdzonym i we współpracy z Miastem Lublin. Jest to szósta tego typu placówka w Polsce i jedyna w naszym województwie. Jej integralną częścią jest również przyjazny pokój przesłuchań, służący do gromadzenia wiarygodnego materiału dowodowego od osób poniżej 18 lat w bezpiecznej i komfortowej atmosferze.

Festiwale w Lublinie

O najlepszych lubelskich festiwalach mówi się w całej Polsce. Co roku do Lublina przyjeżdżają artyści z całego świata prezentując obrazy, rzeźby, instalacje uliczne i wszelkie inne formy sztuki. Dzięki nim zwykły spacer ulicami miasta zmienia się w inspirujące doświadczenie. W lubelskich imprezach widać pasję tworzących je ludzi. To oni organizują m.in. unikalny w skali Europy festiwal cyrku ulicznego – Carnaval Sztukmistrzów czy czerwcową Noc Kultury. Kolejnym wyjątkowym wydarzeniem jest lipcowy festiwal Wschód Kultury – Inne Brzeminia Art'n'Music Festival cykl koncertów muzyki alternatywnej prezentujący niecodzienne utwory z europejskiej sceny. Te i wiele innych wydarzeń odbędzie się w ramach programu Europejskiej Stolicy Młodzieży. Chcąc doświadczyć festiwalowej atmosfery miasta najlepiej zaplanować swój przyjazd latem, bo właśnie wtedy w mieście nie gaśnie energia młodych ludzi.

Uwaga! Prawie wszystkie wydarzenia organizowane są bezpłatnie!

Przygotowujemy bogaty i ciekawy program, wypełniony wydarzeniami kulturalnymi, społecznymi i edukacyjnymi, w którym każdy znajdzie swój ciekawy powód, aby nas odwiedzić. Program jest otwarty i jeśli masz wydarzenie skierowane do młodych w Lublinie, dołącz do nas! **Zapraszamy do Lublina - Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023!**

Agnieszka Parol-Górna,
Koordynator Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 w Lublinie

CO MÓWIĄ NAM DANE? ANALIZA ANKIET

Jednym z istotnych elementów Raportu była ankieta wysłana przez UNAP do wszystkich miast biorących udział w projekcie, w celu zebrania twardych danych dotyczących zagadnień związanych z szeroko pojętym zrównoważonym rozwojem i ekologią. Pytania dotyczyły m.in. kwestii związanych z niskoemisyjnym transportem publicznym, dostępnością ścieżek rowerowych, zazielenianiem miast, czy przetwarzaniem odpadów. W tej części Raportu zamieszczamy analizę danych ilościowych, gdzie przedstawiamy najciekawsze obserwacje w postaci liczb bezwzględnych oraz tendencji, które można zaobserwować w odpowiedziach ankietowanych miast. Tekst analizy uwzględnia odpowiedzi miast nadesłane do dnia 1.08.2022. Dane podane graficznie uwzględniają odpowiedzi nadesłane do dnia 8.09.2022. Dane jakościowe podsumowane zostały w poszczególnych artykułach o miastach.

Powierzchnia terenów zieleni w mieście (w m2) przypadająca na 1 mieszkańca miasta

Pierwszą kwestią, na której skupimy się, jest wskaźnik ukazujący zazielenienie miast w przeliczeniu na jednego mieszkańca; wskaźnik o tyle istotny, że jest on często wykorzystywany do celów marketingowo-promocyjnych, a nawet politycznych (na poziomie samorządowym). Biorąc pod uwagę dzisiejsze trendy, miasto „zielone", to miasto rozwijające się zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju. Oprócz podanych w tabeli poniżej wartości bezwzględnych, warto zaobserwować tendencje, które mają miejsce w kwestii zazieleniania na przestrzeni lat 2019-2021. Istotne wzrosty można dostrzec w Koszalinie (z 43,16 do 46,85), Starym Sączu (z 1285 do 1306) i Zielonej Górze (z 1294 do 1311). W pozostałych miastach również występowały wzrosty lecz były one niewielkie. Wyjątkiem w zestawieniu jest Krosno, gdzie nastąpił spadek powierzchni terenów zielonych z 29,76 w 2019 r. do 20,03 w 2022 r. (z przejściowym wzrostem do 29,86 w 2021 r.).

Miasto	Powierzchnia terenów zieleni w Mieście (w m2) w 2021 r. przypadająca na 1 mieszkańca Miasta
Podkowa Leśna	1856.56
Zielona Góra	1311
Stary Sącz	1306
Gdynia	300
Sopot	296
Szczecin	82.58
Radom	67.8
Wałbrzych	61.1
Polkowice	58.7
Kraków	54.6
Tychy	50.35
Koszalin	46.85
Pleszew	35.3
Świętochłowice	31.72
Hrubieszów	29
Zduńska Wola	27.4
Krosno	20.03
Tarnów	19
Ełk	16.6
Myślenice	11
Rawicz	10.42
Nowy Dwór Mazowiecki	10.2
Śmigiel	9.14
Hajnówka	5.27
Ostrów Wielkopolski	3.31
Grudziądz	0.18

Liczba stacji pomiaru jakości powietrza oraz wskaźniki średniego narażenia na szkodliwe pyły

Problem zanieczyszczenia powietrza, to jedna z najbardziej uciążliwych bolączek mieszkańców polskich miast, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Stosunkowo stabilna w Polsce zimowa aura z długotrwałymi niżami, wyżami lub tzw. „zgniłymi wyżami", skutkuje „stojącym" powietrzem i jego niewielką cyrkulacją, co sprzyja gromadzeniu się toksycznych pyłów zawieszonych, w postaci smogu którym oddychamy. Z tego powodu, dane dotyczące liczby stacji pomiaru powietrza oraz tego, w jakim stopniu wpływają one na dokładność pomiarów, są szczególnie interesujące. Informacje przekazane do Raportu uwzględniały liczbę stacji automatycznych oraz stacji pomiarowych innych typów podlegających Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska (GIOS) i współtworzących Krajowy System Monitorowania Jakości Powietrza oraz wskaźniki średniego narażenia na pyły PM10, PM2,5, SO2, NO2, O3, CO i C6H6, z podziałem na okres grzewczy i letni.

Odpowiedzi nadesłane przez miasta pokazują, jak duże występują różnice w liczbie stacji, w szczególności pod względem wielkości miasta. I tak, najbardziej skrajny przykład stanowi porównanie Ełku i Gdyni – w pierwszym mieście w 2021 roku znajdowało się siedem stacji pomiarowych, a w drugim – trzy, co w bezpośredni sposób znalazło odzwierciedlenie w dokładności danych dotyczących wskaźników narażenia na pyły: miasto Ełk dostarczyło nam informacje z podziałem na sezon grzewczy i letni, zaś miasto Gdynia uogólniło dane bez rozróżniania sezonów. Warto również wymienić rozwój nowoczesnych rozwiązań w Zamościu oraz Ostrowie Wielkopolskim, gdzie od niedawna działają punkty pomiarowe systemu Airly, pozwalające na budowanie gęstej sieci urządzeń monitorujących stan powietrza.

Liczba stacji pomiarowych nie zawsze przekłada się na dokładność otrzymanych przez nas danych, czego przykładem jest Hajnówka, która dysponując pięcioma stacjami – nie dostarczyła informacji dotyczących wskaźników narażenia na pyły. Z drugiej strony – Zielona Góra, deklarująca posiadanie tylko jednej stacji – przekazała bardzo szczegółowe dane, które uwzględniały wszystkie rodzaje pyłów.

Wciąż są w Polsce miasta, które nie posiadają żadnej stacji pomiaru jakości powietrza – np. Śmigiel, Stary Sącz (stacja znajduje się w Nowym Sączu), Rawicz (miasto deklaruje zainstalowanie pięciu czujników w 2022 r.), czy Nowy Dwór Mazowiecki. Pozostałe miasta uczestniczące w ankiecie deklarują co najmniej jedną stację pomiarową. Z raportów miast wynika również, że większość z nich skupia się na obserwacji wyłącznie pyłów PM 10 i PM 2,5. Wyjątek stanowią tu Zielona Góra, Zamość, Grudziądz i Tarnów.

Interesujące informacje wynikające z ankiet, dotyczą samego stężenia pyłów zawieszonych w atmosferze miast prowadzących pomiary. Należy przy tym przyjrzeć się nie tyle samym wartościom bezwzględnym (trudno jest bowiem zaprzeczyć istnieniu zjawiska smogu w Polsce) ile tendencjom, jakie możemy zaobserwować. Rzuca się w oczy relatywny spadek poziomu zanieczyszczeń (pyłów PM10 i PM2,5) w roku 2020 i ponowny średni wzrost poziomu w roku 2021. Trudno nie zauważyć korelacji tego spadku z pandemią koronawirusa , choć oczywiście jest to tylko obserwacja, a nie teza tym bardziej, że z jednej strony spadła mobilność ludności i środki transportu nie emitowały tylu zanieczyszczeń, co we wcześniejszych latach, z drugiej – powszechna, zbiorowa kwarantanna potencjalnie mogła wpłynąć na wzrost zanieczyszczeń emitowanych z instalacji cieplnych, zwłaszcza w sezonie grzewczym.

Pomijając wyjątkowy rok 2020, nie widać istotnych spadków zanotowanych zanieczyszczeń w latach 2019 - 2021 – utrzymują się one na względnie stałym poziomie, a w niektórych przypadkach odnotowują wzrost (np. Ełk – gdzie średnia roczna z 2019 roku wzrosła z 19,69 do poziomu 20,67 w roku 2021).

Długość ścieżek rowerowych na jednego mieszkańca miasta (w metrach)

Ścieżki rowerowe to kolejne zagadnienie, które - zgodnie z dzisiejszymi trendami - powinno być brane pod uwagę przez zarządców miast. Co prawda, w wartościach bezwzględnych na rok 2021, długość ścieżek w ankietowanych miastach plasowała się średnio między 0,4 a 0,85 metra ścieżki na jednego mieszkańca, jednak w większości miast, widoczne są postępy w ich budowie. Tak oto długość ścieżek w sposób niemarginalny rosła w badanych latach w Hajnówce, Ostrowie Wielkopolskim, Ełku, Koszalinie, Polkowicach, Rawiczu, Starym Sączu, Zielonej Górze, Tarnowie, Zduńskiej Woli, Kościerzynie, Grudziądzu, Śmiglu oraz Gdyni. Co ciekawe, duże miasta (powyżej 200 tys. mieszkańców) wykazały jedne z niższych wartości, jeśli chodzi o długość ścieżek przypadających na mieszkańca (Gdynia 0,29 m, Kraków 0.23 m i Radom 0,54 m. Domniemywać można, że czynnikiem powodującym taki stan jest fakt, że w dużych ośrodkach miejskich przy dużym natężeniu ruchu pieszego i ulicznego nieco trudniej jest nowe ścieżki wytyczać. Mimo to widać postęp, jako że przez trzy badane lata całkowita długość ścieżek w np. Gdyni wzrosła z 65 do 71,1 km. Wywnioskować zatem można, że inwestycje w infrastrukturę rowerową stanowią istotną część polityki transportowej ankietowanych miast. Trzeba jednocześnie pamiętać, że jest to jednocześnie jeden z tych aspektów, o który zadbać jest stosunkowo najłatwiej, jeśli chodzi o realizowanie założeń zrównoważonego rozwoju.

Procentowy udział autobusów elektrycznych i wodorowych w ogólnej liczbie autobusów służących do obsługi transportu miejskiego w Mieście

Ze zrównoważonym rozwojem transportu nierozerwalnie związany jest udział autobusów elektrycznych i wodorowych w całości taboru danego miasta. Z ankiety wynika, że większość badanych miast nie posiada w swoich flotach pojazdów na napęd niekonwencjonalny. Mimo to, widoczne jest zainteresowanie tego typem transportu oraz rosnący udział autobusów na tzw. czystą energię w całości miejskiego transportu. Przykładowo, w Ostrowie Wielkopolskim nastąpił wzrost z 7% w 2019 r. do 18,5 % w 2021 r. co sprawia, że obecnie jeden na pięć tamtejszych pojazdów, to pojazd elektryczny lub wodorowy. Jeszcze większy wzrost widoczny jest w Polkowicach, gdzie w analogicznym okresie liczba autobusów z alternatywnym napędem wzrosła z 14 do 38% (mimo spadku do 7% w roku 2020, spowodowanym zakupem autobusów na napęd spalinowy). W grupie miast korzystających głównie lub wyłącznie z transportu spalinowego wymienić należy Ełk (który jednak zadeklarował zakup pierwszych autobusów elektrycznych w roku 2022), Hrubieszów (brak komunikacji miejskiej), Koszalin, Nowy Dwór Mazowiecki, Rawicz, Stary Sącz (transport publiczny prowadzi gmina Nowy Sącz, stąd brak danych), Zamość, Zduńska Wola (w 2022 r. przeprowadzono zakup czterech autobusów elektrycznych), Tarnów, Hajnówka, Śmigiel oraz Grudziądz.

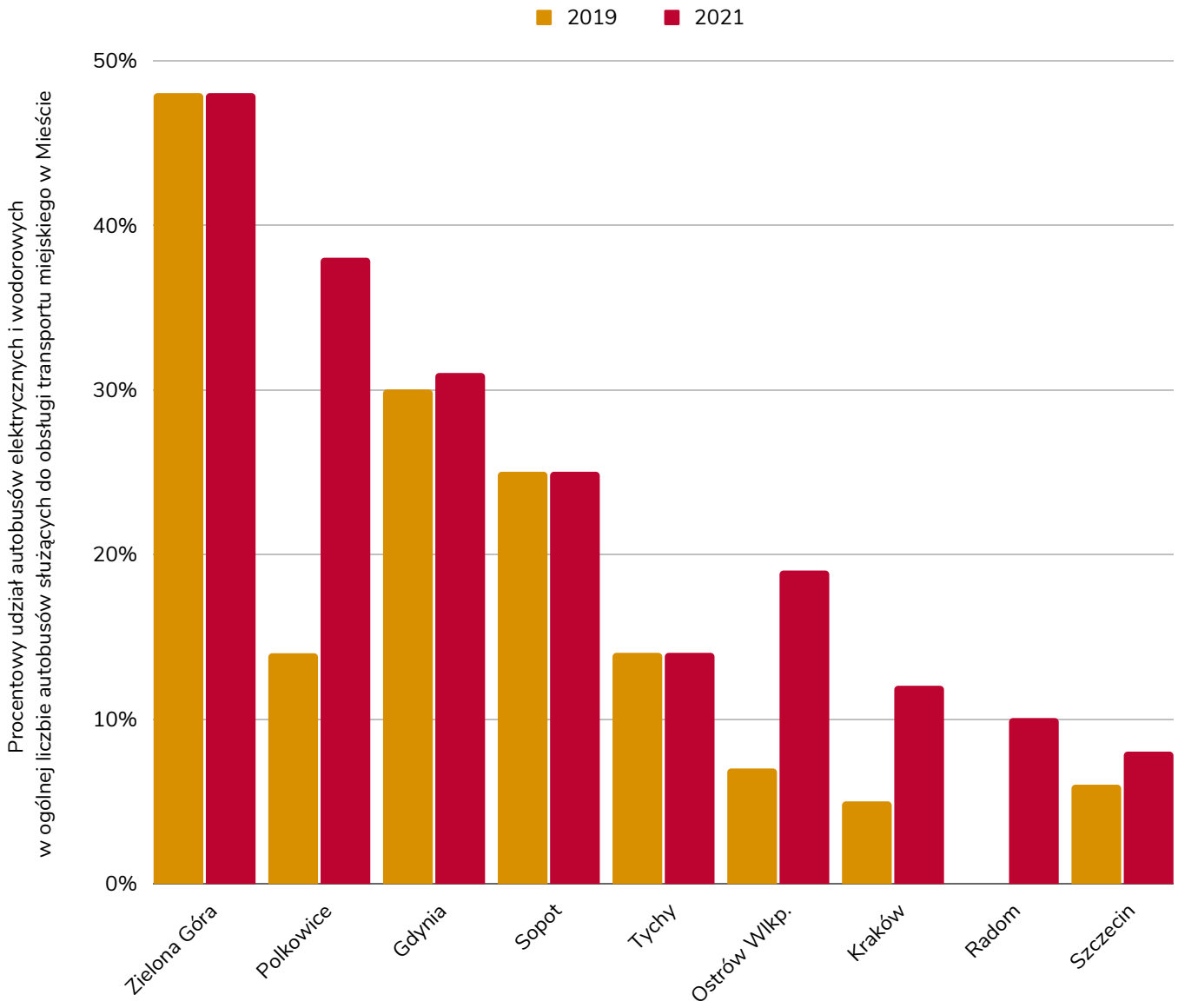

Liczba przewozów pasażerskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru miasta

Transport publiczny oraz korzystanie z autobusów, tramwajów, trolejbusów i pociągów miejskich, to kolejny wskaźnik niezmiernie istotny z punktu zrównoważonego rozwoju. Na to , jak wiele osób korzysta z transportu publicznego, wpływają czynniki takie jak: - generalne zachowania danych społeczności i ich chęć do korzystania z pojazdów transportu zbiorowego, -dostępność transportu i oferta transportowa w danym mieście oraz – odpowiednia promocja transportu publicznego. Jest to jednocześnie, ta część analizy, która najbardziej poddała się czynnikom pandemicznym, co skutkuje zniekształceniem danych. W każdym mieście, które przekazało nam odpowiedź, w latach 2019-2020 nastąpiły spodziewane spadki w liczbie przewozów pasażerskich w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Następnie, w roku 2021, wskaźnik uległ niewielkiej poprawie (za wyjątkiem Zduńskiej Woli, gdzie nastąpił dalszy spadek z 10,75 w 2020 r. do 8,83 w 2021 r.), odbiegając jednak znacząco od poziomu z roku 2019. Warto jednak przyjrzeć się samym wartościom bezwzględnym z 2019 roku, które pokazują nam, jak duże różnice w liczbie przewozów mogą wystąpić w zależności od wielkości miasta, czego przykładem jest Gdynia (0,32) i Koszalin (180,49), Zielona Góra (162), czy Stary Sącz (67,31).Pozostałe miasta miały niższe deklarowane wskaźniki, wśród których występowała spora rozbieżność – od kilku przewozów na jednego mieszkańca (Rawicz – 7,89), przez kilkanaście (Zduńska Wola – 19,85), do kilkudziesięciu (Ełk – 34,48).

Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w Mieście

Z uwagi na znikomy udział źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii w Polsce, odpowiedzi ankietowanych miast nie wniosły istotnych informacji w omawianej kwestii. Większość z nich nie prowadzi statystyk dotyczących źródeł odnawialnych. Jedynie osiem na trzydzieści miast przekazało w swoich odpowiedziach wybrane wartości, z których wynika, że mniejsze miasta skuteczniej wykorzystują odnawialne źródła energii oraz że powyższe zagadnienie pozostaje bolączką w skali całego kraju pokazując, jak wiele pracy jest wciąż przed nami.

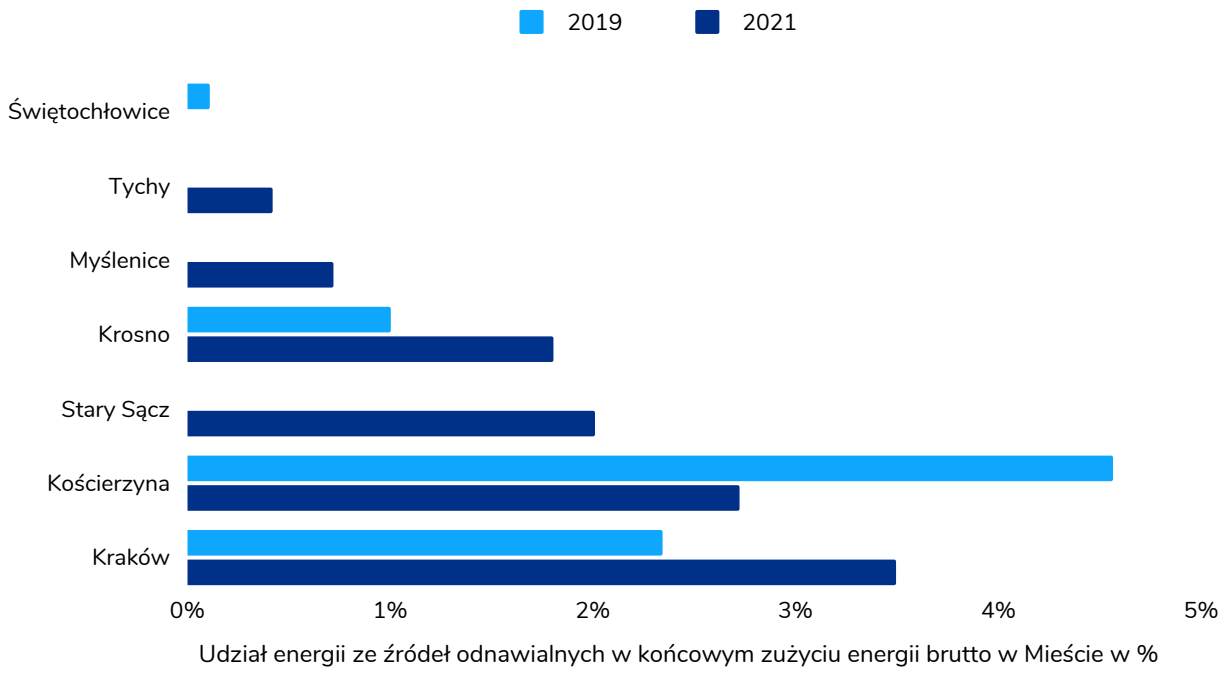

Powierzchnia zbiorników retencyjnych (w m3) w przeliczeniu na powierzchnię miasta

Dużo trudniejszą kwestię stanowi hydrologia obszarów miejskich oraz rozwiązywanie problemów z nią związanych. Retencja to kolejny palący problem w skali całego kraju, z racji coraz częstszych długotrwałych susz występujących w zasadzie o każdej porze roku. Poprawa sytuacji hydrologicznej w aspekcie retencji jest możliwa, o ile oczywiście, zostaną wdrożone odpowiednie działania. A działania te są potrzebne, co widać po zestawieniach zaprezentowanych przez miasta.

> **Około połowa z ankietowanych miast zadeklarowała posiadanie zbiorników retencyjnych. Niestety, w przeliczeniu na powierzchnię miasta, ich wielkość lub objętość (w zależności od podanych danych) jest niewielka, niekiedy wręcz symboliczna.**

Same wartości bezwzględne podane przez miasta są trudne do analizy porównawczej, z uwagi na różnorodność przyjętych wskaźników. Z tego powodu – podobnie, jak w przypadku stanu jakości powietrza - należy skupić się na tendencjach wynikających z przekazanych danych. Wynika z nich, że niektóre miasta, w okresie objętym analizą, przejęły nowe zbiorniki retencyjne. Widoczne są wyraźne wzrosty wartości w Rawiczu (od 0 w 2019 r. do 7240 m3 w 2021 r.), Koszalinie (z 15,255 m3/km2 w 2019 r. do 142,378 m3/km2 w 2021 r.), czy Zielonej Górze (z 0,068 m3/1ha w 2019 r. do 0,083 m3/1 ha w 2021 r.).

Procentowy udział ścieków komunalnych w Mieście poddanych oczyszczeniu w oczyszczalniach ścieków

Przyjrzyjmy się teraz kwestii oczyszczania ścieków komunalnych w oczyszczalniach ścieków. We wszystkich ankietowanych miastach analizowany wskaźnik wynosi 100% lub nieco poniżej 100%**.** Miasta, gdzie nie wszystkie ścieki trafiają do oczyszczalni, wciąż odznaczają się wysokimi wartościami procentowymi, i są to Hrubieszów (choć tu obserwujemy wzrost z 96,1 w 2019 r. do 98,11 w 2021), Krosno i Nowy Dwór Mazowiecki (identyczna stała wynosząca 98%), Ostrów Wielkopolski (symboliczny wzrost z 97,08 % w 2019 r. do 97,4 % dwa lata później), Stary Sącz (gdzie widzimy największy postęp, jako że w 2019 r. jedynie 83,30% ścieków podlegało oczyszczeniu, dwa lata później było to już 96,10%), Zduńska Wola (99%), Zielona Góra (jedyne miasto z trendem spadkowym: z 99,6% w 2020 r. do 98,3% rok później) oraz Grudziądz (wzrost z 98 do 99% w analizowanych latach). Pozostaje mieć nadzieję, że wszystkie wymienione miasta już wkrótce dołączą do tych, które deklarują całkowite oczyszczanie ścieków komunalnych w oczyszczalniach.

Odsetek odpadów komunalnych w mieście przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób (recykling, kompostowanie lub fermentacja, przekształcanie termiczne, składowanie)

Ostatnią z analizowanych kwestii jest sprawa przetwarzania odpadów w badanych miastach. Jest to niewątpliwie jedno z najbardziej istotnych zagadnień ekologicznych zwłaszcza, że w Polsce przez wiele lat, odpowiednie przetwarzanie śmieci stanowiło problem, zarówno na poziomie świadomości poszczególnych obywateli, jak i na poziomie działań władz miejskich. Zadaniem miast jest utrzymanie odpowiednich standardów w wywozie śmieci, tak by wysiłki mieszkańców, choćby w ich segregowaniu, nie poszły na marne. Problem ten częściowo znajduje odzwierciedlenie w analizowanych statystykach dot. przetwarzania śmieci. W czołówce w 2021 roku plasują się Gdynia i Tarnów (100%), Polkowice (99,75%), Hajnówka (88,58%), oraz Grudziądz (83,74% dla recyklingu, kompostowania oraz przekształcania termicznego). Na drugim biegunie znajduje się Hrubieszów (21,24% w 2020 r., przy braku danych za 2021 r.). Zauważalne są również negatywne trendy – np. w Ełku (gdzie odsetek przetwarzanych odpadów wyniósł 76% w 2019 r., rok później wzrósł do 83%, by w 2021 r. zanotować spadek do 66%) oraz w Nowym Dworze Mazowieckim (gdzie w 2019 r. odsetek wyniósł 100%, w 2020 r. spadł do 63%, a następnie, w 2021 r. wzrósł do 68%).

Kilka miast przedstawiło bardziej szczegółowe dane dotyczące konkretnej metody przetwarzania odpadów. W Ostrowie Wlkp. (dane z 2020 r.) 23% odpadów poddano recyklingowi, a 4% kompostowaniu. W Zduńskiej Woli (dane za 2020 r.) 8,67 % odpadów poddano recyklingowi, 9,60% kompostowaniu, 0,02% przekształcaniu termicznemu i 7,82% składowaniu, co stanowi jedne z niższych wskaźników w naszym zestawieniu.

W Zielonej Górze (dane za 2021 r.) ww. wskaźniki wynoszą odpowiednio: 19,6% recykling, 11,5% kompostowanie, 37,7% przekazanie do wykonania paliwa alternatywnego i 24,1% przekazanie na składowisko. Z kolei Rawicz nie podał nam danych uzasadniając, że „komunalny Związek Gmin Regionu Leszczyńskiego prowadzi wyłącznie ewidencję odpadów z terenu całej gminy". Podobne uzasadnienie przedstawiło miasto Śmigiel.

W Starym Sączu (dane z 2021 r. podane zgodnie z oznaczeniami procesów (R i D) obowiązującymi od 1.01.2022 r., wymienionymi w Ustawie z dnia 17.11.2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2151) – 24% odpadów poddano recyklingowi (R3, R4, R5), 64,9% odpadów podlegało wymianie w celu poddania ich dalszym procesom recyklingu (R12), 0,79% odpadów zostało wykorzystanych do produkcji paliwa alternatywnego (R1), 0,01% przekształcono termicznie (D10), 8,84% przekazano na składowiska (D5).

Podsumowanie

Należy mieć na uwadze, że zaprezentowane dane nie przedstawiają pełnego obrazu działań ośrodków miejskich w obszarze zrównoważonego rozwoju i nie pozwalają tym samym na pełną ocenę ich zaangażowania w realizację celów Agendy 2030.

Niejednokrotnie, czynnikiem hamującym proekologiczne działania władz miejskich jest niewystarczający dostęp do środków finansowych, jak również czynniki społeczne, polityczne oraz prawne, czego przykładem mogą być chociażby wybrane zapisy rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 13.09.2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. 2012 poz. 1029), na podstawie którego wskaźnik średniego narażenia dla pyłu PM2,5 oblicza się, co do zasady, dla miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tyś oraz aglomeracji. Powyższe założenia mogą utrudniać rzetelną obserwację stężenia pyłów, co przekłada się na niepełny obraz wagi problemu zanieczyszczenia powietrza w Polsce, nawet jeśli poszczególne mniejsze miasta, mimo wszystko prowadzą obserwacje stężenia pyłu PM2,5.

Analiza danych pokazuje zróżnicowane podejście miast do kwestii zrównoważonego rozwoju i ekologii. Widać to m.in. poprzez pryzmat braku dostępu do wielu istotnych danych, mimo istnienia infrastruktury, która pozwalałaby takie dane zebrać. Jednocześnie, zauważalne jest pozytywne zaangażowanie wielu miast w zrównoważony rozwój oraz proekologiczne działania, co znajduje odzwierciedlenie w wysokich wskaźnikach w wybranych kategoriach.

Wpływ na wysokość wskaźników prezentowanych przez miasta w poszczególnych kategoriach miała również pandemia COVID-19. Dotyczy to m.in. transportu publicznego i jego popularności wśród społeczeństwa. W czasie pandemii transport miejski został znacznie ograniczony, a jego dostępność spadła. Obecnie, mimo powrotu do pełnej dostępności, popularność transportu pozostaje ograniczona, na co wpływ miało przejście dużej liczby pracowników na pracę zdalną lub hybrydową, a także zmiana we wzorcach zachowania podróżujących (brak zaufania i obawa przed transmisją wirusa). W rezultacie, liczba osób korzystających z transportu nie wróciła do poziomu sprzed pandemii, co znalazło odzwierciedlenie w danych przesłanych przez miasta.

Przemysław Błocki

MIASTA DO 10 TYS. MIESZKAŃCÓW

GMINA SOKOŁY

PODLASKA STREFA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

W gminie Sokoły powstaje Podlaska Strefa Zrównoważonego Rozwoju (“PSZR”) z siedzibą w Krzyżewie. Gmina wraz z partnerami poprzez powołanie PSZR planuje osiągnąć trwałą i wymierną poprawę sytuacji lokalnej społeczności. Oczekiwane efekty utworzenia strefy to przede wszystkim wzrost dochodów mieszkańców oraz zatrzymanie negatywnych zmian demograficznych, które będą mierzone poziomem dochodu mieszkańców oraz saldem migracji.

Ponadto strefa wypełnia cele zrównoważonego rozwoju wymienione w Agendzie 2030 zwłaszcza w zakresie celu pierwszego dotyczącego walki z ubóstwem, co jest realizowane przez jedno z założeń projektu opierające się na przyciąganiu inwestorów, którzy będą dzielić się zyskiem z mieszkańcami. Preferencyjne warunki otrzymają inwestorzy zakładający możliwość udziału mieszkańców w realizowanych przez danych inwestorów inwestycjach.

W ramach PSZR zostanie rozwinięta i wzmocniona działalność Zakładu Aktywności Zawodowej, którego głównym celem jest nauka zawodów: gastronomicznego, hotelarskiego, rolniczego, a także rehabilitacja medyczna i społeczna zatrudnionych osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Tym samym, w ramach PSZR realizowany jest także trzeci cel zrównoważonego rozwoju, który zakłada zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku dobrego życia oraz promowanie dobrobytu.

Ponadto, w ramach zadbania o równowagę przyrodniczą, obszary przetwórcze zostaną oddzielone terenami zielonymi od pozostałej części strefy, na których powstanie park oraz tężnia. Mikroklimat powstały wokół tężni wykorzystywany będzie w profilaktyce i leczeniu szeregu schorzeń górnych dróg oddechowych, nadciśnienia tętniczego, alergii, nerwicy wegetatywnej i ogólnego wyczerpania. W planach jest także stworzenie ogrodu ziołowego mającego pełnić zarówno funkcję zaopatrzenia w wysokiej jakości, produkowane w sposób ekologiczny półprodukty, które będą wykorzystywane przez wspomniany zakład, jak i funkcję rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych.

Utworzenie PSZR przyczynia się także do realizacji siódmego celu zrównoważonego rozwoju (czysta i dostępna energia), ponieważ na obszarze strefy planowane jest zlokalizowanie biogazowni lub innej instalacji OZE. Biogazownia ma stanowić przykład modelowego rozwiązania energetycznego dla obszarów wiejskich. Biogazownia będzie oparta o substrat występujący na terenie gminy w dużej ilości i często jego zagospodarowanie stanowi problem i zagrożenie środowiskowe, np. odpady z ferm drobiu lub gnojowica. Tak więc z założenia podstawowym substratem nie będzie produkt, który jest istotny dla rozwoju pozostałych funkcji gminy, w tym produkcji rolniczej. Moc instalacji będzie dostosowana w sposób, który z jednej strony nie będzie zaburzał pozostałych aktywności na tym terenie, a z drugiej umożliwi rozwój tych funkcji poprzez dostarczanie ciepła, gazu i energii. Efektem modelowej instalacji będzie poprawa efektywności energetycznej gminy, bezpieczeństwo energetyczne obszaru, zmniejszenie obciążeń względem środowiska naturalnego i poprawa jakości powietrza. Dostęp PSZR do zasobów OZE przełoży się na zmniejszenie energochłonności produkcji na jej terenie, co spowoduje obniżenie kosztów produkcji produktów lokalnych.

Cała strefa ma zapewnić mieszkańcom gminy godną pracę, a gminie wzrost gospodarczy także z uwagi na to, że na terenie PSZR został przewidziany obszar rozwoju przedsiębiorczości o powierzchni 14,68 ha. Tereny te będą umożliwiały rozpoczęcie na terenie strefy działalności w sektorze lekkiego przemysłu i usług, które nie będą kolidować z pozostałymi funkcjami zlokalizowanymi w strefie takimi jak usługi rehabilitacyjne, ogród ziołowy czy biogazownia. Biorąc pod uwagę potencjał regionu, w PSZR mogą się lokalizować przedsiębiorstwa z sektorów: przetwórstwa rolno-spożywczego, energetyki odnawialnej oraz usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne. Preferencje w uzyskaniu dostępu do wspomnianego terenu uzyskają inicjatywy, które będą współtworzone przez lokalną społeczność, np. spółdzielnie rolników czy też umożliwiające nabycie udziałów przez mieszkańców, co wpisuje się w realizację ósmego celu zrównoważonego rozwoju, który zakłada promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi.

fot. M. Nowakowski

W ramach PSZR ma powstać również Centrum Aktywności Gospodarczej, które będzie prowadzić działania na rzecz promocji wysokojakościowych produktów rolnych dostarczanych przez lokalnych producentów, uprawianych z zachowaniem wysokich standardów. Zadania te będzie realizował Inkubator, który zostanie stworzony wraz z jednym z partnerów strefy. Jednym z najważniejszych celów będzie marketing i organizacja kanałów dystrybucji nowopowstałych produktów lokalnych z całego województwa. Inkubator będzie odpowiadał za rozwój struktury kanałów sprzedaży bezpośredniej, organizację targów, jarmarków, festiwali żywności oraz podobnych imprez, gdzie producenci korzystający z Inkubatora będą mogli prezentować swoje produkty zwiedzającym i kupującym. W efekcie będzie możliwe stworzenie lokalnej marki zdrowej żywności. Ciągły skup wysokojakościowych produktów rolnych zapewni rolnikom stałe, wysokie dochody oraz poprawi stan środowiska naturalnego. Długoterminowym efektem, jakiego należy oczekiwać, jest zatem niezwykle pożądany społecznie wzrost udziału lokalnych producentów rolnych w łańcuchu wartości, co znakomicie wpisuje się realizację wspomnianego ósmego celu zrównoważonego rozwoju, a także częściowo celu dziewiątego w zakresie innowacyjności.

Podsumowując, funkcjonowanie PSZR ma doprowadzić do:

- wzrostu dochodów mieszkańców obszarów wiejskich,
- wzrostu aktywności społecznej i rozwoju spółdzielczości, w tym energetycznej,
- lepszego poziomu organizacji rynków rolnych,
- poprawy kanałów zbytu lokalnej żywności,
- poprawy kompetencji dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w sektorze przetwórstwa,
- wzrost udziału OZE w bilansie energetycznym.

Realizacja PSZR wpisuje się idealnie w założenia Agendy 2030 i zdecydowanie stanowi inicjatywę godną naśladowania. Strefa skupia się na promowaniu mocnych stron regionu oraz rozwoju obszarów, w których gmina wykazuje istotny potencjał tj. usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom.

Daniel Matwiejczuk

fot. M. Nowakowski

populacja	gmina wiejska	województwo	wójt gminy
5 650		podlaskie	Józef Zajkowski

fot. Jarosław Mierzwa

STARY SĄCZ

Władze Starego Sącza czynnie działają i realizują strategie zrównoważonego rozwoju. Swoje działania na rzecz realizacji Agendy 2030 definiują jako ,,pomysł na miasto i gminę, w której chcemy żyć, pracować, uczyć się, odpoczywać, wychowywać dzieci i doczekać spokojnej starości.” To małopolskie, wyjątkowe miasto położone w Kotlinie Sądeckiej ma konkretnie zdefiniowane cele na przyszłość, które mają być realizowane przy współpracy władz samorządowych i mieszkańców. Strategia rozwoju gminy mobilizuje do efektywnego wykorzystania wszystkich walorów i potencjału regionu, nie zapominając o wykonywaniu ich w etyczny i zgodny z ochroną naszej planety sposób.

Warto podkreślić poziom świadomości mieszkańców Starego Sącza w kwestii zmian klimatycznych. Dzięki temu w mieście powstały liczne inicjatywy wspierające zrównoważony rozwój. Innowacyjnym rozwiązaniem była termomodernizacja budynków gminnych. Władze tego regionu położyły nacisk na potrzebę ogrzewania gazem. Jak wskazuje miasto, ta inwestycja jest nowoczesna, energooszczędna i naprawdę sprawna, a instalacje grzewcze opierające się o gaz, wytwarzają przede wszystkim o połowę mniej dwutlenku węgla niż kotły węglowe. W ostatnich trzech latach region przeznaczył około 3 mln złotych na termomodernizację szkół, co utwierdza w przekonaniu, że Stary Sącz podejmuje działania na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Miasto przygotowało dwie odrębne strategie, które poruszają kwestię elektromobilności. Działania te obejmują m.in rozwój infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych i promocję używania pojazdów zeroemisyjnych przez mieszkańców,a także przedsiębiorców. Celem wyżej wymienionych przedsięwzięć jest poprawa jakości powietrza w mieście, co wpłynie również na komfort życia jego mieszkańców.

fot. Konrad Rogoziński

Istotną decyzją z punktu polityki lokalnej było przyłączenie Starego Sącza do Klastra Energii wraz z okolicznymi samorządami. Co to jest Klaster Energii? To porozumienie wśród wielu gmin, które stawiają nacisk na promowanie odnawialnych źródeł energii, zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych, a przede wszystkim użytek lokalnych zasobów.

Nie można pominąć działań mających na celu poszerzanie świadomości mieszkańców, czyli edukacji. Stary Sącz w trakcie projektu LIFE prowadził działania informujące społeczność lokalną o najważniejszych problemach planety. Poruszano między innymi kwestie zbyt wysokiej emisji gazów cieplarnianych, a także skutków zanieczyszczenia powietrza. Mieszkańcy mieli również szansę zgłębić wiedzę o uchwale antysmogowej, czy dofinansowaniach dla gminy. Władze nie są obojętne wobec zagrożenia, jakim jest ubóstwo energetyczne. Osoby dotknięte problemem otrzymały pomoc, między innymi w postaci wymiany oświetlenia na żarówki energooszczędne.

Pomimo wielu sukcesów w zakresie zrównoważonego rozwoju Stary Sącz zmaga się z licznymi wyzwaniami. Wspomnianym już wcześniej jest ubóstwo energetyczne. Na czym dokładnie polega? Jest to sytuacja, gdzie gospodarstwo domowe nie może sobie pozwolić na energię, która zaspokoiłaby podstawowe potrzeby. Zatem niezwykle potrzebne okazują się rozwiązania systemowe. Obecnie na małopolskim rynku możemy wyróżnić dwa programy wspierające likwidację tego zjawiska: Program Priorytetowy Czyste Powietrze oraz Program Stop Smog. Obie formy wsparcia są skierowane do osób o niskich dochodach i przewidują działania związane z wymianą źródeł ciepła czy poprawą efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych.

Problem nie jest tylko jeden, bowiem poza ubóstwem energetycznym pozostaje kwestia odnawialnych źródeł energii, a dokładniej ich zakupu. Inwestycja w zieloną energię jest kluczowa, aby przeprowadzić sprawiedliwą transformację. Zakłada ona odejście od wydobycia paliw kopalnych, które zatruwają planetę i przejście na odnawialne źródła energii. Co ważne, zrównoważona zmiana ma jednocześnie zapobiegać utracie miejsc pracy w konkretnych sektorach gospodarki.

Realizacja celów, strategii czy misji wymaga kontroli. Bez monitorowania postępu gminy nie są w stanie podjąć kolejnych, skutecznych kroków. Gmina Stary Sącz na bieżąco analizuje jak realizowane są cele zrównoważonego rozwoju. Bada się między innymi udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto czy liczbę przewozów pasażerskich w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszarów miejskich.

Dzięki jasno określonym celom Stary Sącz w najbliższych latach będzie skupiał się na rozwijaniu dotychczasowych działań, a także zwalczaniu wyżej opisanych problemów. W niedalekiej przyszłości priorytetami będą starania o poprawę jakości powietrza, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, a także rozwój budownictwa i ekologicznego transportu.

Nastazja Lewandowska

fot. Konrad Rogoziński

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
9 085	1257 r.	małopolskie	Jacek Lelek

PODKOWA LEŚNA

„Miasto-ogród” to idea miasta satelickiego bądź znajdującego się w znacznej odległości od centrum osiedla, które charakteryzuje się wymiernym udziałem terenów zielonych, takich jak m.in. ogrody, parki czy skwery oraz luźną, niską zabudową. Koncepcja ta początkowo pojawiła się w XIX-wiecznej Anglii, jako sprzeciw wobec zabudowy kapitalistycznego miasta przemysłowego, lecz i dziś na jej aktualność wskazuje choćby wysoka kompatybilność z założeniami i celami zrównoważonego rozwoju. Przykładem sukcesu tej idei jest Podkowa Leśna, która jest jednym z najpopularniejszych modeli „miast-ogrodów” w całej Polsce.

Gospodarka wodno-ściekowa

Wśród celów zrównoważonego rozwoju znajduje się punkt mówiący o potrzebie zapewnienia czystej wody oraz odpowiednich warunków sanitarnych. Podkowa Leśna może się poszczycić osiąganiem znacznych sukcesów w tej dziedzinie. Wśród nich znalazły się m.in.:

Objęcie wszystkich odbiorców systemem zdalnego odczytu wodomierzy

System ten został wprowadzony w 2017 roku i zajmuje się generowaniem oraz gromadzeniem danych, które następnie wykorzystywane są do rozliczeń z odbiorcami. Do sprawnej obsługi systemu wykorzystywane są najnowsze technologie; precyzyjne dane o stanie liczników są w dowolnym czasie odczytywane poprzez dedykowaną aplikację na serwerze firmy Orange. Ponadto wodomierze, zgodnie z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, stanowią własność właściciela sieci wodociągowej, czyli miasta.

Rozbudowa systemu małej retencji i zatrzymanie wód opadowych na terenie Miasta

W Podkowie Leśnej od kilku lat wdrażany i pielęgnowany jest program zatrzymywania wód opadowych w miejscu ich opadu, a kluczowym czynnikiem przy doborze gatunkowym roślin przeznaczonych do nasadzenia jest brak konieczności stałego ich nawadniania.

Miasto rozpoczęło także prace zmierzające do wyznaczenia obszarów bezodpływowych lub o utrudnionych warunkach odpływu wód po powierzchni terenu w celu:

- zwiększenia infiltracji wód opadowych w głąb gleby i do wód podziemnych w strefach o dobrych warunkach przepuszczalności,
- retencjonowania wody na powierzchni terenu, w strefach o słabej przepuszczalności, w zbiornikach odpływowych albo bezodpływowych, które to mają za zadanie zwiększenie wilgotności powietrza oraz tworzenie warunków dla zwiększenia bioróżnorodności obszarów,
- retencjonowania wody na terenach przyległych do cieków.

W pasach drogowych zastosowano dotychczas studnie chłonne, drenaż, podziemne zbiorniki i skrzynki rozsączające oraz urządzono ogrody deszczowe. Spusty dachowe budynków użyteczności publicznej wyposażono w zbiorniki na deszczówkę, a podczas projektowania nowych budowli uwzględnia się potrzebę instalacji zbiorników retencjonujących wodę.

Warto wspomnieć także o osiągnięciach Burmistrza Miasta Podkowa Leśna, pana Artura Tusińskiego, który uzyskał wyróżnienie w europejskim konkursie Innovation in Politics za stosowne rozwiązania w zakresie retencjonowania wód w obszarze budownictwa drogowego. Działania podejmowane przez miasto znalazły również uznanie kapituły konkursu Innowacyjny Samorząd 2021, w którym Miasto Podkowa Leśna znalazło się na II miejscu w kategorii gmin miejskich.

Modernizacja systemu sterowania i monitoringu sieci kanalizacyjnej

W trosce o bezawaryjną pracę całego systemu sieci kanalizacyjnej, przepompownie ścieków na terenie miasta Podkowa Leśna zostały zmodernizowane. W ramach prac modernizacyjnych, w czterech obiektach wymieniono dotychczasowe układy sterowania na nowoczesny system monitoringu wizyjnego. Działania te zapewnią operatorowi możliwość całodobowego śledzenia pracy przepompowni, a nie jedynie reagowania na alarmy generowane w przypadku awarii. Nowy system umożliwia konserwatorowi zdalne sterowanie poszczególnymi urządzeniami oraz przekazuje do stanowiska dyspozytorskiego dokładne informacje na temat pracy pomp, częstotliwości ich załączeń czy poziomu ścieków w przepompowniach.

W miarę możliwości finansowych, Podkowa Leśna planuje objąć monitoringiem wizyjnym wszystkie obiekty w mieście, co znacząco przyczyni się do efektywniejszej pracy urządzeń oraz pozwoli operatorowi sieci na przewidywanie potencjalnych awarii. Umożliwi to także przewidywanie problemów, jak i wcześniejsze reagowanie na zagrożenia wynikające z wadliwej pracy urządzeń.

Wyzwania i rozwiązania

Jednym z największych wyzwań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest nadmierne wykorzystywanie wody uzdatnionej przez mieszkańców, w szczególności do podlewania przydomowych ogrodów. Odpowiedzią na ten problem jest konsekwentne prowadzenie działań mających na celu podniesienie świadomości lokalnej społeczności poprzez promocję oszczędnego i racjonalnego korzystania z wody. W 2020r. Miasto wydało broszurę pt. „Mała retencja. Dobre praktyki w Podkowie Leśnej", która została dostarczona do wszystkich gospodarstw domowych w mieście, a także jest wykorzystywana jako inspiracja przez okoliczne samorządy. Należy również wspomnieć, że miasto Podkowa Leśna wprowadziło system naliczania opłaty za odbiór odpadów komunalnych od ilości zużytej wody, co dodatkowo sprawiło, że mieszkańcy zweryfikowali swoje dotychczasowe przyzwyczajenia w zakresie korzystania z wody i zaczęli ją oszczędzać.

Kolejnym problemem są rozbieżności pomiędzy ilością ścieków odprowadzanych do oczyszczalni, a ilością ścieków odbieranych od mieszkańców według danych wykazanych na fakturach. W celu uniknięcia występowania rozbieżności, miasto realizuje opomiarowanie ujęć własnych na nieruchomościach podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

Ostatnim wyzwaniem, które najprawdopodobniej w następnych latach będzie stawiało coraz wyższe wymagania, są również przedłużające się okresy suszy, które powodują m.in. obniżanie poziomu wód gruntowych czy zahamowanie wzrostu i rozwoju roślin. Możliwym rozwiązaniem problemu jest wykorzystanie wód opadowych do podlewania zieleni ulicznej (tzw. obieg zamknięty).

Miasto patrzy w przyszłość

Podkowa Leśna nie zatrzymuje się i odpowiedzialnie planuje następne cele, łączące się także z kwestią zrównoważonego rozwoju. Podejście to przejawia się w podejmowaniu licznych działań zmierzających do adaptacji i przeciwdziałania negatywnym zmianom klimatycznym, takich jak m.in. decyzja o kontynuacji wdrażania programu zatrzymania wód opadowych, pielęgnacja istniejących nasadzeń zieleni niskiej i wysokiej oraz tworzenie nowych obszarów zielonych. Istotną rolę odgrywa także skierowany do mieszkańców program polegający na wymianie kotłów i pieców opalanych paliwem stałym na niskoemisyjne źródła ciepła. Łączy się to z celami Miasta dotyczącymi modernizacji wszystkich kotłowni w budynkach należących do miasta Podkowa Leśna, poprzez wymianę źródeł ciepła na źródła odnawialne (pompy ciepła). Ważnym punktem jest także osiągnięcie neutralnego bilansu wodnego.

Jednym z głównych założeń miasta jest osiągnięcie częściowej niezależności energetycznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii, zwłaszcza poprzez budowę instalacji fotowoltaicznych, co umożliwi zabezpieczenie produkcji energii na cele oświetlenia miasta, potrzeby budynków miejskich, pompowni ścieków oraz stacji uzdatniania wody. Będzie to szczególnie potrzebne, zważywszy na dbałość o niskie zapotrzebowanie na energię. W tym aspekcie miasto stawia sobie za cel tworzenie wysokiej jakości infrastruktury służącej zagospodarowaniu czasu wolnego oraz świadczeniu usług publicznych, w szczególności poprzez stosowanie standardów budownictwa pasywnego.

Piotr Stepulak

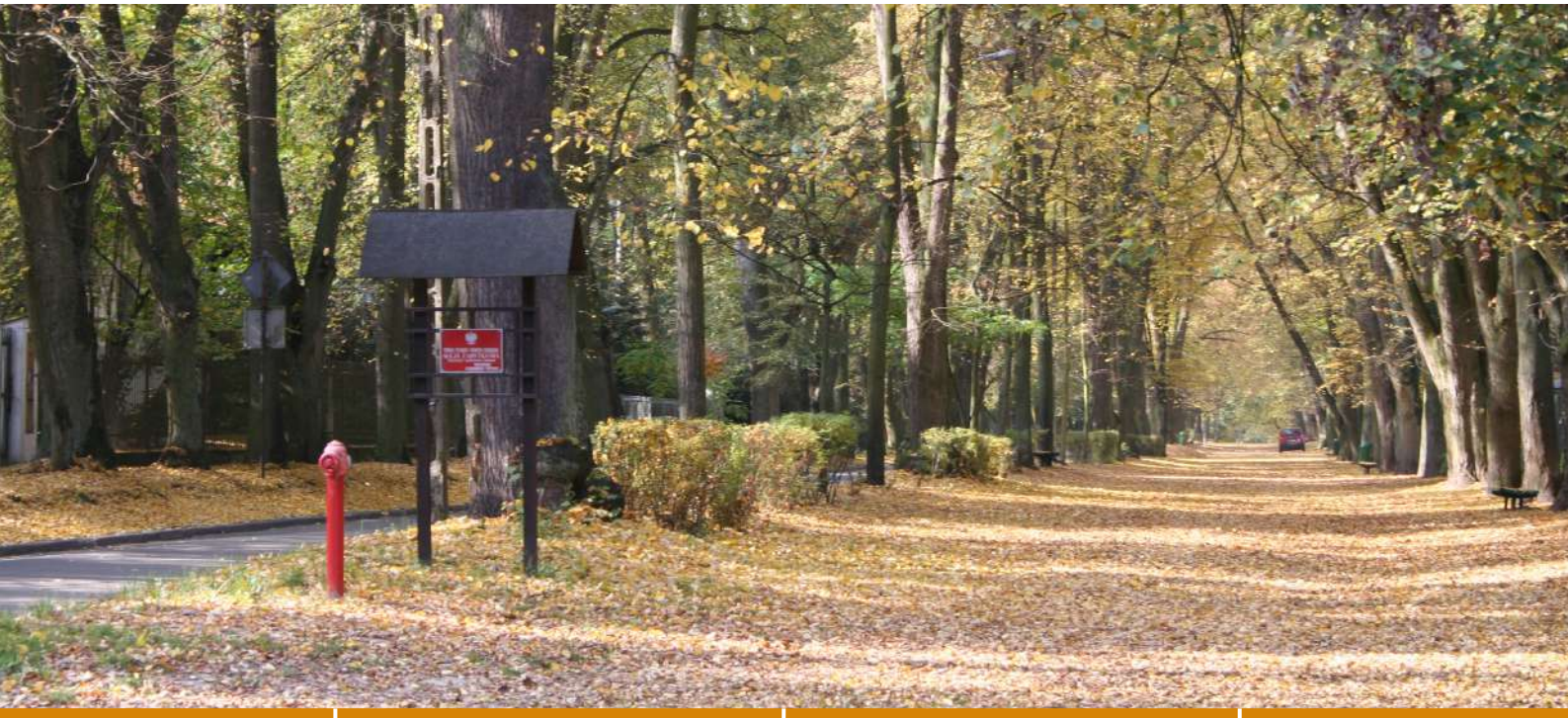

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
3 788	1969 r.	mazowieckie	Artur Tusiński

MORAWICA

Morawica rozciąga się pomiędzy dwoma dużymi jednostkami fizyczno-geograficznymi: Wyżyną Kielecką i Niecką Nidziańską. Skomplikowana budowa geologiczna powoduje, że w rzeźbie terenu widoczne są mocno rozczłonkowane pasma górskie, równiny i doliny rzeczne. Region wykazuje ogromny potencjał turystyczny, co niesie za sobą konieczność przeprowadzenia zmian. Z tego powodu władze stawiają na zrównoważony rozwój gminy i miasta w kontekście Agendy 2030, mając na szczególnej uwadze walory przyrodnicze. Realizowanie zrównoważonej strategii rozwoju gminy zostało dostrzeżone w rankingu samorządów Rzeczpospolitej, gdzie pod koniec 2021 r. gmina Morawica zajęła pierwsze miejsce, już po raz trzeci. Pod uwagę wzięto m.in. stan środowiska, jakość życia mieszkańców oraz rozwój ekonomiczny.

Jedną z pierwszych inicjatyw wskazanych przez władzę Morawicy w zakresie efektywności energetycznej i zielonej energii była modernizacja istniejącego już oświetlenia ulicznego. Wszystkie lampy na terenie miasta zostały wymienione na energooszczędne – LED'owe. Zarząd miasta wierzy, że koszt nakładów inwestycyjnych, w stosunkowo krótkim czasie, zwróci się z uzyskanych oszczędności. Inwestycja w oprawy LED to także duży krok w stronę poprawy estetyki miasta, a także wymierny wkład w ochronę środowiska.

Jeżeli chodzi o poprawę w zakresie zieleni miejskiej i ochrony walorów przyrodniczych, władze miasta dokonały rewitalizacji zabytkowego parku dworskiego. Inicjatywa ta była bardzo wyczekiwana przez mieszkańców, ponieważ znajduje się on w samym centrum miasta. Zdegradowany park, ze względu na gęste zarośnięcie, nie był dotychczas dostępny dla spacerowiczów, ponieważ był zarośnięty. Dzięki rewitalizacji park stał się miejscem wypoczynku i spotkań mieszkańców. Powstały w nim alejki, chodniki, zainstalowano latarnie, ustawiono ławeczki i kosze na śmieci. Odrestaurowana została również oficyna wojskowa z 1858 r., która służy teraz jako kawiarnia. W planach na kolejny rok jest również plac zabaw dla dzieci. Jak przyznają samorządowcy, powyższa inwestycja zalicza się do jednych z większych w tym regionie, jako że jej koszt wyniósł 2,6 mln złotych. Dofinansowanie w wysokości 60% całkowitej kwoty pozyskano z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego.

Kolejnym projektem oddanym do użytku w ostatniej dekadzie jest zbiornik retencyjno-rekreacyjny na rzece Morawka. Był to element prowadzonej polityki inwestycyjnej na terenie gminy, w ramach rozbudowy i modernizacji posiadanej infrastruktury technicznej w aspekcie zrównoważonego rozwoju. Powstało tu kąpielisko, molo oraz piaszczysta plaża. Wokół zalewu, dla aktywnych poprowadzona została trasa pieszo-rowerowa o szerokości około 4 m. Trasa jest oświetlona i wyposażona w ławki.

Jednym z największych wyzwań pod względem wprowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju w Morawicy pozostaje problem niewystarczających środków finansowych. Dlatego, jak władze same zaznaczają, podejmowane są działania, które mają za zadanie pozyskiwać środki z dotacji, takich jak pomoce unijne, czy środki z programu regionalnego.

Inga Sobierajska

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
1 699	2017 r.	świętokrzyskie	Marian Buras

ŚMIGIEL

Realizowanie celów zrównoważonego rozwoju jest bliskie nie tylko społecznościom dużych miast, lecz także niewielkich aglomeracji. Śmigiel, miasto położone w województwie wielkopolskim, określane jest również mianem „miasta wiatraków” (według legendy w regionie niegdyś stało ich niemal sto). Młynarskie tradycje regionu podkreślają istniejące zabytki. Aglomerację zamieszkuje około 5.700 mieszkańców. Mimo niewielkiej powierzchni i ograniczonego budżetu w mieście wprowadza się liczne innowacje, które umożliwiają mieszkańcom zdrowy i przyjazny dla klimatu tryb życia.

Władze miasta podkreślają znaczenie terenów zielonych i dbałość o naturę w codziennej polityce samorządowej. Tylko między 2019 a 2021 r. znacząco zwiększyła się powierzchnia terenów zielonych w mieście (liczona w metrach kwadratowych), przypadająca na jednego mieszkańca. Gmina Śmigiel osiąga znaczące sukcesy w ochronie walorów przyrodniczych. Celem na najbliższe pięć lat jest tworzenie nowej zielonej infrastruktury, co pozwoli nie tylko dbać o środowisko naturalne, lecz także uchroni mieszkańców przed letnimi upałami. Władze Śmigla podczas wdrażania nowych projektów i przeprowadzania remontów, starają się nie naruszać zieleni miejskiej lub możliwie minimalizować szkody. W miejscach, w których jest to możliwe, unika się również betonowania powierzchni. Do najważniejszych inicjatyw miasta w ostatnich latach należy przede wszystkim sadzenie nowych drzew, a w planach jest też stworzenie łąk kwietnych.

Ochrona zieleni to tylko jedno z licznych działań podejmowanych przez władze miasta Śmigiel. W ciągu ostatnich trzech lat wybudowano nowe ścieżki rowerowe. Zachęca to mieszkańców do prowadzenia zdrowego, aktywnego trybu życia i jednocześnie ogranicza liczbę samochodów, wyjeżdżających na ulice miasta. Istotna dla władz jest również kwestia efektywnego i zrównoważonego zarządzania ściekami. Gmina Śmigiel współtworzy i jest jednym z członków Komunalnego Związku Gmin Regionu Leszczyńskiego, którego celem jest wspólne wykonywanie zadań publicznych w zakresie tworzenia warunków niezbędnych do utrzymania czystości i porządku na terenach gmin uczestników Związku, w dziedzinie gospodarki odpadami komunalnymi.

W związku z licznymi działaniami na szczeblu lokalnym miasto Śmigiel to przykład realizowania założeń Agendy 2030 dla zrównoważonego rozwoju, która może być wdrażana również w mniejszych ośrodkach.

Małgorzata Stadnicka

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
5 580	1415 r.	wielkopolskie	Małgorzata Adamczak

MIASTA OD 10 TYS. DO 50 TYS. MIESZKAŃCÓW

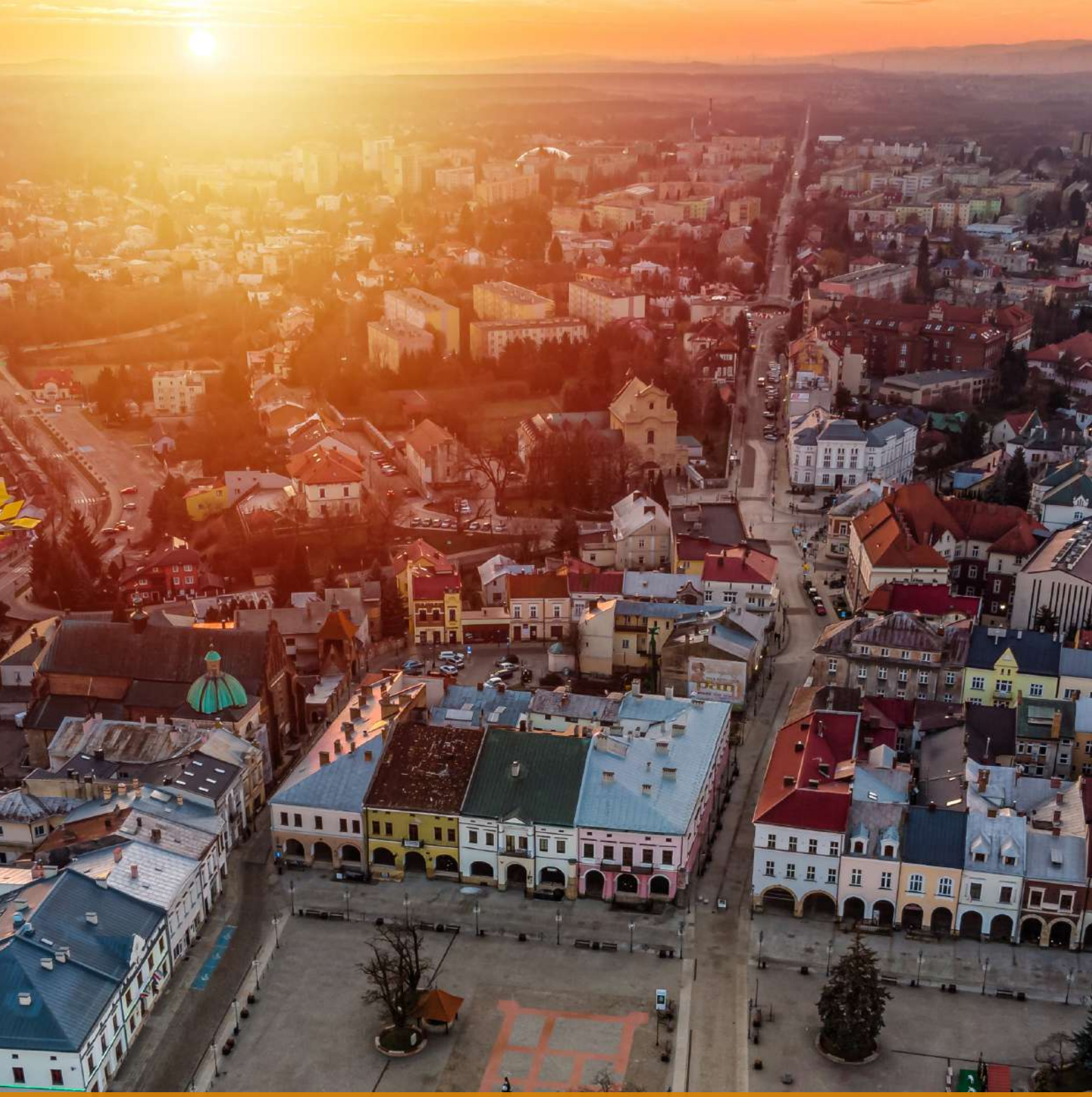

KROSNO

Krosno słynie z malowniczych kamienic, średniowiecznych kościołów, a także ręcznie formowanego szkła ozdobnego. Nie bez powodu jest ono uznawane za szklane serce Polski. Tę nazwę zawdzięcza krośnieńskim hutom, które są największymi wytwórcami tego wyrobu w Polsce. Jak przystało na nowoczesne, europejskie miasto, Krosno podejmuje działania realizujące założenia Agendy 2030, z uwzględnieniem priorytetów krajowych oraz tych przewidzianych w miejskich dokumentach strategicznych, takich jak ,,Strategia Rozwoju Miasta Krosna na lata 2014-2022" czy „Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Krosna na lata 2021-2030". Co roku powstają raporty określające postęp miasta w tym zakresie.

We wskazanej strategii rozwoju Krosno stawia na miasto zaprojektowane we współpracy z mieszkańcami, czyli tak zwany partycypacyjny model zarządzania, w ramach którego usługi publiczne i wprowadzane zmiany są dopasowane do potrzeb mieszkańców reprezentujących każdą grupę społeczną i wiekową. Cele na najbliższe pięć lat dotyczą trzech następujących obszarów:

- konkurencyjna gospodarka,
- kapitał ludzki i społeczny oraz
- przestrzeń i środowisko.

Krosno to miasto ze stabilną, konkurencyjną i innowacyjną gospodarką opartą na wiedzy i potencjale mieszkańców. W tym obszarze miasto stawia na dwa priorytety. Pierwszym z nich jest przedsiębiorczość. Działania w tym zakresie skupiają się na tworzeniu nowych miejsc pracy, wsparciu przedsiębiorców oraz szkoleniu wykwalifikowanych pracowników i tym samym umożliwieniu ciągłego rozwoju. W Krośnie już od 2005 r. funkcjonuje Inkubator Technologiczny, który jest jednym z akceleratorów przedsiębiorczości mieszkańców. Również stale poszerzana strefa inwestycyjna sprzyja rozwojowi gospodarczemu miasta.

Inkubator Technologiczny w Krośnie - fot. Damian Krzanowski

Krosno stawia także na edukację. W mieście znajduje się Karpacka Państwowa Uczelnia, która kształci w profilach praktycznych, mających zagwarantować późniejsze zatrudnienie w zawodach związanych z branżami, które rozwijają się w regionie – m. in. związanych z lotnictwem. Szkoły ponadpodstawowe podejmują współpracę z uczelniami wyższymi oraz uruchamiają profile kształcenia dostosowane zarówno do potrzeb potencjalnych inwestorów, jak i obecnych na rynku przedsiębiorców.

Istotnym priorytetem jest także rozwój turystyki. Budowane są nowe atrakcje, spójne z tradycjami regionu. Krosno wdraża System Informacji Miejskiej, który ma służyć mieszkańcom oraz – po wprowadzeniu dalszych jego elementów – ułatwi turystom zwiedzanie miasta. Wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki pozwala na stworzenie nowych miejsc pracy, a także zwiększa przychód miasta i jego mieszkańców, co umożliwia kolejne inwestycje w kierunku zrównoważonego rozwoju.

W ramach obszaru przestrzeń i środowisko, władze Krosna rozpoczęły przygotowania do transformacji energetycznej pod hasłem „Krosno Zero Emission Path" oraz zwiększenia efektywności zarządzania odpadami. Przy obecnym wysokim stanie zanieczyszczenia powietrza szczególnie ważna jest modernizacja istniejących kotłowni węglowych lub wymiana ich na ekologiczne źródła ciepła. W Krośnie zostały zrealizowane projekty w zakresie wymiany źródeł ciepła na kotły na biomasę i kotły gazowe, montażu kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła czy modernizacji sieci ciepłowniczej. Została także przeprowadzona termomodernizacja obiektów publicznych, w tym elektrociepłowni prowadzonej przez Krośnieński Holding Komunalny. Sukcesywnie prowadzona jest także modernizacja oświetlenia ulicznego – obecnie 95% to energooszczędne oświetlenie LED.

Ponadto miasto inwestuje w niskoemisyjne, zrównoważone środki transportu – obecnie Krosno posiada 21 autobusów spełniających normy emisji spalin Euro6 w tym 11 autobusów z napędem hybrydowym. Stale tworzone są ścieżki rowerowe oraz wprowadzane są nowoczesne i niskoemisyjne środki transportu.

Bardzo ważnym aspektem są działania z zakresu przestrzeni miejskiej, zapewniające rozwój gospodarczy z poszanowaniem środowiska. Dlatego w znacznej części został zrewitalizowany dworzec kolejowy, w rezultacie czego powstało Etnocentrum Ziemi Krośnieńskiej, które, obok Centrum Dziedzictwa Szkła, jest drugim najważniejszym obiektem kultywującym tradycje regionu i zwiększającym atrakcyjność oferty turystycznej i kulturalnej miasta.

Władze Krosna określają wizję miasta jako „zanurzonego w zieleni", z terenami zielonymi tworzącymi wspólną przestrzeń. Planowane jest również dostosowanie obszarów użytku publicznego do potrzeb osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz rodziców z dziećmi, uwzględniając działania takie jak: obniżenie krawężników przy przejściach dla pieszych czy wyposażenie przystanków komunikacji miejskiej w systemy informacyjne dla osób niewidomych i niesłyszących.

W aspekcie kapitału ludzkiego i społecznego miasto stawia sobie za cel zaktywizowanie społeczeństwa Krosna poprzez prowadzenie licznych akcji edukacyjnych dotyczących obecnych problemów miasta. W mieście prowadzone są także działania na rzecz edukacji ekologicznej. Władze Krosna zaznaczają, że w celu zwiększenia świadomości ekologicznej społeczeństwa, bardzo ważne jest działanie systematyczne przejawiające się w organizacji cyklicznych wydarzeń oraz we wdrażaniu edukacji klimatycznej do podstawy programowej, poczynając od przedszkola.

W Krośnie od wielu lat trwa rozbudowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej. W najbliższym czasie przewidywana jest budowa krytego lodowiska, ścieżek rowerowych nad rzeką Wisłok oraz dalsza modernizacja stadionu przy ulicy Legionów. Miasto planuje stworzyć kolejne miejsca do codziennej rekreacji: pumptrack oraz skatepark, aby urozmaicić możliwości spędzania wolnego czasu w sposób aktywny.

Ważnym aspektem, poza budowaniem nowych obiektów sportowych, jest promocja zdrowego trybu życia, np. poprzez organizację ogólnopolskich akcji, ulicznych biegów rocznicowych, zawodów Nordic Walking oraz prestiżowych imprez sportowych.

Kolejnym kierunkiem działań jest rozwój kultury i dziedzictwa miasta poprzez wspieranie turystycznej marki Krosna. Do takich działań zalicza się między innymi organizacje wystaw oraz przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych. Miasto oferuje bogatą ofertę kulturalną: zachętą dla turystów może być Festiwal Kultur Pogranicza „Karpackie Klimaty", Young Arts Festival, Międzynarodowe Górskie Zawody Balonowe, a także Międzynarodowe Biennale Artystycznej Tkaniny Lnianej „Z krosna do Krosna”.

Krosno poprzez swoje wielowątkowe i wielkoobszarowe działania udowadnia, że jest zaangażowane w zrównoważony rozwój. Obszary realizowanych działań wzajemnie się przenikają, co niewątpliwie wpływa na zwiększony potencjał gospodarczy i społeczny miasta. Działania realizowane przez samorządy muszą być przemyślane, zorientowane na zaspokajanie potrzeb mieszkańców i uwzględniające dobrobyt środowiska. Projekty realizowane przez Krosno niewątpliwie spełniają te kryteria i stanowią doskonały przykład działań multidyscyplinarnych podejmowanych na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Maria Borowczyk

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
45 715	1348 r.	podkarpackie	Piotr Przytocki

RAWICZ

Zmiany klimatyczne uderzają w każde miejsce na mapie Polski. Najmocniej odczują to mniejsze wsie czy gminy, dlatego coraz większego znaczenia nabierają działania związane z zapobieganiem zmianom klimatycznym oraz edukacja mieszkańców. Rawicz, jako miasto ciągle otwarte na zmiany i rozwój, doskonale to rozumie i dlatego systematycznie wprowadza zmiany w zakresie transportu, budownictwa, energii oraz systemu wodno-kanalizacyjnego.

W ramach partnerstwa z Politechniką Warszawską gmina realizuje projekt-system zarządzania miastem „Human Smart City”, który umożliwi gromadzenie i przetwarzanie danych o charakterze społeczno-ekonomicznym oraz parametrów pogodowych. System teleinformatyczny do zarządzania miastem ma polegać na budowie elektronicznego, bazodanowego systemu opartego na Internecie rzeczy (IoT). System będzie integrować dane z czujników w mieście dla jakości powietrza, monitoringu wizyjnego i oświetlenia ulicznego. Opracowana aplikacja ma dostarczyć otwartych danych, pozwalających na modelowanie ruchem miejskim, oświetleniem ulicznym i kontrolowanie stopnia zanieczyszczenia powietrza, wynikającego z emisji szkodliwych gazów. Systematyczna analiza pozyskanych w ten sposób danych ma umożliwić właściwy i bardziej ergonomiczny sposób zarządzania wyżej wymienionymi elementami.

Rawicz prowadzi wiele inicjatyw i działań mających na celu minimalizację emisji gazów cieplarnianych do atmosfery, które powstają głównie na skutek ogrzewania domów jednorodzinnych z wykorzystaniem przestarzałych źródeł ciepła oraz niskiej jakości paliw. Akcja ma poprawiać jakość powietrza w mieście, które w 2022 r. ma być monitorowane dzięki zamontowaniu pięciu czujników w ramach systemu „Human Smart City”. Zgodnie z realizowaną polityką klimatyczną, Rawicz wdrożył także program udzielania dotacji celowej z budżetu gminy na dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła. Miasto planuje kontynuację programu i działań wspierających, które mają za zadanie zachęcić mieszkańców do likwidacji przestarzałych źródeł ciepła, tzw. „kopciuchów”, wymieniając je na ekologiczne.

Miasto działa w zakresie prowadzenia bardziej wydajnej gospodarki energetycznej. Wymieniono większość (ponad 96%) ulicznych opraw oświetleniowych na energooszczędne LED, a w wybranych obiektach (dotychczas jest to pięć świetlic wiejskich), zamontowane zostały panele fotowoltaiczne. Zostały podjęte działania w celu wykonania termomodernizacji oraz wprowadzenia systemu zarządzania energią w obiektach użyteczności publicznej, gdzie jednym z działań jest przetarg na zamówienie pod nazwą: „Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej w Rawiczu w formule PPP”.

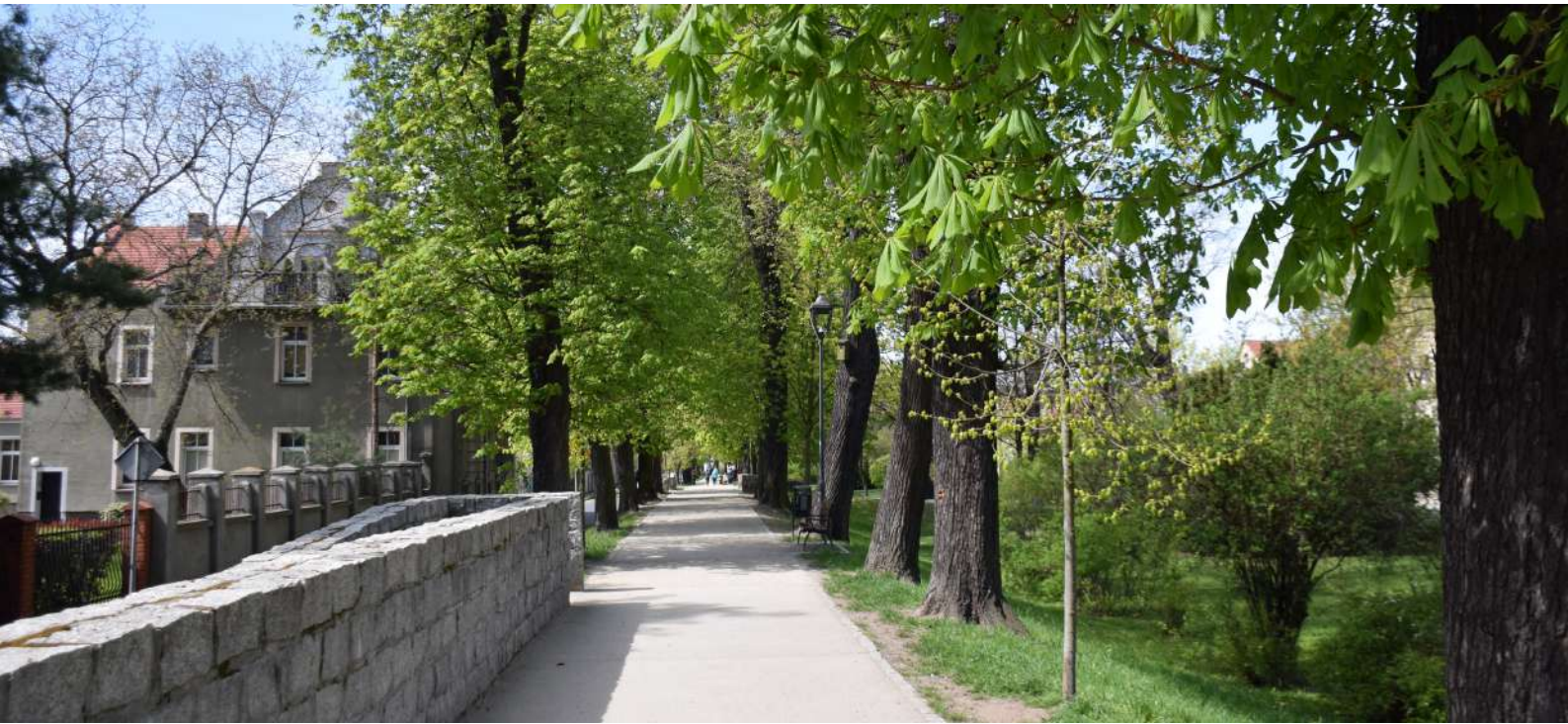

nfrastruktura drogowa w Rawiczu także podlega ciągłej zmianie. Miasto dąży do polepszenia jakości i wydajności dróg oraz minimalizacji zużycia energii poprzez sygnalizacje świetlne. W celu promowania zamiany samochodów na rowery, przebudowane zostaną skrzyżowania, które zlikwidują sygnalizację świetlną i zwiększą przepustowość. W centrum miasta kontynuowane będzie wprowadzanie ograniczeń w ruchu kołowym, ustanawianie dróg jednokierunkowych, wprowadzenie strefy „tempo 30", budowa skrzyżowań wyniesionych i wprowadzenie zasady prawej ręki.

Chcąc zmotywować mieszkańców do korzystania z rowerów, miasto podejmuje działania w zakresie projektowania i budowy ścieżek rowerowych, zarówno samodzielnie, jak i w partnerstwie samorządowym z gminą Pakosław i powiatem rawickim. Rawicz buduje 16,14 km ścieżki rowerowej biegnącej przez teren gminy (w tym 3,7 km przez miasto Rawicz), łącząc ją z centrum przesiadkowym park & ride. Projekt jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa wielkopolskiego, dzięki czemu w ramach projektu uruchomiony zostanie tzw. rower miejski. W celu zachęcania do ruchu rowerowego, zostaną wyznaczone oddzielne pasy na drogach jednokierunkowych, które zapewnią większy komfort jazdy oraz bezpieczeństwo rowerzystom.

W celu ograniczenia emisji szkodliwych substancji, Rawicz dalej będzie kontynuować i wspierać działania związane z zarządzaniem miastem w systemie „Human Smart City". W wybranych obiektach montowane będą stacje ładowania rowerów elektrycznych (w 2022 r. taka stacja planowana jest w centrum miasta przy Multibibliotece). W ramach rewitalizacji byłego poligonu, aby zapewnić zielone źródła energii terenom rekreacyjnym na tym obszarze, zamontowane zostaną panele fotowoltaiczne. Planowana jest również realizacja inwestycji w zakresie poprawy efektywności energetycznej w budynkach i obiektach użyteczności publicznej. Przyszłe projekty związane z infrastrukturą uwzględniają zasady uniwersalnego projektowania dla osób z obniżoną sprawnością. Podstawowe działania będą, z założenia, odpowiadały potrzebom wszystkich użytkowników.

Dagmara Uszyńska

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
20 044	1638 r.	wielkopolskie	Grzegorz Kubik

PLESZEW

.Pleszew to pierwsze w Polsce Miasto 15, które wdraża ideę miasta kompaktowego, gdzie wszystko, co niezbędne do życia, jest w zasięgu ręki, w odległości maksymalnie kwadransa drogi od domu – głównie pieszo, na rowerze, komunikacją publiczną lub w ostateczności samochodem. Leżący w województwie wielkopolskim Pleszew oferuje łatwo dostępne żłobki i przedszkola, przyjazne i bardzo dobrze wyposażone szkoły, atrakcyjne i bezpieczne miejsca rekreacji i wypoczynku, nowoczesne obiekty sportowe, zróżnicowaną ofertę kulturalną czy też wysoki poziom opieki zdrowotnej. To miasto, które stawia na zrównoważony rozwój m.in. w zakresie transportu publicznego czy mieszkalnictwa oraz działania ekologiczne związane z ochroną powietrza, zwiększenia powierzchni terenów spacerowych i ścieżek rowerowych. To miasto pełne zielonych rozwiązań, oferujące mieszkańcom wygodne, ekonomiczne i ekologiczne życie.

Rozwój transportu

W 2019 r. rozpoczęto realizację projektu SMART Pleszew, w ramach którego przygotowano koncepcję ścieżek rowerowych na terenie miasta. W ciągu dwóch lat długość dróg rowerowych w mieście zwiększyła się o 5,2 km (78,8%), a w 2021 r. wynosiła już 11,8 km.

W 2021 r. oddano do użytku gminną komunikację na terenie miasta i gminy Pleszew. Linie autobusowe łączą Pleszew z Zieloną Łąką, gdzie znajduje się duże osiedle domów jednorodzinnych, których mieszkańcy pracują się i uczą w Pleszewie. Celem wdrożenia linii miejskich było zapewnienie dostępu do wszystkich instytucji zlokalizowanych w różnych częściach miasta, takich jak urzędy, szkoły, szpital, przychodnie, targowiska, placówki kultury oraz sportu.

Poprawa jakości powietrza

Władze miasta dbając o jakość życia mieszkańców oraz o dobro środowiska zajęły się poprawą jakości powietrza. Od 2019 r. zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej z budżetu gminy mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie zadań z zakresu poprawy jakości powietrza. Dotacje mogą być udzielane na przedsięwzięcia, które mają na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, w szczególności pyłów drobnych emitowanych ze źródeł niskiej emisji oraz ograniczenie emisji innych substancji mogących powodować przekroczenie standardów jakości powietrza. Mieszkańcy złożyli w 2020 r. łącznie 212 wniosków, z czego ostatecznie zrealizowano i rozliczono 199 wniosków na łączną kwotę 852.455,73 zł, a rok później zrealizowano aż 275 umów na łączną kwotę ponad 1,2 miliona zł.

Pleszew uzyskał także świetny wynik w korzystaniu z dotacji do wymiany źródeł ciepła z programu ,,Czyste Powietrze" — 1. miejsce w Wielkopolsce i 60. miejsce w Polsce na ponad dwa tysiące gmin biorących udział w programie.

Poza tym systematycznie sadzone są nowe drzewa przy głównych ulicach miasta oraz wymieniane jest oświetlenie miejskie na inteligentnie zarządzane i energooszczędne. Działaniom ekologicznym od 2019 r. towarzyszy realizacja projektu „SMART Pleszew" w ramach programu Human Smart Cities. Inteligentne miasto współtworzone przez mieszkańców. Celem projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie efektywności zarządzania i jakości usług publicznych czyli wypracowanie trzech koncepcji ekorozwiązań inteligentnego zarządzania miastem i wdrożenie rozwiązań pilotażowych.

Plan działań dla miast

Kluczowym elementem miasta kompaktowego jest zrównoważona mobilność miejska, którą Pleszew planuje osiągać m.in. przez rozwój infrastruktury rowerowej i ulepszoną komunikację publiczną (co jest już sukcesywnie wdrażane w gminie) oraz zmiany w przestrzeni centrum miasta. Konieczna jest zmiana funkcji Rynku Pleszewa z „drogowej" na „społeczną", aktywizując gastronomię, działalności społeczne i kulturalne ograniczając funkcje parkingowe i transportowe.

W Pleszewie, podobnie jak w całej Polsce, z roku na rok przybywa pojazdów na drogach. Można założyć, że tendencja wzrostowa liczby pojazdów będzie się utrzymywać również w następnych latach, co powodować będzie narastające problemy związane zarówno z niedoborem miejsc parkingowych, jak również ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń do powietrza. Władze wskazują w związku z tym, że głównym problemem w zakresie transportu jest kongestia, szczególnie w czasie porannych i południowych szczytów komunikacyjnych i ciasny układ drogowy w centrum miasta.

Projekt „Modelowa transformacja centrum miasta w Kompaktowym Pleszewie" planowany jest do realizacji w ramach wdrożenia Planu Działań dla Miast do końca IV kwartału 2022 roku.

Celem projektu jest wzrost potencjału miasta poprzez stworzenie kompleksowej koncepcji i standardów transformacji centrum Pleszewa zgodnie z ideą miasta zrównoważonego oraz wdrożenia działań w dziedzinie klimatu. Drugim celem projektu jest wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców miasta i gminy Pleszew w zakresie rozwiązań zrównoważonej transformacji oraz w dziedzinie klimatu przez wdrożenie kampanii włączającej w kolejnych etapach PDM. Trzy działania w ramach projektu obejmą rozwiązania ograniczające emisję zanieczyszczenia w centrum miasta, ograniczenie hałasu oraz będą promowały alternatywne środki transportu i działalność ekologiczną.

Wyzwania

Wśród największych wyzwań pod względem wprowadzania polityki zrównoważonego rozwoju miasto wymienia demografię, transport i jakość powietrza.

W ramach przeciwdziałania problemom pojawiła się koncepcja miasta kompaktowego, Miasta 15 minut. Oznacza to, że każdy mieszkaniec „na wyciagnięcie ręki" ma dostęp m.in. do łatwo dostępnych żłobków i przedszkoli, przyjaznych szkół, także artystycznych, atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku, nowoczesnych obiektów sportowych, zróżnicowanej oferty kulturalnej czy wysokiej jakości opieki zdrowotnej. Miasto 15 minut zapewnia te wszystkie udogodnienia w odległości maksymalnie kwadransa drogi od domu – głównie pieszo, na rowerze, komunikacją publiczną lub w ostateczności samochodem. Założenia miasta kompaktowego obejmują jak najczęstszą rezygnację z własnego auta na rzecz spaceru czy przemieszczania się jednośladem, co sprzyja środowisku. To również rozwój komunikacji zbiorowej i rozbudowa mieszkalnictwa w pobliżu np. przystanków autobusowych lub dworców. Dodatkowo takie miasto jest bardziej przystępne dla ludzi, co sprzyja osiedlaniu się nowych rodzin i ogranicza problemy demograficzne miasta, w którym w ciągu ostatnich lat spada ogólna liczba mieszkańców i jednocześnie wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Dodatkowo miasto buduje ekologiczne miasteczko ruchu drogowego, wprowadza zajęcia z edukacji ekologicznej i zmienia część miejsc parkingowych w obszary zieleni. Ulepszenie monitoringu zmian w postaci montażu czujników jakości powietrza w ramach programu SMART Pleszew dodatkowo pomoże zauważyć efekty wprowadzanych zmian.

Nikola Lewicka

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
16 855	1283 r.	wielkopolskie	Arkadiusz Ptak

MYŚLENICE

Myślenice to gmina wiejsko-miejska położona w województwie małopolskim, nad rzeką Rabą. Miasto Myślenice, w którym znajduje się siedziba Gminy, określiło główne obszary zrównoważonego rozwoju w dokumencie Strategia Rozwoju Gminy Myślenice na lata 2022-2032. Jest to najważniejszy dokument określający cele i kierunki rozwoju Myślenic w perspektywie najbliższej dekady.

Aktualne inicjatywy

Miasto wyróżniło trzy najważniejsze inicjatywy w ramach realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Są to: poprawa jakości powietrze (cel V), efektywność energetyczna i zielona energia (cel VI) oraz angażowanie społeczeństwa obywatelskiego (cel IX).

Na terenie Gminy, która znajduje się w czołówce Małopolski pod względem składanych wniosków do programu "Czyste Powietrze", działa Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych. W ramach poprawy jakości powietrza m.in. zlikwidowano 40-letnią kotłownię na Osiedlu 1000-lecia. Zakład o mocy 7.12 MW zużywał rocznie 2500 t miału węglowego. Na jego miejsce powstało 18 indywidualnych kotłowni gazowych, dzięki czemu na osiedlu jest dostępne ekologiczne źródło ogrzewania. Wymieniono również nieizolowaną instalację wewnętrzną oraz docieplono 13 tysięcy metrów kwadratowych ścian i 7 tysięcy metrów kwadratowych stropodachów. Dzięki temu znacznie zredukowano emisję PM, CO2, CO, SO2 oraz całkowicie zlikwidowano emisję B(a)P. Oprócz tego Gmina Myślenice przeprowadziła już dwie edycje Myślenickiego Programu Wymiany Pieców z łącznym budżetem 3 mln zł ze środków własnych. Myślenice wielokrotnie zostały docenione za swoje inicjatywy przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Gmina zdobyła II miejsce w kategorii liczby kontroli palenisk oraz III miejsce w kategorii organizacji spotkań i warsztatów w ramach realizacji zintegrowanego projektu LIFE „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego - Małopolska w zdrowej atmosferze". Myślenice jako jedna z 9 gmin bierze aktualnie udział w pilotażowym projekcie dotyczącym walki z ubóstwem energetycznym.

W zakresie efektywności energetycznej i zielonej energii zrealizowano szereg projektów. Do najważniejszych zalicza się projekt „Ekopartnerzy na rzecz słonecznej energii Małopolski", w ramach którego zainstalowano 240 ogniw fotowoltaicznych, a na budynkach użyteczności publicznej zainstalowano 19 ogniw. Kolejnym projektem jest "Montaż instalacji OZE na obszarze LGD Turystyczna Podkowa", w ramach którego zrealizowano 21 instalacji OZE: 19 solarów i 2 pompy ciepła. Wartość instalacji wynosi 208 745.52 zł, a wartość samej dotacji 119 008.06 zł (czyli około 57%). Aktualnie Gmina pracuje nad następującymi projektami: „Eko-Energia – Klaster Energii Ziemi Myślenickiej" (KE), którego jest pomysłodawcą i liderem. Do wzięcia udziału zaproszono 9 gmin Powiatu Myślenickiego. Natomiast stowarzyszenie „Otulina Podkrakowska" powstało na bazie przyjętej przez Województwo Małopolskie Strategii Rozwoju "Małopolska 2030". Gmina Myślenice jest inicjatorem i liderem tego przedsięwzięcia. Organizacja umożliwia aplikowanie o środki unijne przeznaczone na formułę IIT (Inne Instrumenty Terytorialne) na kluczowe projekty infrastrukturalne.

W ramach angażowania społeczeństwa obywatelskiego w Myślenicach powstało pierwsze w Polsce Centrum Usług Społecznych oraz Centrum Aktywności Lokalnej. Na terenie Gminy znajduje się również „Fundacja owocna”.

Wyzwania polityki zrównoważonego rozwoju

Gmina opracowała Strategię Rozwoju Gminy Myślenice na lata 2022-2032. Dokument ten określa cele strategiczne, mające na celu przeciwdziałanie wyzwaniom pod względem wprowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju. Na te wyzwania składają się takie czynniki, jak odmienne ukształtowanie urbanistyczne miejscowości, dostęp do sieci (woda, kanalizacja, gaz), punktów usługowych, handlowych, kulturalnych, czasu wolnego.

Monitoring realizacji celów zrównoważonego rozwoju w mieście

W strategii zrównoważonego rozwoju Myślenic wyodrębniono sześć obszarów rozwojowych, które w perspektywie 2032 r. w największym stopniu będą determinować rozwój Gminy. Są to następujące kategorie: Ludzie – Życie – Zarządzanie – Mobilność – Środowisko – Ekonomia. Opracowano dla tych wskaźników konkretne cele do zrealizowania. Na dzień dzisiejszy trwają prace nad realizacją strategii zapisanej we wspomnianym już dokumencie Strategia Rozwoju Gminy Myślenice na lata 2022-2032.

Cele na najbliższe lata

Myślenice wyznaczyły sześć kierunków i celów rozwoju w perspektywie najbliższej dekady. Gmina ma być zarządzana w sposób skuteczny, m.in. poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska naturalnego. Konkurencyjna i wyspecjalizowana gospodarka powinna rozwijać się w oparciu o lokalne zasoby. Ważnym celem jest czerpanie z zaangażowania i aktywności mieszkańców, by zapewnić lokalnej ludności wysoką jakość życia. Bezpieczny, dostępny i ekologiczny system transportowy to jeden z elementów strategii bezpośrednio wpływający na komfort życia w Myślenicach.

Aleksandra Kowalczuk

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
18 267	XIV wiek	małopolskie	Jarosław Szlachetka

fot. S. Kołodziejek

ZDUŃSKA WOLA

Zduńska Wola jest miastem o powierzchni niecałych 25 km2, zamieszkałym przez niecałe 41 tysięcy mieszkańców. Władze tej położonej w województwie łódzkim miejscowości wymieniają szereg wyzwań, jakie stoją przed nimi, w związku z działaniami na rzecz realizacji celów zrównoważonego transportu. Centrum miasta jest stosunkowo mocno obciążone przepływami ludnościowymi, zarówno wychodzącymi z niego, jak i przybywającymi z miast ościennych, takich jak Łódź, Łask czy Sieradz. Problemy związane z codziennymi dojazdami mieszkańców do szkoły lub miejsca pracy dotyczą w szczególności miasta Łodzi. W celu ich rozwiązania planowane jest utworzenie tzw. punktów bike & ride oraz park & ride umożliwiających dojazd do przystanku autobusowego i kontynuowanie podróży komunikacją zbiorową.

Kolejnym problemem jest rosnące zapotrzebowanie energetyczne związane z rozwijaniem przez miasto elektromobilności oraz nowymi inwestycjami mieszkaniowymi. Mimo że gmina posiada rezerwy energetyczne, system energetyczny wymaga odciążenia. Planowanym rozwiązaniem jest wsparcie inwestycji, związanych z rozwojem odnawialnych źródeł energii.

Celem poprawy systemu komunikacji, władze Zduńskiej Woli podjęły szereg działań mających na celu wprowadzenie zrównoważonego transportu na terenie miasta. W projektach i inwestycjach, wzięto pod uwagę uciążliwości i niewygody spowodowane nadmiarem ruchu samochodowego w mieście. W celu zniwelowania tych problemów, poświęcono 8,5 mln zł dotacji unijnych na rozwój niskoemisyjnego Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego. Pieniądze te zostały przeznaczone na zakup czterech autobusów elektrycznych oraz zakrytej stacji ładowania. Nowe pojazdy będą miały 12 metrów długości, będą mogły na swoim pokładzie pomieścić 75 pasażerów oraz będą dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zmiany nie ominą również przystanków autobusowych. Planowany jest montaż autonomicznych wiat przystankowych, zasilanych za pomocą modułów fotowoltaicznych. Nowe wiaty mogą zostać wyposażone w szereg dodatkowych funkcjonalności takich jak: otwarta sieć wi-fi, monitoring wizyjny, oświetlenie wiat oraz terenu przyległego, czujnik ruchu sterujący oświetleniem, zegar cyfrowy i termometr, czujnik jakości powietrza, punkty ładowania usb, ogrzewane siedziska lub samoodśnieżanie. Poprawa jakości przystanków ma na celu polepszenie podejścia do komunikacji zbiorowej i zwiększenie liczby pasażerów.

Zrównoważony transport nie będzie jednak oparty tylko o komunikację zbiorową. Rozbudowano już system stacji rowerów miejskich. W Zduńskiej Woli wybudowano 12 stacji dysponujących łącznie 96 rowerami, a przy każdej z nich zlokalizowanych jest docelowo 8 rowerów. Rozwinięta zostanie również sieć ścieżek rowerowych, która do tej pory nie miała charakteru kompleksowego. Rowerzyści zmuszeni byli do mimowolnego korzystania z chodników lub dróg samochodowych, dlatego docelowo wszystkie ciągi komunikacyjne mają zostać objęte ścieżkami dla pojazdów jednośladowych, takich jak rowery czy hulajnogi.

Ponadto, zostaną poczynione inwestycje w obszarze samochodów osobowych. Do floty pojazdów wykorzystywanych przez usługi publiczne, zostaną planowo dokupione trzy samochody elektryczne oraz przeznaczone dla nich stacje ładowania. Nowe pojazdy będą miał charakter ogólnodostępny - korzystać z nich będą mogli również inni posiadacze pojazdów elektrycznych. Jednym z celów modernizacji jest spopularyzowanie samochodów elektrycznych wśród mieszkańców oraz zbudowanie pozytywnego wizerunku miasta.

W najbliższych latach Zduńska Wola skoncentruje się na realizacji celów zrównoważonego rozwoju nr 7, 8 i 9. Odpowiadają one kolejno za czystą i dostępną energię, zrównoważony wzrost gospodarczy i godną pracę oraz innowacyjność, przemysł i infrastrukturę. Taki dobór priorytetów podyktowany jest szeregiem problemów z jakimi obecnie musi mierzyć się miasto. W ostatnich latach, tak jak wiele innych miast średniej wielkości, Zduńska Wola wpadła w pułapkę rozwojową. Jest to spowodowane exodusem młodych do metropolii spowodowanym brakiem rynku pracy dla specjalistów. Tutejsze przedsiębiorstwa cechują się jeszcze niskim poziomem innowacyjności.

Doświadczenia z wprowadzaniem w życie celów zrównoważonego rozwoju z pewnością wyposażyły władze Zduńskiej Woli w cenną wiedzę oraz know-how. Włodarze miasta mają szereg sugestii dla miast, które biorą sobie za cel postęp w zakresie transportu:

- odejście od dominacji samochodu w dziedzinie komunikacji, rozpoczynając od zmian w urzędach i jednostkach podległych,
- zmiany w dziedzinie komunikacji spotkają się pewnie z oporem zmotoryzowanych mieszkańców: w złagodzeniu napięć może pomóc wiedza i odpowiednia kampania informacyjna,
- niepomijanie roli społecznej partycypacji oraz zaangażowania mieszkańców w proces zmian: istotne jest używanie nowoczesnych form konsultacyjnych i niezrównywanie zmian jedynie do wprowadzania nowych prawnych obowiązków,
- otwarcie się na nowe innowacje i pilotażowe wdrażanie nowych technologii.

Zduńska Wola z pewnością jest świadoma wyzwań i problemów jakie przed nią stoją. Władze miasta są otwarte na innowacyjność oraz nowe rozwiązania związane z wprowadzaniem w mieście zrównoważonego transportu. Z pewnością realizacja celów zrównoważonego rozwoju będzie stanowiła cenne i rozwijające doświadczenie zarówno dla pracowników urzędu miasta, jak i samych mieszkańców.

Bartosz Basiński

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
40 996	1825 r.	łódzkie	Konrad Pokora

POLKOWICE

Transport jest wizytówką Polkowic. To niewielkie miasto należące do województwa dolnośląskiego, które szuka i implementuje rozwiązania dla wyzwań takich jak m.in elektromobilność, których nie powstydziłyby się wielkie aglomeracje. To właśnie dzięki elektro oraz mikromobilności władze miasta chcą stanowczo polepszyć jakość powietrza, a co za tym idzie ochronę środowiska w Zagłębiu Miedziowym. Największymi sukcesami Polkowic jest rozbudowany system rowerów miejskich, darmowa komunikacja miejska, osiągnięty w 2022 r. 50% udział autobusów elektrycznych w ogólnym udziale autobusów miejskich oraz stworzenie długofalowej „Strategii rozwoju elektromobilności w gminie Polkowice na lata 2020 – 2035” i staranne jej wdrażanie.

Budowa linii Kolei Aglomeracyjnej Zagłębia Miedziowego

14 kwietnia 2022 r. miał miejsce przełomowy moment w dążeniu do przywrócenia Polkowic na kolejową mapę Polski. Podpisana została umowa na opracowanie dokumentacji dla Kolei Aglomeracji Zagłębia Miedziowego. Krok ten jest milowym w budowie kolei, która pozwoli poruszać się mieszkańcom Polkowic po najbliższych regionach sprawnie oraz z dbałością o środowisko. Dzięki inwestycjom na tym obszarze mieszkańcy Polkowic będą w stanie dojechać do Głogowa w 25 minut, a do Wrocławia zaledwie w 1,5 godziny.

Nie bez znaczenia jest fakt wpisania kolei aglomeracyjnej Lubin-Polkowice-Głogów do planu zamierzeń inwestycyjnych PKP PLK na lata 2020-2030 oraz niedawno przyjętego przez Sejmik programu dolnośląskich inwestycji strategicznych pn. „Dolnośląski Ład" - Piotr Karwan, radny Sejmiku Dolnośląskiego

Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych przy budynkach użyteczności publicznej

Z uwagi na to, że Polkowice prężnie działają w celu zmodernizowania zasobu posiadanych przez miasto środków transportu (zakup 11 autobusów elektrycznych oraz pierwszego samochodu elektrycznego przez Zakład Komunikacji Miejskiej), miasto dąży do tego, aby zmiana ta zaszła również w gospodarstwach domowych. Co więcej, aby zwiększyć świadomość mieszkańców na temat elektromobilności i transportu zeroemisyjnego, miasto prowadzi cykliczne dyskusje z mieszkańcami na wyżej wymienione tematy.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, chodników i ścieżek rowerowych.

Coroczny system publicznego roweru miejskiego rozpoczęty w 2019 roku okazał się być wielkim sukcesem. W związku z tym, miasto powiększyło liczbę rowerów oraz stacji rowerowych, odpowiednio, z 50 i 8 (2019 r.) do 100 i 24 (2022 r.). Dodatkowo warto pamiętać, że Polkowice jako nieliczne z miast mogą pochwalić się darmową komunikacją miejską, której tabor w 50% jest elektryczny. Ponadto, od marca 2022 r. na terenie Polkowic działa system hulajnóg elektrycznych prowadzony przez prywatnego inwestora.

Perspektywy na najbliższe lata

Polkowice nie zwalniają tempa w zakresie inwestycji w zrównoważony rozwój. W planach mają dalszą promocję i modernizację zrównoważonej infrastruktury miejskiego transportu, jak i budowę farmy fotowoltaicznej. W celu monitorowania dążeń do zrównoważonego rozwoju i postawionych przez siebie celów miasto prowadzi cykliczne spotkania zespołu ds. wdrażania strategii rozwoju elektromobilności w gminie Polkowice na lata 2020-2035.

Działania Polkowic doceniają organizacje z całej Polski, dzięki czemu miasto wielokrotnie było laureatem lub zwycięzcą prestiżowych rankingów oraz konkursów dla miast. Tylko w 2021 r. Polkowice przeznaczyły na inwestycje 90 mln złotych. Dodatkowe 100 mln złotych zostało pozyskane ze źródeł zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej.

Polkowice są świadome największych wyzwań miasta w dążeniu do zrównoważonego rozwoju, dzięki czemu władze Polkowic były w stanie opracować strategię, która pozwoli na zaadresowanie tych kwestii. Mniejsze działania, takie jak na przykład rozwój polkowickich „Szprych" czy zakup elektrycznych autobusów realizowane są już od lat, a największe takie jak budowa linii kolejowej są w już trakcie realizacji.

Miasto nie zapomina również o inwestycjach w środowisko. W ramach projektu „Zielono-niebieska infrastruktura w Polkowicach" odnowione zostały tereny między blokami przy ul. Wołodyjowskiego 1-11, w trakcie rewitalizacji jest park przy ul. Dąbrowskiego, a w kolejce czeka park na osiedlu Polkowice Dolne.

Polkowice swoimi działaniami pokazują, że małe miasta mogą prowadzić swój rozwój na miarę dużych, a nawet je wyprzedzać. Wsłuchiwanie się w propozycje mieszkańców, podejmowanie innowacyjnych decyzji, na które zdobywają się tylko nieliczne aglomeracje, czy bieżące monitorowanie celów są tylko kilkoma z wielu działań, które prowadzi miasto, aby jego mieszkańcy mogli cieszyć się satysfakcjonującym poziomem życia oraz czystym powietrzem.

Zofia Kościk

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
22 378	1291 r.	dolnośląskie	Łukasz Puźniecki

HAJNÓWKA

Często nazywana Bramą do Puszczy. Ze względu na swoją granicę z Puszczą Białowieską, Hajnówka jest domem dla ponad 20 tysięcy osób oraz znaczącym ośrodkiem mniejszości białoruskiej - swoją przynależność do tego państwa deklaruje ponad 25% mieszkańców miasta. Na terenie miasta znajduje się kilka zakładów przemysłowych, a urząd niezmiennie zachęca firmy do inwestowania w Hajnówce, oferując wydajne tereny inwestycyjne.

Trzynasty cel zrównoważonego rozwoju mówi o podejmowaniu pilnych działań w celu zapobiegania zmianom klimatu oraz ich fatalnym skutkom. Jedną z najważniejszych inicjatyw mających na uwadze ten punkt, będących w trakcie realizacji w mieście jest projekt Hajnówka OdNowa – Zielona transformacja. Projekt ten nie tylko zakłada przemianę - z miasta poprzemysłowego, w zielone, ekologiczne - ale też stawia nacisk na turystykę i walory przyrodnicze. Mając na uwadze poprawę jakości życia oraz rozwój gospodarczy, projekt przewiduje działania w obszarach m.in. przedsiębiorczości, środowiska, odnawialnych źródeł energii, edukacji, przestrzeni, wizerunku, promocji i turystyki czy społeczeństwa obywatelskiego.

Co więcej, plany działania w zakresie ładu przestrzennego, realizujące dziewiąty cel zrównoważonego rozwoju także zostają wprowadzane w życie, a wśród nich powstanie nowego centrum miasta oraz strefy sportu, pawilonu miejskiego, zieleńców i murali. Samorząd Hajnówki zobowiązuje się promować lokalnych przedsiębiorców, podpowiadać jak korzystać z odnawialnych źródeł energii oraz organizować wydarzenia integrujące mieszkańców, zwracając uwagę na cel projektu, którym jest lepsze dostosowanie administracji do potrzeb obywateli.

Cele, które miasto chce zrealizować przez najbliższe pięć lat do roku 2027 oraz które wyróżniają się na tle innych to między innymi zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do:

- wody oraz korzystnych warunków sanitarnych,
- stabilnej oraz nowoczesnej energii w przystępnej cenie oraz
- przystępnej oraz dobrej jakości edukacji.

Jednak już teraz Hajnówka może się poszczycić wieloma osiągnięciami pod względem zrównoważonego rozwoju, tym samym realizując idee 11 celu zrównoważonego rozwoju. Zwiększająca się powierzchnia terenów zielonych w mieście, wydłużająca się rozciągłość ścieżek rowerowych czy stale rozwijający się przetwór odpadów komunalnych, jak recykling czy kompostowanie, to tylko kilka z nich. Warto także dodać, że miasto deklaruje aż stuprocentowe oczyszczanie ścieków komunalnych oraz że odsetek mieszkańców zaopatrywanych w wodę nieodpowiadającą wymaganiom wynosi okrągłe 0. Co więcej, miasto prowadzi liczne projekty, jak na przykład:

- Czyste powietrze,
- TAK dla zielonej energii w Powiecie Hajnowskim,
- STOP Pożarom Traw, czy
- Produkcja zielonej energii w mieście Hajnówka na bazie indywidualnych instalacji fotowoltaicznych,

Rolą realizowanych projektów jest propagowanie w mediach zachowań proekologicznych, możliwości bezpłatnych konsultacji, dofinansowań oraz edukacja społeczności miejskiej na tematy ściśle związane z realizacją celów Agendy 2030.

Włodarze Hajnówki z dumą przyznaje, że miasto w chwili obecnej rozpoczyna całkowicie nową ścieżkę zmian i tym samym pragnie dążyć do osiągnięcia postawionych sobie celów. Największym wyzwaniem, z którym zmaga się miasto w zakresie praktycznie każdej nowej inicjatywy, jest pozyskanie środków finansowych na realizację projektu. Jest to kluczowy aspekt, gdyż rozpoczęcie, a przede wszystkim realizacja wszelakich inicjatyw, nie jest możliwa bez odpowiedniego budżetu. Aby temu zaradzić i pozyskać odpowiednie fundusze, składane są wnioski do różnych instytucji o dofinansowanie.

Biorąc pod uwagę nieustanny rozwój, ambitne plany oraz dotychczas podjęte działania na rzez realizacji założeń Agendy 2030, można stwierdzić, że Hajnówka jest godnym podziwu przykładem dla innych miast. Jednak to, na co zwraca uwagę Rada Miasta Hajnówka jest fakt, że każde miasto jest inne. Należy więc indywidualnie patrzeć na potrzeby mieszkańców oraz zwracać uwagę nie tylko na zalety miasta i jak można z nich skorzystać, ale także na braki, które należy uzupełnić.

Jak to ujął Thomas Alva Edison: Sukces przychodzi jedynie do tych, którzy działają, podczas gdy pozostali oczekują jego nadejścia, dlatego też miasto Hajnówka nie spoczywa na laurach, tylko niezmiennie pracuje na rzecz zrównoważonego rozwoju i jest tym samym barwnym przykładem do naśladowania.

Klara Anna Gonciarz

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
20 141	1951 r.	podlaskie	Jerzy Sirak

NOWY DWÓR MAZOWIECKI

W jaki sposób zapewnić naturze odpowiednią rangę w przestrzeni miejskiej? Jak pogodzić elementy praktyczne i zapewnić efektywność korzystania z infrastruktury, bez jednoczesnej nadmiernej ingerencji w naturalne uwarunkowania terenu? W swoich inicjatywach Nowy Dwór Mazowiecki w skali lokalnej stara się odpowiadać na te pytania, działając na rzecz ochrony walorów przyrodniczych oraz zwiększania udziału zielonych obszarów miejskich. Nowy Dwór Mazowiecki koncentruje się na powiększaniu zielonych przestrzeni miejskich, jak podkreślono – z wykorzystaniem wszelkich możliwych środków zewnętrznych (dofinansowań, dotacji). Co więcej, miasto wskazało wzmożone starania o pozyskiwanie finansów jako radę dla innych ośrodków, które chcą wprowadzać zmiany w przestrzeni miejskiej. Istotne jest, aby takie środki wykorzystać jak najefektywniej.

Projekt „Rozwój i modernizacja terenów zieleni w Nowym Dworze Mazowieckim” dotyka wielu istotnych zagadnień związanych z zazielenianiem przestrzeni miejskiej. W pierwszej kolejności jest to działanie na rzecz takiego zagospodarowania terenu, które będzie odpowiadało na potrzeby społeczności lokalnej. Dlatego w Nowym Dworze Mazowieckim projekty zakładają wprowadzenie nowych elementów małej architektury oraz uzupełnienie istniejącej zieleni. Dodatkowe ławki, stojaki rowerowe i nowe nasadzenia krzewów mają zachęcać do korzystania z przestrzeni miejskiej. Takie działania zostały zrealizowane m.in. przy linii kolejowej i podkreślono, że oprócz stworzenia terenu przyjaznego mieszkańcom, mają przyczynić się też do redukcji hałasu. Roślinność stanowi więc nie tylko barierę wizualną, ale też akustyczną, a ponadto dobór poszczególnych rodzajów roślin spełnia funkcje wzmacniające występującej w tym miejscu skarpy i zabezpieczające je przed osuwaniem.

W swoich działaniach miasto pamięta o różnych grupach mieszkańców miasta – w tym o zwierzętach. Projekt zagospodarowania terenu uwzględnia fakt, że część roślinności jest ich naturalnym siedliskiem. Na terenach bezpośrednio nadrzecznych, jedyne przewidziane działania ograniczają się do usunięcia złamanych gałęzi i konarów zagrażających bezpieczeństwu. Dzięki temu, część obszaru nadrzecznego pozostawia się bez ingerencji człowieka, a pozostałą dostosowuje do nowych celów. W planach uwzględniono również dosadzanie roślinności, która jest spójna z tą już występującą. Przeważają więc gatunki roślin bagiennych, związanych z siedliskami wilgotnymi, mokrymi łąkami i zbiornikami wodnymi. W projekcie założono również stworzenie ścieżki edukacyjnej, która przedstawiałaby gatunki ptaków występujących w lasach łęgowych (występujących nad rzekami i potokami, w zasięgu wód powodziowych).

Oprócz gospodarki zielenią, miasto stawia na przejście w stronę ekologicznych rozwiązań. Wyremontowano budynki komunalne, jednocześnie wymieniając w nich źródła ogrzewania, a obiekty użyteczności publicznej poddano termomodernizacji. W gminie działa również program dofinansowania do wymiany źródeł ciepła. Cele na kolejne lata.

Cele na kolejne lata

Miasto wskazuje na konieczność dalszego równoważenia rozwoju budownictwa wielorodzinnego i terenów zielonych. Jednym z celów do zrealizowania pozostaje również przywracanie naturalnej retencji. Dodatkowo, planowana jest budowa drugiej stacji uzdatniania wody. Kontynuowane mają być prace z zagospodarowaniem przestrzeni miejskiej (zaplanowano powstanie tężni solankowej orz małego toru rowerowego z wykorzystaniem naturalnego ukształtowania) oraz kolejne nasadzenia niwelujące negatywne oddziaływanie ruchu drogowego.

Martyna Krzysztofińska

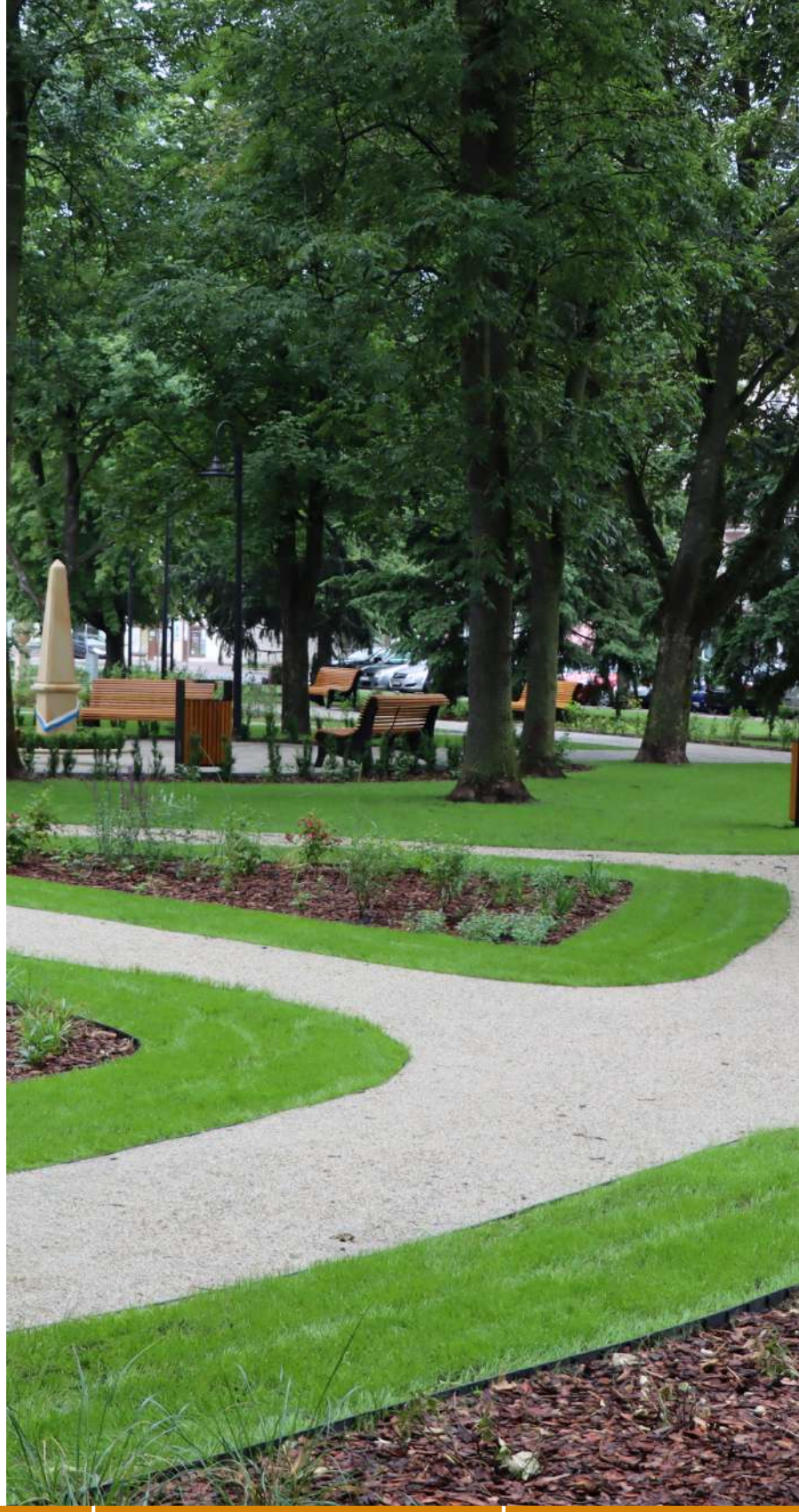

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
28 615	< 1294 r.	mazowieckie	Jaek Kowalski

KOŚCIERZYNA

Kościerzyna to wyjątkowe miejsce położone w jednym z najpiękniejszych regionów Polski - Pojezierzu Kaszubskim. Miasto otoczone jest bogatym, zielonym krajobrazem, urozmaiconym siecią jezior rynnowych, otoczonych pięknymi lasami, czystymi rzekami oraz licznymi gatunkami zwierząt i roślin. Nie bez powodu władze Kościerzyny w rozwoju miasta postawiły na realizację projektów dotyczących zrównoważonej energii.

Największym wyzwaniem dla energii w mieście jest niewątpliwie zwiększenie udziału energii odnawialnej oraz stopniowe do 2030 roku eliminowanie paliwa węglowego w bilansie wytworzonego ciepła. W związku z tym Kościerzyna skupiła się realizacji czterech projektów.

Jak w wielu miastach w Polsce, tak i w Kościerzynie problemem jest znaczne zanieczyszczenie powietrza. Aby zminimalizować jedne ze źródeł emisji CO2, Kościerzyna postawiła na wymianę zewnętrznego oświetlenia w ciągach komunikacyjnych i ogólnodostępnych przestrzeniach publicznych. Projekt "Ziemia kościerska regionem o wysokiej efektywności energetycznej – etap I" to kompleksowa modernizacja oświetenia publicznego w mieście na ledowe- 1946 szt. (95% oświetlenia w mieście). Głównym celem projektu jest poprawa sprawności funkcjonowania infrastruktury energetycznej, zmniejszenie zapotrzebowania na energię elektryczną i poprawy stanu środowiska naturalnego.

Kierując się zrównoważonym zużyciem energii Kościerzyna przystąpiła do realizacji programów dla mieszkańców: "KAWKA w Kościerzynie" – wymiana źródeł ciepła oraz "Słoneczna Kościerzyna" – montaż intalacji solarnych. Dzięki tym programom miasto walczy ze szkodliwymi substancjami przedostającymi się do powietrza. W ramach projektów, mieszkańcy mogą liczyć na likwidację uciążliwych pieców, lokalnych kotłowni węglowych oraz dofinansowania do budowy instalacji solarnych. W związku z wdrożeniem programów energetycznych dla Kościerzyna, władze miasta uruchomiły nieodpłatne porady z zakresu efektywności energetycznej dla mieszkańców, których celem jest szerzenie informacji o możliwości dofinansowania do odnawialnych źródeł energii oraz pomocy w zaplanowaniu wymiany źródeł ciepła z węglowego na bardziej ekologiczne.

Na najbliższe pięć lat Kościerzyna stawia sobie za cel przede wszystkim ograniczenie zużycia enengii w mieście poprzez montaż paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła w budynkach publicznych i prywatnych, zwiększenie powierzchni terenów zielonych w mieście oraz budowę wysokosprawnych generatorów. Ograniczenie zużycia energii może przyczynić się do zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych, a tym samym do zwiększenia oszczędności w wydatkach, ale również służy zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń powietrza, a zarazem poprawie jakości środowiska naturalnego.

Miasto doskonale zdaje sobie sprawę, w jak malowniczym i zielonym rejonie Polski leży, dlatego działania w zakresie polityki zrównoważonej energii doskonale wpisują się w Cele Zrównoważonego Rozwoju. Zamiast korzystać z tradycyjnych źródeł energii, które wydzielają do atmosfery szkodliwe substancje, Kościerzyna zachęca do korzystania z OZE oraz wymiany źródeł ciepła. Co więcej, efektywność energetyczna jest najszybszym, najtańszym i najczystszym sposobem redukcji zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych, dlatego tak ważne jest, aby realizować takie projekty w trosce o środowisko naturalne oraz zdrowie mieszkańców.

Dominika Gansel

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
23 698	1398 r.	pomorskie	Michał Majewski

SOPOT

Sopot to jedna z najbardziej znanych polskich miejscowości położonych nad wybrzeżem. Jest to miejsce pod wieloma względami wyjątkowe na tle pozostałych polskich miast. Należy bowiem do aglomeracji trójmiejskiej i jest najmniejszym pod względem ludności miastem na prawach powiatu w Polsce. Miasto posiada również jedno z najdłuższych drewnianych molo w Europie, co stanowi swoistą wizytówkę Sopotu zarówno w kraju, jak i za granicą.

Miasto podejmuje kilkanaście inicjatyw związanych z zielenią miejską, gospodarką wodno-ściekową, zrównoważonym transportem, mobilnością jak i dbaniem o jakość powietrza. Szczególnie ważną inicjatywą jest zalesianie Sopotu. W latach 2019-2021 w Sopocie posadzono ponad 900 drzew, odtworzono historyczne szpalery i wykonano aleje drzew na centralnych ulicach Sopotu. Tym samym stworzone zacienienie redukuję miejską wyspę ciepła. Ponadto, co szczególnie interesujące, w Sopocie trwają prace nad stworzeniem kompleksowej aplikacji do zarządzania, inwentaryzacji i oceny stanu zdrowotnego zieleni miejskiej. Stworzone zostanie centralne repozytorium drzew. To innowacyjne w skali kraju narzędzie umożliwi miastu pełna kontrolę nad kondycją drzew oraz szybką reakcję w razie stwierdzonych nieprawidłowości. Informacje dot. repozytorium drzew będą dostępne publicznie. Ponadto, tworzone są ogrody deszczowe. Jest to jedna z form aranżacji terenu i jedna z form ogrodów wodnych oraz zrównoważonego systemu retencji wody. Ogrody deszczowe zbierają wodę deszczową i stopniowo oddają ją do ekosystemu.

Kolejną niezwykle interesującą kwestią jest konsekwentna poprawa jakości powietrza poprzez wymianę pieców węglowych - od lat 90-tych liczba tych pieców w Sopocie zmalała z 8500 do około 150. W latach 2019-2021 Sopot dofinansowywał wymianę źródeł ogrzewania na ekologiczne w 100%, w roku 2022 dofinansowanie wynosi 80%. Dzięki współpracy z laboratorium pomiarowo-badawczym, w okresie grzewczym funkcjonariusze Straży Miejskiej przeprowadzają kontrole popiołów oraz nakładają mandaty na właścicieli lokali, którzy spalają odpady. Sopot wprowadził także uchwałę antysmogową, która zakłada zakaz palenia paliwami stałymi w piecach od 1 stycznia 2024 roku. Miasto przeprowadza również kompleksową modernizację energetyczną, instalując źródła odnawialnej energii przy i w budynkach samorządowych.

Sopot jest miastem przyjaznym rowerzystom, gdyż łączna długość dróg rowerowych wynosi 22,6 km, a ulic 65 km. Na większości ulic obowiązuje ograniczenie prędkości do 30km/h, co pozwoliło na oddanie większej przestrzeni miejskiej rowerzystom i pieszym.

Sopot musi sprostać wielu wyzwaniom klimatycznym, które powinny zostać uwzględnione w projektach strategii rozwoju miasta. Podobnie jak w innych nadmorskich miastach, istnieje zagrożenie zalania plaży od strony morza, a przy coraz częstszych deszczach nawalnych miasto jest narażone na lokalne podtopienia. Ze względu na świadomość zagrożenia, aby zminimalizować ryzyko podtopień budynków znajdujących się w Dolnym Sopocie do minimum, Miasto zainwestowało około 200 milionów złotych w zagospodarowanie wody deszczowej, dzięki czemu powstał nowoczesny system kanalizacji deszczowej, podziemne zbiorniki retencyjne i system przeciwpowodziowy, co przyniosło wymierne skutki w postaci zmniejszania się liczby lokalnych podtopień. Równie istotne w miejscowości turystycznej jest dbanie o wspomnianą już jakość powietrza, w związku z czym miasto od lat zachęca turystów do pozostawiania samochodów na Eko Parkingu - darmowym parkingu, z którego kuracjusze mogą dojechać do centrum meleksami napędzanym energią elektryczną.

Równie ciekawe są plany Sopotu uwzględniające dalszy rozwój mobilności w mieście i dążenie do neutralności klimatycznej poprzez zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnych na terenach miejskich i prywatnych, a także chronionych obszarów zielonych na terenie miasta.

W strategiach na najbliższe lata pojawią się także cele związane z rozwojem różnych form mieszkalnictwa, wspomaganego. rozwojem e-administracją, uruchomienie zakładu opiekuńczo-leczniczego, wyższą dostępności usług kierowanych do ludzi młodych oraz pochodzących z innych krajów, uwzględniając program usług opiekuńczych, edukacyjnych, wsparcie zdrowego trybu życia i pełną cyfryzację usług publicznych. Ponadto planowany jest program zachęt osiedlania się w Sopocie w oparciu o komunalny zasób mieszkaniowy. Planowane jest też zagospodarowanie pustostanów, stworzenie systemu zamiany mieszkań, modyfikacja zasad przydziału mieszkań pod kątem uwzględnienia puli mieszkań przeznaczonych dla osób spoza Sopotu, w tym obcokrajowców, a także zachęcanie do pozostania lub osiedlenia się w Sopocie osób z nim związanych.

Podsumowując, działania miasta Sopot idealnie wpisują się w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju nr 3 "Dobre zdrowie i jakość życia", 6 "Czysta woda i warunki sanitarne", 7 "Czysta i dostępna energia", 11 "Zrównoważone miasta i społeczności" oraz 13 "Działania w dziedzinie klimatu". Świadczy o tym szereg opisanych wyżej inicjatyw proekologicznych, spójnych z wizją rozwoju Sopotu, jako miejscowości atrakcyjnej turystycznej.

Daniel Matwiejczuk

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
35 049	1901 r.	pomorskie	Jacek Karnowski

HRUBIESZÓW

Hrubieszów to niewielkie miasto położone w województwie lubelskim, blisko granicy z Ukrainą. Równocześnie jest najdalej wysuniętym na wschód miastem w Unii Europejskiej. Miasto prowadzi działania w obszarze efektywności energetycznej i zielonej energii, przyczyniając się tym samym do realizacji 7 celu zrównoważonego rozwoju. W tym zakresie na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzona termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, tj. budynków Starostwa Powiatowego i Gminy Miejskiej Hrubieszów. Dziś najważniejsze budynki w mieście wyposażone są w zieloną i efektywną instalację fotowoltaiczną.

W całym mieście dokonano wymiany starych i pochłaniających znaczną ilość energii lamp na modele energooszczędne. W wyniku tego działania doszło do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, poprawy jakości powietrza oraz obniżenia kosztów eksploatacji infrastruktury. Miasto nie poprzestaje na tych działaniach: w etapie realizacji są już kolejne termomodernizacje budynków i zaplanowane są działania wspierające budowę infrastruktury energetycznej opartej na fotowoltaice. W ramach kolejnych projektów zaplanowano powstanie farmy fotowoltaicznej, która rocznie zapewni mieszkańcom 600 MWh energii elektrycznej. Na ten moment w mieście można znaleźć 253 instalacji, w tym 136 fotowoltaicznych wraz z pompami ciepła oraz 117 kolektorów słonecznych.

Hrubieszowski Obszar Funkcjonalny posiada duży potencjał do wytwarzania biomasy, która pozytywnie przyczynia się do dywersyfikacji źródeł energii i zapewnia miastu większą niezależność energetyczną. Na tym obszarze znajdują się bogate tereny zielone, ze szczególnym uwzględnieniem wierzby szybkorosnącej i słomy, które mogą być siłą napędową dla produkcji biopaliwa. Obecny potencjał jest szacowany na 20 tysięcy ton, co daje miastu wizję rocznego potencjału energetycznego sięgającego nawet 308 256 GJ.

Hrubieszów monitoruje realizację celów zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem wskaźników zbliżonych do priorytetów krajowych. W kwestii dobrych praktyk warto wskazać na prowadzony przez miasto monitoring. Miasto w sposób systematyczny zbiera i analizuje dane na temat skali zidentyfikowanego kryzysu i wdrażanych projektów. Pozwala to uzyskać informację zwrotną na temat postępów w ich realizacji oraz buduje potencjał w przeciwdziałaniu zjawiskom kryzysowym. W celu zapewnienia jak najlepszej jakości danych, miasto utrzymuje stały kontakt z podmiotami realizującymi rewitalizacje. Co roku każdy zaangażowany podmiot otrzymuje formularz. Dzięki analizie zebranych danych, miasto pozyskuje zdolność do reagowania na trudności związane z wdrażaniem zrównoważonych programów. Ewaluacja jest przeprowadzana w cyklu trzyletnim. Wśród wskaźników analizowanych przez miasto, znajdują się te powiązane, np. z liczbą osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem, czy też dotyczące liczby osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem.

Miasto realizuje również Plan Rozwoju Lokalnego, który zakłada poprawę jakości życia w małych i średnich gminach w Polsce. W planie tym analizie poddaje się zmienne takie jak: liczbę podmiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców, czy też liczbę organizacji społecznych przypadającą na 1000 mieszkańców. Zdając sobie sprawę z potrzeby stałego rozwoju Hrubieszów realizuje równocześnie Plan Rozwoju Instytucjonalnego. Jego celem jest dostosowanie administracji lokalnej do potrzeb lokalnej społeczności. Z pomocą badań ankietowych i raportów pozyskiwane są dane na temat wzrostu zadowolenia mieszkańców z jakości funkcjonowania administracji samorządowej. Analizie poddawane są również dokumenty jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie m.in. przeglądu i doskonalenia rozwoju instytucjonalnego, czy też wzrostu zaufania mieszkańców do instytucji publicznych na poziomie samorządu.

W najbliższych latach Hrubieszów stawia przed sobą ambitne cele w zakresie realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Pomocnym narzędziem w tym zakresie jest Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021 – 2030. Przede wszystkim zakłada ona wzrost atrakcyjności i konkurencyjności obszaru jako miejsca do życia i pracy. Projekt Rozwój Lokalny Hrubieszowa – od partycypacji do realizacji zakłada m.in.:

- osiągnięcie zrównoważonego wzrostu społeczno-gospodarczego miasta,
- zwiększenie aktywizacji lokalnej społeczności,
- wzrost liczby miejsc pracy dostępnych na lokalnym rynku,
- podniesienie jakości edukacji młodzieży,
- rozwój lokalnego biznesu w ramach systemu wsparcia oferowanego przez utworzone w ramach projektu Kreatywne Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej oraz
- rozwój przedsiębiorczości i inwestycji w mieście.

Hrubieszów, który dzięki swoim działaniom ma zadatki na lidera transformacji energetycznej w województwie lubelskim ma kilka porad, dla tych którzy chcieliby się przyczynić do poprawy stanu środowiska, a mianowicie:

1. Największą efektywność działań osiąga się podchodząc do zadań w sposób kompleksowy.
2. Każda instalacja fotowoltaiczna powinna być poprzedzona testami możliwości wytrzymałości konstrukcji dachów oraz sprawdzeniem ich położenia w terenie pod względem nasłonecznienia.
3. Projekty realizowane w ramach partnerstw mają większa szansę stać się projektami efektywnymi, rozwiązującymi problemy w sposób kompleksowy.

Julia Błachowicz

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
17 041	1400 r.	lubelskie	Marta Majewska

fot. Materiały prasowe UM Świętochłowice

ŚWIĘTOCHŁOWICE

Świętochłowice to niewielkie miasto położone w województwie śląskim. Jest ono trzecim najgęściej zaludnionym miastem w Polsce i jednym z najgęściej zaludnionych w Europie. Miasto cechuje bogactwo terenów zielonych i stawów powstałych w miejscu zlikwidowanych kopalń. Od XIX wieku Świętochłowice były ośrodkiem górnictwa węglowego, co sprzyjało ich rozwojowi gospodarczemu. Węglowa przeszłość Świętochłowic stała się przyczyną wielu wyzwań, które mogą stać na drodze do dalszej realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Świętochłowice inwestują w rozbudowę infrastruktury, realizując dziewiąty cel zrównoważonego rozwoju - przemysł, innowacje i infrastruktura. Jedną z ważnych inwestycji była budowa zjazdu z Drogowej Trasy Średnicowej na ulicę Przemysłową w 2021 r. Umożliwiło to odblokowanie terenów zakładów przemysłowych, dając możliwość przyciągnięcia inwestorów zainteresowanych wdrażaniem dużych projektów w bardziej konkurencyjnych miastach Metropolii. Odciążona została ulica Bytomska, będąca główną arterią miasta. Połączenie zyskała północna dzielnica miasta - Lipki. Od 2017 r. powstaje centrum przesiadkowe Mijanka w centrum Świętochłowic, które ma zintegrować istniejące środki transportu, takiej jak tramwaje, autobusy i znajdujące się w pobliżu pociągi. Przy węźle powstają parkingi park & ride oraz bike & ride, dzięki którym możliwy będzie dojazd komunikacją miejską i rowerem do różnych części miasta. Umożliwi to powstanie sieci ścieżek rowerowych na remontowanych ulicach miasta, do których zaliczają się ulica Przemysłowa, Zielona czy Katowicka. W Świętochłowicach powstanie także Velostrada łącząca miasto z pobliskimi ośrodkami Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i Katowicami. Połączenie Świętochłowic z innymi miastami Górnego Śląska przez ścieżki rowerowe pomoże zerwać z wykluczeniem komunikacyjnym, którego przyczyną było pomijanie miasta we wcześniejszych koncepcjach tras. Taka inwestycja ma zachęcić mieszkańców do korzystania z rowerów jako alternatywnego środka transportu wobec samochodów osobowych, na co mają wpływ rosnące ceny paliw i koszty utrzymania własnych aut. Ograniczy to również ilość emisji spalin z aut. Świętochłowice stawiają na rozwój transportu, dzięki czemu będą mogły do siebie przyciągnąć ludność wybierającą lepiej skomunikowane miasta o bogatszej ofercie mieszkań, usług publicznych i pracy zgodnej ze swoimi aspiracjami.

Jednym z poważniejszych problemów dotykających miasto jest uboga oferta mieszkaniowa, związana przede wszystkim z tendencją do omijania zagęszczonych obszarów. Panujący głód mieszkaniowy oraz wysokie ceny mieszkań skłaniają miasto do zakładania społecznych inicjatyw mieszkaniowych dla osób, których stać na opłacanie niskiego czynszu. Świętochłowice stały się częścią SIM “Śląsk”, której bloki powstaną w dzielnicy Zgoda, gdzie znajduje się jedyna huta w mieście (“Florian”). Zgodnie z planem powstanie 150 mieszkań, co mogłoby zaspokoić popyt na mieszkania społeczne i komunalne. Może to zapobiec wykluczeniu mieszkaniowemu i pozostawić w mieście młodszą część populacji i doświadczone kadry o niższych dochodach. Jednak rosnące koszty materiałów budowlanych oraz regulacje zmniejszające budżet Świętochłowic sprawiają, że budowa SIM opóźnia się.

fot. Materiały prasowe UM Świętochłowice

Jednocześnie Świętochłowice realizują projekty mające na celu rewitalizację zabytków północnej dzielnicy miasta i aktywizację miejscowej ludności na rynku pracy. Nowe Lipiny w przeszłości mieściły familoki z przełomu XIX/XX w. dla górników i hutników pracujących w miejscowych zakładach. Obecnie dawne osiedla są zamieszkane przez imigrantów polskiego pochodzenia i młodzież wiążącą swoje losy z Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną. W ramach projektu Nowe Lipiny zrewitalizowano część starej zabudowy, m. in. zabytkowe budynki mieszkalne przy ul. Granicznej i budynek urzędniczy Huty Guidotto z 1911 r. Pojawienie się nowych lokali w mieście ma na celu zapewnienie odpowiedniej liczby dostępnych cenowo mieszkań. Zrewitalizowana zabudowa Lipin poprawi estetykę dzielnicy, a w konsekwencji doprowadzi do poprawy atrakcyjności górnośląskiego miasta dla potencjalnych mieszkańców i inwestorów. Projekt „Nowe Lipiny" jest realizowany we współpracy z Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną w części dotyczącej rynku pracy. KSSE pozyskuje miejskie tereny dla inwestorów, sprzyjając tworzeniu dodatkowych miejsc pracy w obszarach restrukturyzowanych. Zmniejsza to także koszt zatrudnienia pracowników. Dzięki temu Świętochłowice mogą liczyć na rozwój innych dziedzin gospodarki niż ciężki przemysł wydobywczy. Po 2019 roku programem klas patronackich objęto klasy techniczne w świętochłowickich liceach, dając młodzieży szansę związania swojej kariery z KSSE.

Świętochłowice mierzą się z dużym rozdrobnieniem społeczeństwa, które przeszkadza w podjęciu decyzji. Miasto stara się tworzyć mechanizmy zwiększające udział obywateli, do których należy Świętochłowicki Budżet Obywatelski. Świętochłowicki Budżet Obywatelski jest miejscem, gdzie mieszkańcy zgłaszają swoje projekty. Do ostatnich realizowanych projektów należał projekt "Mężczyźni w centrum" mający na celu aktywizację zawodową mężczyzn. Projekt składał się z serii warsztatów rozwijających niezbędne umiejętności, kursu prawa jazdy i zajęć sportowych. Obecnie znaczną część zgłaszanych projektów stanowią projekty społeczne. Występują również projekty inwestycyjne, w ramach których mają powstać przestrzenie sportowe. Projekty sportowo-rekreacyjne mają na celu zachęcić miejscową ludność do aktywnego spędzania czasu w mieście, co przełożyłoby się na ich dobrostan.

Podsumowując, dotychczas pomijane w mapach i strategiach rozwoju GZM, Świętochłowice zostaną skomunikowane ze wszystkimi miastami metropolii. Paleta aktywności będzie wzbogacona o oryginalną ofertę kulturalną i sportową. Poza tym miasto stworzy wyjątkową ofertę specjalizacji gospodarczych i mieszkań w duchu zrównoważonego rozwoju i partycypacji społecznej.

Anastazja Drapata

populacja	prawa miejskie	województwo	burmistrz miasta
48 817	1947 r.	śląskie	Daniel Beger

MIASTA OD 50 TYS. DO 100 TYS. MIESZKAŃCÓW

EŁK

Miasto Ełk, położone na Pojezierzu Ełckim, to najludniejsze i największe miasto na Mazurach oraz centrum kulturalne i przemysłowe regionu. Rok do roku Ełk przyciąga masę turystów spragnionych wypoczynku i rekreacji. Co ciekawe, w promieniu dwudziestu kilometrów od miasta zlokalizowanych jest aż sto jezior połączonych ze sobą licznymi rzekami i kanałami. Miasto dokłada starań, żeby zadbać o swoje zasoby, przyszłość oraz atrakcyjność. Władze Ełku stale wyznaczają sobie cele strategiczne oraz szczegółowe, żeby lepiej odpowiadać na różnorodne potrzeby swoich mieszkańców oraz osób przyjezdnych. Działania wdrażane przez Ełk w celu stania się „miastem zrównoważonego rozwoju” wraz z wyzwaniami oraz wizją władz miasta zostały opisane poniżej.

Ełk osiąga znaczące sukcesy w obszarze efektywności energetycznej i zielonej energii. Za modelowy przykład może posłużyć modernizacja oświetlenia ulicznego i parkowego, której w ostatnich latach podjęły się władze miasta. Niemal 2.000 sztuk energochłonnych opraw rtęciowych i sodowych zostało do tej pory wymienionych na energooszczędne odpowiedniki wykorzystujące technologię LED. Zastosowano również system sterowania oświetleniem ulicznym, co pozwala na redukcję natężenia oświetlenia o około połowę w późnych godzinach nocnych. Wysoką dynamikę działań miasta w tym obszarze obrazuje fakt, że w 2015 r. energooszczędne punkty świetlne LED stanowiły 3% wszystkich punktów świetlnych w mieście, a w 2021 r. odsetek ten wzrósł aż do 41%.

Miasto Ełk czynnie angażuje się w działania dotyczące ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. W tym właśnie celu w 2018 r, rozpoczęła się rozbudowa ciepłowni przy Przedsiębiorstwie Energetyki Cieplnej w Ełku. Zainstalowanie nowego biomasowego, kondensacyjnego i bezdymowego kotła o mocy 5MW, spowodowało, że wyeliminowano spalanie węgla kamiennego aż o 25%. Do końca przyszłego roku ciepłownia ma zostać rozbudowana o kolejny kocioł na biomasę o mocy 12,5 MW, co zwiększy produkcję energii cieplnej z odnawialnych źródeł energii do 50%, a co za tym idzie przyczyni się do znacznej redukcji emisji CO2 do atmosfery.

Jednym z istotnych celów Ełku jest podniesienie atrakcyjności systemu komunikacji miejskiej poprzez oferowanie lepszej jakości podróży. Jednocześnie miasto stara się redukować emisję spalin do atmosfery wynikającą z transportu publicznego, aby przyczynić się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców. W ostatnim latach miasto zrealizowało zamówienie ośmiu sztuk autobusów hybrydowych do obsługi przewozów pasażerskich. Pierwsze trzy autobusy pojawiły się już w 2019 r., kolejne trzy w 2020 r. oraz dwa w 2021 r. Autobusy tego typu charakteryzują się niższą emisją szkodliwych substancji oraz są znacznie cichsze od tych napędzanych tradycyjnie. Co więcej, są wyposażone w klimatyzację, monitory LCD, ładowarki USB oraz system głosowej informacji pasażerskiej, a ze względu na niskopodłogowe zawieszenie, dostosowane są także do potrzeb osób niepełnosprawnych. W chwili obecnej miasto przygotowuje się do zakupu 5 autobusów elektrycznych, na które pozyskało środki z UE.

Zaangażowanie miasta w rozwój źródeł energii odnawialnej obrazuje także zrealizowany w 2020 r. projekt budowy wewnętrznej instalacji fotowoltaicznej o mocy 500 kW zasilającej Stację Uzdatniania Wody Miasta Ełk. Energia wygenerowana za pomocą 1352 paneli fotowoltaicznych zasila urządzenia pompujące i uzdatniające wodę, która następnie trafia do mieszkańców. W tym projekcie zastosowano technologię magazynowania energii elektrycznej wyprodukowanej w okresach dużego nasłonecznienia i nadwyżki jej produkcji. Inwestycja zajęła nawet 23 pozycję (wśród 180 konkurujących projektów) w finale XXV edycji ogólnopolskiego konkursu „Modernizacja Roku & Budowa XXI w.".

Ełk jest świadomy wyzwań, jakie stoją przed nim na drodze do realizacji celów Agendy 2030 dlatego wdrażane projekty są przemyślane, skrupulatnie przygotowane i poparte analizą potrzeb mieszkańców. Miasto Ełk i Gmina Ełk, tworzące Miejski Obszar Funkcjonalny Ełku, działają w oparciu o „Strategię Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ełku 2030", która zawiera strategiczny plan działania oraz konkretne mierniki odnoszące się do wizji oraz celów strategicznych i szczegółowych. Włodarzom zależy na stałej kontroli i monitorowaniu podjętych kroków, aby mieć pewność, że są one adekwatne i przynoszą zamierzone korzyści.

Co więcej, władze Ełku podkreślają, że w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju kluczowe jest korzystanie z doświadczeń innych jednostek samorządu terytorialnego, które zrealizowały podobne działania z pozytywnymi skutkami. Wymiana doświadczeń między miastami idealnie wpisuje się w jeden z filarów Agendy 2030, którym jest partnerstwo. To właśnie zintegrowana współpraca przedstawicieli różnych środowisk pozwala na zwiększenie szansy lokalnych inicjatyw na sukces. W Ełku stawia się również na edukację. Od 2000 roku w Ełku działa Centrum Edukacji Ekologicznej, którego zadaniem jest promowanie idei ekorozwoju oraz kształtowanie społecznego poparcia dla proekologicznych przedsięwzięć podejmowanych przez samorząd ełcki.

W najbliższych 5 latach władze Miasta planują intensywne działania w celu poprawy realizacji celów zrównoważonego rozwoju w następujących obszarach:

- infrastruktura: miasto zamierza wdrożyć nowy program rewitalizacji oraz zainwestować fundusze w modernizację istniejących zasobów mieszkaniowych, a także w rozwój infrastruktury czasu wolnego, zeroemisyjnej komunikacji publicznej oraz sieci drogowej,
- zdrowie: władze Ełku dążą do wzmocnienia lokalnego systemu opieki zdrowotnej w zakresie infrastruktury, cyfryzacji oraz profilaktyki, przy czym koncentrować się będą na inkluzywnym rozwoju lokalnych usług społecznych biorąc pod uwagę grupy społeczne ze szczególnymi potrzebami,
- efektywność energetyczna: podniesienie efektywności energetycznej, która jest w centrum strategii rozwoju miasta, ma polegać, m.in. na dalszych inwestycjach w poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych, odnawialne źródła energii
- edukacja: w najbliższych latach, Ełk będzie się także starać wzmocnić potencjał lokalnych szkół oraz przedszkoli poprzez podniesienie jakości oferty dydaktycznej w celu kształtowania kompetencji i umiejętności uczniów zgodnych z potrzebami rynku pracy,
- woda: w obszarze środowiskowym, miasto planuje oczyszczenie wód powierzchniowych (Jeziora Ełckiego oraz rzeki Ełk) oraz rozwój systemu wodociągowo-kanalizacyjnej i zielono-niebieskiej infrastruktury.

Istotnym elementem strategii rozwoju Ełku jest podniesienie jego konkurencyjności. Działania w tym obszarze polegać mają na przyciągnięciu inwestorów i przedsiębiorców poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych, promocję gospodarczą i udoskonalenie systemu obsługi inwestorów. Władze miasta dążą również do wzmocnienia roli lokalnego Parku Naukowo-Technologicznego w tworzeniu warunków do prowadzenia działań na rzecz przedsiębiorczości i innowacyjności.

Podejście Ełku do realizacji celów Agendy 2030 zdaje się być przemyślane, adekwatne i inkluzywne. Imponujące jest zaangażowanie miasta w realizowanie działań dotyczących wielu różnych obszarów, tj. gospodarczego, społecznego, środowiskowego czy edukacyjnego. Choć na drodze Ełku do zdobycia tytułu „miasta zrównoważonego rozwoju" z pewnością pojawią się nowe wyzwania i przeszkody, miejmy nadzieję, że odniesie ono sukces i będzie przykładem dla całego regionu Warmii i Mazur.

Przemysław Kurlandt

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
61 782	1435 r.	warmińsko-mazurskie	Tomasz Andrukiewicz

fot. Mariusz Nasieniewski

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

Cele dotyczące zrównoważonego rozwoju miasta Ostrowa Wielkopolskiego zostały zawarte w projekcie „E-Ostrów 2050. Miasto ekologiczne, energetyczne i ekonomiczne". Określa on kierunek dążenia do zrównoważonego rozwoju w kwestiach społecznych, środowiskowych, gospodarczych oraz instytucjonalnych. W ramach projektu planowane jest przeprowadzenie inwestycji i przedsięwzięć z dziedziny ochrony środowiska, spraw społecznych, przedsiębiorczości oraz inteligentnego zarządzania miastem. Wyznaczone zostały cztery główne cele miasta na najbliższe lata: ekologia i niezależność energetyczna, miasto ekonomiczne i przyjazne dla życia, zwiększenie przedsiębiorczości miasta oraz podnoszenie kompetencji administracji.

Miasto Ostrów Wielkopolski od wielu lat inwestuje w niskoemisyjny transport. Obecnie po ulicach Ostrowa Wielkopolskiego kursuje 10 elektrycznych autobusów, a w 2023 roku w mieście pojawi się kolejnych 6 "elektryków". Autobusy są zasilane ekologiczną energią wytwarzaną w Ostrowskim Zakładzie Ciepłowniczym. W mieście działa także system roweru miejskiego. Do dyspozycji mieszkańców zostało udostępnionych 121 jednośladów umiejscowionych przy 13 stacjach rowerowych. Ponadto, w 2021 roku miasto otrzymało grant o wartości 3,5 mln EURO z Funduszy Norweskich na rozwój i inwestycje miasta w ramach programu "E-Ostrów 2050. Miasto ekologiczne, energetyczne i ekonomiczne". Jednym z elementów projektu jest m.in. wdrożenie innowacyjnego w skali kraju systemu naprowadzania samochodów na wolne miejsca parkingowe, co zminimalizuje ruch kołowy w ścisłym centrum miasta.

Ostrów Wielkopolski prowadzi aktywne działania w zakresie kampanii promocyjno - edukacyjnych, które mają zachęcać mieszkańców do stosowania ekologicznych rozwiązań. W ramach tych działań, w 2019 r. zrealizowano film promujący nowe rozwiązania w zakresie ostrowskiego transportu miejskiego, który zachęcał ostrowian do korzystania z roweru miejskiego oraz autobusów elektrycznych.

W zakresie efektywności energetycznej i zielonej energii Ostrów Wielkopolski realizuje projekt Ostrowski Rynek Energetyczny. Ma on na celu integrację i pobudzanie do rozwoju działań sektora komunalnego, poprzez łączenie ze sobą lokalnych wytwórców energii elektrycznej z jej odbiorcami. Pozwala to na zorganizowanie pomiędzy nimi bezpośredniego obrotu energią elektryczną, z pominięciem spółek handlowych z tradycyjnej zawodowej energetyki. Jest to zgodne z ideą działań promowanych przez instytucje Unii Europejskiej, prowadzących do przejścia od modelu scentralizowanego (w Polsce oligopolistycznego) do modelu energetyki rozproszonej. W tym zakresie miasto prowadzi inwestycję w powstanie własnej sieci zielonej energii elektrycznej, produkowanej przez ostrowską spółkę miejską. Wytworzony tam ekologiczny prąd powstaje z biomasy drzewnej w lokalnej ostrowskiej elektrociepłowni. Zaletami takiego przedsięwzięcia są nie tylko inwestycje w obszarze ekologicznych źródeł energii, czy eliminacja źródeł energii elektrycznej nie spełniających definicji Odnawialnego Źródła Energii, ale także potencjalne obniżenie cen prądu w gospodarstwach domowych.

Ostrów Wielkopolski prowadzi aktywną politykę w zakresie ograniczenia skutków zmian klimatu. Jednym z nich jest walka z niską emisją. Miasto dofinansowuje wymianę pieców węglowych na ekologiczne źródła ciepła. Dodatkowo w mieście od wielu lat prowadzona jest kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, która zmniejsza zużycie energii oraz ogranicza emisji CO^2.

Władze samorządowe Ostrowa Wielkopolskiego jasno i wyraźnie stawiają na zielone inwestycje. Prowadzone na szeroką skalę akcje sadzenia drzew m.in. w ramach ogólnopolskiej akcji „Święto Drzewa”, przyczyniają się do powiększania tzw. „zielonych płuc miasta”. Niezmiennie, przy każdorazowym planowaniu nowych inwestycji, ważnym kryterium jest ich ekologiczny aspekt. Przykładem mogą być planowane zielone przystanki autobusowe, które pojawią się w Ostrowie Wielkopolskim, w ramach środków pozyskanych z Mechanizmu Finansowego EOG.

Ostrów Wielkopolski chętnie dzieli się swoimi doświadczeniami i praktykami z innymi miastami, udzielając się podczas lokalnych oraz międzynarodowych konferencji i konkursów. Realizowane przez Ostrów Wielkopolski projekty dot. elektromobilności oraz Ostrowskiego Rynku Energetycznego znalazły się w gronie finalistów międzynarodowego konkursu „Innowacje w Polityce”. Przyczyniło się to do promocji tych rozwiązań na arenie międzynarodowej. Prezydent Miasta miała okazję podzielić się swoimi praktykami i doświadczeniem podczas przeprowadzonej w lutym 2022 r. konferencji „Czyste powietrze dla lepszego zdrowia w Polsce”, organizowanej przez WHO i Ministerstwo Zdrowia.

Joanna Janowicz

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
71 254	1405 r.	wielkopolskie	Beata Klimek

fot. Mariusz Nasieniewski

GRUDZIĄDZ

Grudziądz stanowi naturalną „bramę” do Borów Tucholskich, ziemi chełmińskiej i Pojezierza Iławskiego. Brama to też główny motyw nowego logotypu miasta, chociaż w tym wypadku pierwowzorem i inspiracją był jeden z głównych zabytków Grudziądza – Brama Wodna. Wizerunek ten, wraz z hasłem przewodnim „Grudziądz miasto otwarte”, to elementy budowy nowej marki miasta o bogatej historii i tradycji, które jednocześnie chce iść z duchem czasu. Jak mówi Prezydent Maciej Glamowski: „Chcemy być miastem otwartym na turystów, na inwestorów, na nowe rozwiązania, nowe technologie, ale i na nowych mieszkańców. Ponadto, chcemy być otwarci na rozwój i na zmiany, które są nieodzowne”. Kierunki rozwoju ma wyznaczać połączenie tradycji z nowoczesnością, co wydaje się być słusznym założeniem dla miasta z ponad 730 letnią historią.

Suma potrzeb mieszkańców składa się na potrzeby miasta

Żeby zbudować miasto idealne wystarczy zaspokoić potrzeby i oczekiwania wszystkich jego interesariuszy – mieszkańców, firm, instytucji, etc., dbając przy tym jeszcze o środowisko. Biorąc pod uwagę, że potrzeby te i oczekiwania często wzajemnie się wykluczają, a do tego podlegają nieustannej zmianie, szybko zauważymy, że jest to zadanie niewykonalne. Pewnym kompromisem jest miasto zrównoważone, które pozwala utrzymać właściwe relacje pomiędzy rozwojem gospodarczym, jakością życia a dbałością o stan środowiska. Działania zmierzające do zbudowania miasta zrównoważonego muszą zostać poprzedzone rozpoznaniem szans i zagrożeń oraz przygotowaniem dobrych planów i strategii w postaci odpowiednich dokumentów miejskich. Miasto Grudziądz jest pod tym względem bardzo dobrze przygotowane. Strategie rozwoju, plany i programy, na podstawie których władze miejskie mogą podejmować decyzje dotyczące rozwoju miasta, powstają przy uwzględnieniu zewnętrznych analiz. Do realizacji konkretnych działań na podstawie przyjętych założeń wyznaczane są kompetentne i zaangażowane zespoły, a odpowiednia ewaluacja pozwala na szybką reakcję i aktualizację założeń wraz z sukcesywną realizacją przyjętych celów i zmieniającą się sytuacją w mieście.

fot. Sebastian Brochocki

Wybrane inicjatywy w zakresie zrównoważonego transportu

Jedne z ważniejszych, realizowanych obecnie w mieście inicjatyw zgodnych z Agendą 2030, dotyczą zrównoważonego transportu. Największa inwestycja to modernizacja sieci tramwajowej i zakup czterech nowych tramwajów Moderus Beta. Łączna wartość tej inwestycji sięga 144 mln złotych, ale miastu udało się pozyskać dofinansowanie ze środków unijnych w wysokości 95 mln złotych. Warto tutaj wspomnieć, że Grudziądz to najmniejsze miasto w Polsce posiadające własną sieć tramwajową.

Kolejna inwestycja dotycząca zrównoważonego transportu to zakup 17 zeroemisyjnych autobusów Solaris Urbino 12 electric wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Klimatyzowane, przestronne wnętrza pojazdów będą wyposażone w nowoczesny system informacji pasażerskiej i monitoring. Pierwsze autobusy elektryczne zostaną skierowane do obsługi linii komunikacyjnych pod koniec I kwartału roku 2023 i według planu zastąpią 17 najstarszych pojazdów obecnie eksploatowanych przez miasto. Inwestycja o wartości ponad 40 mln złotych została dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska w ramach programu Zielony Transport Publiczny. Po jej zrealizowaniu około 25% floty autobusowej w Grudziądzu będzie bezemisyjne.

Grudziądz planuje też wykorzystać zapowiadaną przez PKP modernizację budynku dworca i chce stworzyć w tym miejscu multimodalny węzeł przesiadkowy integrujący kolej, tramwaje i autobusy. Miasto ma również w planach rozwój sieci tramwajowej o nowe trasy.

Wszystkie te inwestycje mają znacząco wpłynąć na komfort i łatwość korzystania z komunikacji miejskiej, co powinno zachęcić większą grupę mieszkańców miasta i jego obszaru funkcjonalnego do traktowania jej jako usługi pierwszego wyboru przy przemieszczaniu się po mieście, a przez to przyczynić się do zwiększonej efektywności środowiskowej i ograniczenia emisji spalin. Zwiększy się również znaczenie Grudziądza jako węzła transportowego i przesiadkowego o znaczeniu regionalnym. Nowe środki transportu dostosowane będą do potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnością, co pozwoli uniknąć wykluczenia transportowego tych grup społecznych.

Uzupełnieniem działań ograniczających emisję w transporcie ma być rozbudowa systemu ścieżek rowerowych, która zapewni skomunikowanie ścieżek już istniejących (o łącznej długości 61,29 km), a także ich połączenie z systemem pozamiejskim. Znacząco poprawi to atrakcyjność komunikacji rowerowej, sprzyjając jednocześnie rozwojowi turystyki rekreacyjnej.

Wyzwanie – czyste powietrze

Jednym z głównych wyzwań jakie stoją przed Grudziądzem jest ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją pochodzącą z indywidualnych źródeł ogrzewania. Mieszkalnictwo jest najpoważniejszym źródłem emisji w Grudziądzu – odpowiada za ponad 40% całej emisji. Problem ten najbardziej dotyka mieszkańców centrum miasta, gdzie dominuje stara substancja mieszkaniowa (średni wiek budynków znacząco przekracza 80 lat), zamieszkiwana w wielu przypadkach przez osoby ubogie energetyczne. Tylko część z budynków przeszła termomodernizację, pozostałe charakteryzują się wysokim stopniem zużycia energii końcowej do celów grzewczych i małą izolacyjnością cieplną przegród zewnętrznych. Miasto prowadzi działania ukierunkowane na termomodernizację obiektów użyteczności publicznej (m.in. budynków oświatowych i przedszkolnych, obiektów opieki społecznej i placówek kultury), uwzględniającą modernizację instalacji grzewczej wraz z wymianą źródeł ciepła na bardziej efektywne ekologicznie. Prowadzone są akcje informacyjne oraz prewencyjne (rewizje palenisk przeprowadzane przez strażników miejskich, ostatnio również przy wykorzystaniu nowoczesnego drona wyposażonego w sensory zanieczyszczeń). Miasto uruchomiło program dotacji celowych na zmianę systemu ogrzewania, z którego w latach 2011-2021 wymieniono 844 systemy ogrzewania. Na terenie Grudziądza działa też gminny punkt konsultacyjno-informacyjny programu „Czyste Powietrze", w którym mieszkańcy mogą uzyskać kompleksowe informacje dotyczące zasad obowiązujących w programie, procedur związanych ze złożeniem wniosku o dofinansowanie, jak też tych dotyczących rozliczenia inwestycji. Co roku rośnie liczba obiektów podłączonych do miejskiej sieci ciepłowniczej, w ramach której również prowadzone są liczne inwestycje ograniczające emisję (w tym budowa instalacji oczyszczania spalin, która ograniczy emisję pyłu o 94%, dwutlenku siarki o 48%, a tlenku azotu o 25% czy budowa nowej biomasowej jednostki kotłowej, która pozwoli ograniczyć zużycie paliw kopalnych).

W trudnej batalii o czyste powietrze pomaga znaczny udział terenów zieleni w strukturze miasta. Grunty leśne stanowią 19% powierzchni miasta, ważną rolę odgrywają również ogrody działkowe (ciekawostka: powstałe w Grudziądzu w 1897 r. „Kąpiele Słoneczne" były pierwszym ogrodem działkowym w Polsce). Największe kompleksy ogrodów działkowych zlokalizowane są w pobliżu terenów przemysłowych w dzielnicach Rządz, Małe Tarpno i Lotnisko. W Grudziądzu i jego bezpośrednim sąsiedztwie ustanowione zostały liczne rezerwaty oraz inne formy ochrony przyrody, jak np. obszary ochrony siedlisk Natura 2000. Miasto prowadzi różnorodne działania służące zagospodarowywaniu wnętrz osiedli zabudowy wielorodzinnej i wolnych terenów na osiedlach jednorodzinnych na miejsca sprzyjające rekreacji i integracji mieszkańców (skwery zieleni, place zabaw, obiekty „małej infrastruktury" itp.). Często wykorzystywane w tym celu są też środki z Grudziądzkiego Budżetu Obywatelskiego, który w tym roku ma dziewiątą edycję, czy też Budżet Lokatorski wprowadzony przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Nieruchomościami. Modernizowane są również ośrodki rekreacyjne na terenie miasta. Przestrzenie te są również sukcesywnie dostosowywane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Spojrzenie w przyszłość

Miasto Grudziądz przyjęło i realizuje wiele celów długofalowych, które w dużej mierze wpisują się w cele Agendy 2030. Nie zapomina przy tym, że rozwój miasta zrównoważonego oraz skuteczna realizacja celów wiąże się m.in. z koniecznością zapewnienia odpowiednich środków finansowych. Władze Grudziądza do tej pory skutecznie pozyskiwały środki zewnętrzne na realizację zaplanowanych przez siebie zadań. Planując kolejne inwestycje patrzą również w przyszłość. 13 kwietnia bieżącego roku Grudziądz, starostwo oraz sąsiednie gminy podpisały deklarację przystąpienia do Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Grudziądza. Porozumienie samorządów związane jest z szansami rozwojowymi unijnej perspektywy na lata 2021-2027, która ma wspierać właśnie miejskie obszary funkcjonalne. Dzięki temu Grudziądz będzie mógł umacniać się w roli regionalnego ośrodka administracji, kultury, zdrowia i gospodarki, który oddziałuje na swoje bliższe i dalsze otoczenie.

Mariusz Hass

fot. Gracjan Choderny

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
92 894	1291 r.	kujawsko-pomorskie	Maciej Glamowski

ZAMOŚĆ

Zamość, nazywany również „perłą renesansu”, to miasto, które znane jest dzięki swoim walorom historycznym i architektonicznym, takim jak Stare Miasto, które jest wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Spróbujmy jednak odpowiedzieć sobie na pytanie, jak ta aglomeracja, leżąca w województwie Lubelskim, radzi sobie z celami zrównoważonego rozwoju? Okazuje się bowiem, że Zamość stawia przede wszystkim na ochronę walorów przyrodniczych oraz rozbudowę zieleni miejskiej. Co więcej, miasto osiąga w tych dziedzinach znaczące sukcesy.

Inicjatywy ekologiczne

W mieście odbywają się liczne inicjatywy w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego. W 2020 r. odbyły się warsztaty, których celem było nauczenie mieszkańców miasta zakładania i prowadzenia ogrodów deszczowych. Dzięki specjalnie dobranym gatunkom roślin i warstwom filtracyjnym, pełnią one nie tylko funkcję estetyczną, ale przede wszystkim zagospodarowują wodę opadową z powierzchni większej niż sam ogród, zapobiegają obniżaniu wód gruntowych i lokalnym podtopieniom podczas nawalnych opadów, a dodatkowo oczyszczają wodę z zanieczyszczeń pochodzących z dróg, chodników i innych nieprzepuszczalnych nawierzchni. Takie ogrody można zakładać na terenach silnie zurbanizowanych, bez powierzchni biologicznie czynnej lub na małych przestrzeniach zielonych przy domu. Cykl warsztatów poprowadzili przedstawiciele Fundacji Sendzimira, a w ramach zajęć założone zostały dwa ogrody, przy Szkole Podstawowej nr 6 w Zamościu oraz przy głównym wejściu do hali tenisowej Ośrodka Sportu i Rekreacji, w którym mieści się także siedziba klubu Seniora z Wigorem. Warto tutaj dodać, że warsztaty zakładania ogrodów deszczowych, to jeden z elementów edukacji ekologicznej, w ramach projektu BEACON (Bridging European and Local Climate Action). Ta inicjatywa umożliwiła wymianę doświadczeń związanych z adaptacją i działaniami na rzecz klimatu pomiędzy miastami/gminami w Polsce i europejskimi krajami, takimi jak Niemcy, Czechy, Rumunia, Bułgaria, Portugalia, Grecja.

“Zielony Lider”

Zamość został zakwalifikowany również do programu „Zielony Lider”, a dokładnie do ścieżki Rozwiązania błękitno-zielonej infrastruktury – lokalna retencja i przeciwdziałanie suszy. Celem działań miasta, jako uczestnika programu, jest wyeliminowanie problemu suszy w silnie zurbanizowanym centrum miasta i zastoisk wodnych, na terenach osiedli i wzdłuż rzeki Łabuńki. Przygotowany został już projekt koncepcyjny dla jednego z osiedli. W 2020 r. miasto założyło też kolejne łąki kwietne, a w proces sadzenia zostały zaangażowane także dzieci z miejskich przedszkoli. Na terenach zielonych ustawiane są zimowe domki dla jeży oraz domki dla innych stworzeń. Podczas kolejnych edycji corocznego rajdu „Rodzina, Rower, Radość”, udało się przygotować już ponad 200 domków dla owadów. Wydarzenie to charakteryzuje się również przekazywaniem mieszkańcom pakietów nasion na założenie swoich własnych mini-łąk kwietnych, np. na balkonach.

Wyzwania ekologiczne i ustawowe

Zamość musi mierzyć się z kolejnymi zmieniającymi się wyzwaniami ekologicznymi. Większość terenów w mieście pozostaje w posiadaniu prywatnych inwestorów czy mieszkańców, którym daleka jest idea ochrony środowiska naturalnego. Problemem są również ustawowe wytyczne, które ograniczają możliwości działania, chociażby zwiększenia nasadzeń przy pasach drogowych. Mimo przeciwności, miasto podejmuje kolejne kroki ku współpracy, zarówno z jednostkami inwestycyjnymi, jak i zarządcami dróg, wspólnie działając na rzecz poprawy sytuacji w mieście.

Angażowanie społeczeństwa

Działania na rzecz natury i klimatu powinny być priorytetem, dlatego też wokół nich Zamość stara się koncentrować swoje działania. Podczas kolejnych inwestycji nie zapomina się o rozwiązaniach wspierających bioróżnorodność. Pojawiają się kolejne łąki kwietne, ogrody deszczowe, parki kieszonkowe, czy też domki dla owadów, ptaków i jeży. Niezwykle istotny jest dialog, dlatego też miasto nie zapomina o rozmowach z mieszkańcami oraz angażowaniu mieszkańców do udziału w warsztatach oraz akcjach społecznych na rzecz ochrony środowiska. Celem, jest zrównoważony rozwój miasta, polegający na połączeniu ochrony środowiska naturalnego i rozwoju społeczno-gospodarczego. Miasto chętnie korzysta z doświadczeń i wsparcia zarówno polskich, jak i zagranicznych specjalistów. Umożliwiają to międzynarodowe projekty, takie jak wspomniany już wcześniej BEACON.

Cel na kolejne lata?

Jeśli chodzi o cele zrównoważonego rozwoju na kolejne pięć lat, Zamość dalej stawia na ochronę i poprawę stanu jakości środowiska poprzez ochronę różnorodności biologicznej. W planach jest zwiększenie przestrzeni biologicznie czynnych, wprowadzanie gatunków miododajnych, ograniczanie koszenia, zakładanie łąk kwietnych i nasadzeń zadarniających, zamiast trawników. Dodatkowo, miasto zamierza prowadzić warsztaty praktyczne dla różnych grup wiekowych oraz wspólnie zakładać kolejne tereny zielone.

Piotr Tomczuk

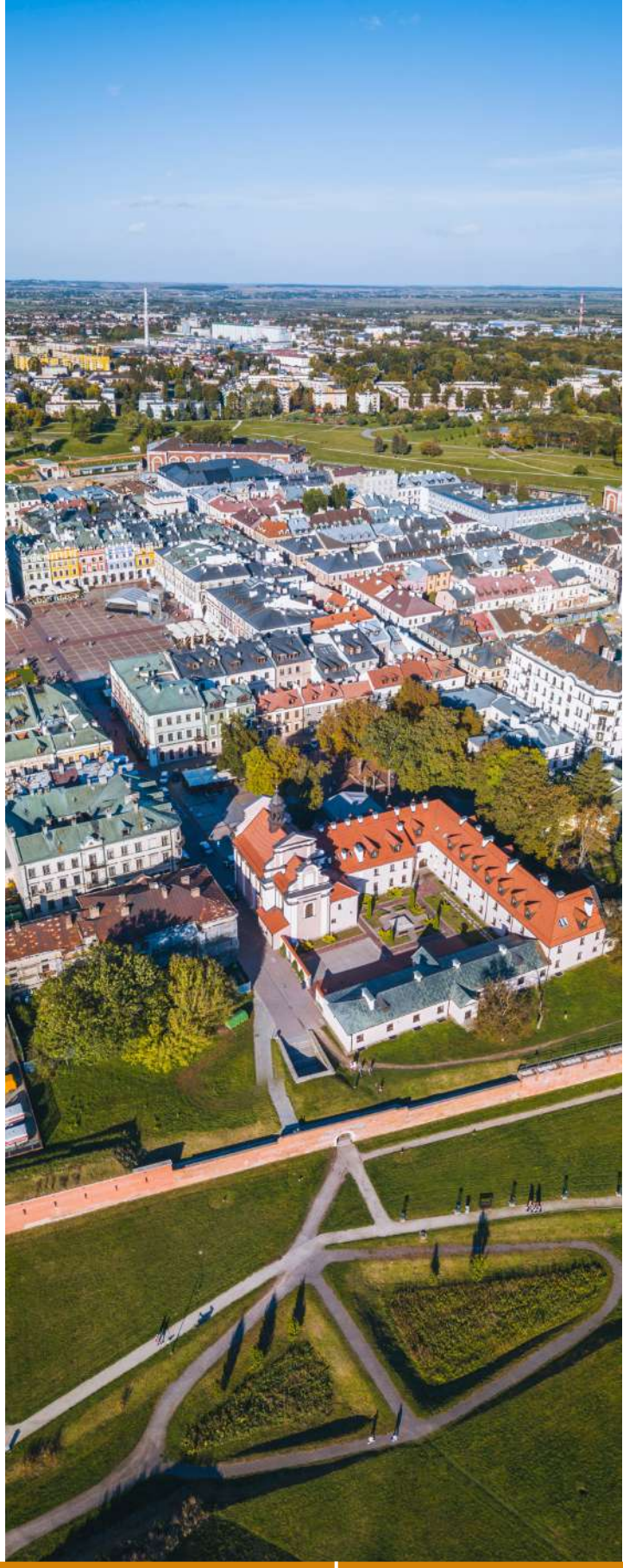

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
62 368	1580 r.	lubelskie	Andrzej Wnuk

MIASTA OD 100 DO 200 TYS. MIESZKAŃCÓW

fot. Paweł Topolski

TARNÓW

O Tarnowie pisał polski dziejopis, Jan Długosz, argumentując, że miasto zawdzięcza swoją nazwę krzewom tarniny (cierni), które gęsto porastają pobliskie wzgórza. A z tych bardziej współczesnych wzmianek – niedawno Tarnów został wymieniony przez CNN, jako jedne z 15 najpiękniejszych mniejszych miast które warto odwiedzić. Do Tarnowa warto zajrzeć chociażby by zobaczyć “perłę renesansu”, czyli Tarnowską starówkę i mieszczącą się na niej Bazylikę Katedralną, czy charakterystyczny ratusz miejski. W mieście swoją siedzibę ma też jeden z kluczowych koncernów branży nawozowo-chemicznej w Europie – Grupa Azoty.

fot. Paweł Topolski

Tarnów jest średniej wielkości miastem w Polsce, które planuje rozwój zgodnie z założeniami Agendy 2030, tzn. monitoruje realizację celów zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem wskaźników zbliżonych do priorytetów krajowych. W ostatnich latach, miasto pracuje nad „Strategią Rozwoju Miasta - Tarnów 2030", co ważne w konsultacje projektu angażowanie są interesariuszy z różnych sektorów. W procesie diagnostycznym związanym z przygotowaniem projektu „Strategii Rozwoju Miasta - Tarnów 2030" wykorzystano m.in. ogólnodostępne dane statystyczne dostępne np. w Banku Danych Lokalnych GUS, czy systemu narzędzi statystyczno-porównawczych, opracowanych przez Związek Miast Polskich (np. System Analiz Samorządowych, Monitor Rozwoju Lokalnego). Narzędzia te pozwoliły nie tylko na opisanie bieżącej sytuacji w mieście w wielu obszarach życia, ale także na odniesienie się do istniejących trendów, jak i skali zjawisk zachodzących w podobnych do Tarnowa ośrodkach.

W rezultacie tego projektu można zobaczyć, że Urząd Miasta Tarnów wskazał priorytetowe aktywności miasta na najbliższe 10 lat w zakresie:

Celu 4.: rozwój miejskiego systemu edukacji, w szczególności na poziomie zawodowym i wyższym.

Celu 7.: poprawa efektywności zużycia energii i zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w systemie miejskim. Na obecny moment jednak wciąż brakuje danych o udziale energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w Mieście.

Celu 8.: prowadzenie polityki wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz wspieranie działań kreatywnych i innowacyjnych. Stale rosnąca liczba podmiotów gospodarczych w Tarnowie wynosi obecnie ponad 12 tys., z czego najliczniejszą grupą są mikroprzedsiębiorstwa, stanowiące aż 95% wszystkich firm.

Celu 9.: rozwój infrastruktury miejskiej, sprzyjającej rozwojowi lokalnego systemu gospodarczego. Priorytet ten należy pogodzić z troską o środowisko naturalne. Rozwój Tarnowa powoduje ciągłe zmniejszanie się stref zieleni, zwłaszcza w miejscach atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym. Istniejące tereny zieleni są wykorzystywane do prowadzenia różnego rodzaju sieci podziemnych, a później ich przebudowy, co wpływa na obniżenie się wód gruntowych i powstawanie tzw. lejów depresyjnych.

Celu 11.: poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych, w tym rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego oraz wspieranie przystępnego cenowo budownictwa mieszkaniowego. W ramach tych priorytetów na pewno widać działania miasta w celu zwiększenia ilości terenów zielonych. W ostatnich latach Tarnów może pochwalić się inwestycjami takimi jak: rewitalizacja Parku Strzeleckiego, budowa centrum wypoczynku i rekreacji Kantoria, Parku Piaskówka oraz stworzenie Parku Osiedle Zielone. Co ważne w realizacji tych projektów miasto pamięta o walorach przyrody, starając się zachować rosnące już na terenie samosiewy (Park Osiedle Zielone), czy utrzymać naturalnego charakter terenu, by zapewnić mieszkańcom możliwość obcowania z dziką przyrodą (Park Piaskówka).

Jeżeli chodzi o kwestię zapewnienia niskoemisyjnej infrastruktury transportowej należy zaznaczyć, że na obecny moment Tarnów nie posiada autobusów elektrycznych i wodorowych, natomiast wykorzystuje autobusy zasilane ekologicznym paliwem - sprężonym gazem ziemnym CNG. Co więcej, w czasie pandemii spadła liczba przewozów pasażerskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru miasta, jednak widać inwestycje Miasta we wzrost długości ścieżek rowerowych.

Celu 12.: wspieranie rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym. Już od kilku lat wszystkie wytworzone odpady komunalne w Mieście mają określony sposób przetwarzania (recykling, kompostowanie lub fermentacja, przekształcanie termiczne, składowanie).

Celu 13.: prowadzenie działań adaptacyjnych do zmian klimatycznych. Tarnów charakteryzuje się niskim poziomem emisji zanieczyszczeń. Miasto na obecny moment posiada dwie stacje pomiaru jakości powietrza, w ostatnich latach nie widać dużych zmian w zawartości PM10, PM2,5, SO2, NO2, O3, CO i C6H6 w Tarnowie. Widoczne jest jedynie lekkie obniżenie zawartości w powietrzu PM10 w 2020 roku, jednak najprawdopodobniej to rezultat pandemii.

Tarnów nazywa się "polskim biegunem ciepła", co ma potwierdzenie w pomiarach meteorologicznych – lato termiczne trwa tam nawet 118 dni. Warto, więc wspomnieć, o problemie suszy, z którym mierzy się Miasto. Prowadzone obserwacje na obiektach inwestycyjnych w śródmieściu pokazują brak jakichkolwiek wód na głębokości 3-4 m związany ze wspomnianym wcześniej obniżaniem się wód gruntowych. Skąd więc rośliny miejskie mają czerpać wodę do życia? Pozostają wody opadowe. Jednakże w ostatnich latach Tarnów obserwuje niekorzystne zmiany klimatyczne, które potęgują stan suszy. Jedynym częściowym i doraźnym rozwiązaniem tego problemu jest nawadnianie terenów zieleni. Jednakże związane jest to z dodatkowymi kosztami.

Celu 16.: rozwój dialogu wewnątrz miejskiego i zwiększenie zaangażowania mieszkańców w miejskie procesy decyzyjne oraz wzmacnianie i ciągłe podnoszenie kompetencji miejskich instytucji publicznych.

Ciekawą inicjatywą jest program “Zadaj pytanie, prezydent odpowie” nadawany w Telewizji STARnowa TV, we współpracy z Wydziałem Komunikacji Społecznej Urzędu Miasta Tarnowa z udziałem prezydenta Romana Ciepieli. Mieszkańcy miasta swoje pytania zadają podczas ulicznych sond realizowanych przez reporterów STARnowa TV można je także przysyłać pocztą elektroniczną na adres Urzędu Miasta.

Jakie rady ma Tarnów dla innych miast?

Konieczne jest mądre planowanie nowych inwestycji i remontów. Najlepiej, aby w ciągach komunikacyjnych infrastruktura podziemna nie była prowadzona pasami zieleni. Jeśli jest to niemożliwe ta należy prowadzić ją np. po jednej stronie ulicy, aby druga mogła być wykorzystana dla zieleni (drzewa). Można też wszystkie sieci prowadzić w kanałach „ekranowanych" uniemożliwiających przerost korzeni.

Niezbędne jest uświadomienie inwestorom, projektantom i wykonawcom, że zieleń do swojego normalnego wzrostu, jak każdy żywy organizm, potrzebuje przede wszystkim „przestrzeni życiowej" pod i nad ziemią. Dla drzewa nie wystarczy jeden metr kwadratowy terenu, zabetonowany wokoło z zalegającymi pod spodem śmieciami, gruzem, betonem i cienką warstwą „humusu" na wierzchu.

Weronika Adamczak

fot. Paweł Topolski

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
106 748	1330 r.	małopolskie	Roman Ciepiela

KOSZALIN

W ubiegłym roku Koszalin otrzymał miano najbardziej zielonego miasta Polski. Prezydent miasta Piotr Jedliński postrzega wyróżnienie jako zobowiązanie do utrzymania tego statusu, co przejawia się w dotychczas realizowanych przez miasto inicjatywach. W tym celu dba się między innymi o zieleń miejską, która pomaga zachować ekologiczną równowagę infrastruktury, a jednocześnie cieszy oko mieszkańców. Dodatkowo ogranicza się koszenie trawników i grabienie liści, a także stale zwiększa się ilość roślinności wysokiej i łąk kwietnych w przestrzeni miejskiej. Wszystkie te działania mają charakter prewencyjny przed niepożądanymi skutkami gwałtownych zjawisk atmosferycznych. Utrzymywana jest zarówno bieżąca kontrola terenów zielonych, jak i perspektywistyczne spojrzenie na ich obecność w mieście. W planach zagospodarowania Koszalina uwzględniany jest udział powierzchni, która powinna zostać pokryta roślinnością - wynosi on 70%. W ten sposób zapewnione zostanie utrzymanie równowagi między rozwojem miasta a dbałością o stan środowiska.

Koszalin 2030

Konieczność uwzględnienia wielowymiarowej perspektywy na rozwój miasta zyskała swoje podstawy prawne w strategii rozwoju Koszalina na kolejne dziewięć lat. Strategia Koszalin 2030 zakłada spójny i kompleksowy rozwój miasta, którego wizja została oparta na trzech filarach. Zgodnie z nią Koszalin ma stać się miastem aktywnych i kreatywnych ludzi, przyjaznym swoim mieszkańcom oraz stanowić kulturowe, akademickie i gospodarcze Centrum Pomorza. Strategia pozostaje zgodna z celami zrównoważonego rozwoju i obejmuje projekty dotyczące infrastruktury transportowej, ochrony środowiska oraz licznych programów społecznych dla Koszalinian. Dbałość o przyrodę przejawia się nie tylko utrzymaniem statusu zielonego miasta, lecz także programami mającymi na celu poprawę jakości powietrza oraz na rzecz właściwego gospodarowania odpadami, co zdaniem władz miasta stanowi jedno z kluczowych wyzwań. Wieloletnia strategia obrana przez władze Koszalina wychodzi daleko poza połączenie rozwoju miasta z racjonalnym gospodarowaniem środowiskiem. Ma przede wszystkim na celu uczynienie Koszalina miastem przyjaznym do życia i gwarantującym możliwość rozwoju.

Cele, które wyznacza miasto na najbliższe lata, w centrum stawiają człowieka, jego edukację oraz zdrowie. Program Rozwoju Sportu w Koszalinie przewidziany na lata 2021-2030 ma na celu przede wszystkim kształtowanie prozdrowotnych nawyków mieszkańców oraz upowszechnianie sportu i rekreacji. W tym celu miasto zakłada znaczny wzrost nakładów finansowych na modernizację bazy sportowo-rekreacyjnej. Poprzez wsparcie ośrodków sportowych oraz edukacji sportowej wśród dzieci miasto chce poprawiać nie tylko kondycję fizyczną mieszkańców, ale także ich ogólną zdrowotność stanowiącą podstawę przyszłego dobrobytu.

Inkluzywny rozwój

Jeden z priorytetów miasta stanowi jego inkluzywny rozwój, to jest promowanie i wspieranie społeczeństwa jako całości, ze szczególnym uwzględnieniem grup najbardziej potrzebujących. W tym celu w ostatnich latach w Koszalinie podjęto cały kompleks działań w sferze socjalnej, zdrowotnej i administracyjnej. Wcielono w życie programy przeciwdziałania bezdomności oraz uwzględniające dobrobyt wiekowej części społeczeństwa Koszalina. Tutaj należy wymienić takie programu jak Koszalińska Karta Mieszkańca pn. „Kocham Koszalin”, a także program „Lek dla seniora”, zapewniający wsparcie w finansowaniu leków dla osób starszych oraz przewlekle chorych.

W ramach podejmowanych projektów miasto zapewniło pakiet bezpłatnych usług dla mieszkańców Koszalina. Inicjatywa została skierowana przede wszystkim do osób niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami oraz seniorów poprzez usługi wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, pomoc „złotej rączki", czy usługę POMOCna taksówka. Realizacja projektu bezpłatnych usług w 2021 r. otrzymała finansowanie Gminy w wysokości przekraczającej 250.000 złotych i objęła usługami łącznie 114 potrzebujących. Kompleksowe podejście do zdrowia mieszkańców objawia się także w podejmowanych przez miasto działaniach na rzecz ochrony zdrowia psychicznego oraz w promowaniu aktywnego trybu życia, wspieranego poprzez rozbudowę infrastruktury miasta. Ponadto strategia zakłada cyfrowe usprawnienia, realizowane poprzez uruchomienie systemu e-Urzędu czy poprawę dostępności do Internetu celem zapobiegania wykluczenia społecznego.

Koszalin rozwijający się pod hasłem „Koszalin. Centrum Pomorza" zmierza do wielowymiarowej transformacji. Miasto dąży do utrzymania proekologicznych rozwiązań, które będą współgrały z rozwojem społecznym i równoważyły ich wpływ na otoczenie miasta. Długoterminowa perspektywa rozwoju Koszalina stawia w centrum zainteresowania dobrobyt mieszkańców, rozumiany nie tylko jako stan materialny, ale także poziom edukacji, zdrowia i relację z otoczeniem przyrodniczym. Podejmowane dotychczas działania mają na celu zmianę Koszalina w bardziej atrakcyjne, zrównoważone i przyjazne środowisku miasto.

Izabela Kaczyńska

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
104 994	1266 r.	zachodniopomorskie	Piotr Jedliński

WAŁBRZYCH

Wałbrzych to ponad stutysięczne miasto położone w południowo-zachodniej części kraju. Władze miasta stawiają bardzo duży nacisk na zrównoważony rozwój - edukacja, ochrona walorów przyrodniczych i zieleni miejskiej czy inwestycje w zwiększenie efektywności energetycznej to jedne z głównych priorytetów w kontekście dalszego rozwoju miasta. Miasto od lat intensywnie zabiega, aby przestało być kojarzone z „czarnym złotem". Stąd też „Wałbrzych – zielone miasto szans" to nowe hasło, a zarazem wyzwanie dla miasta, które opiera się na dwóch strategicznych dokumentach: Planie Rozwoju Lokalnego (PRL) oraz Planie Rozwoju Instytucjonalnego (PRI).

Edukacja to podstawa

Miasto Wałbrzych prowadzi niezwykle ciekawe i innowacyjne projekty z zakresu edukacji, których celem jest poszerzenie oferty zajęć dodatkowych oraz podniesienie umiejętności i kwalifikacji wałbrzyskich uczniów oraz nauczycieli. Korzystając ze wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego Gmina Wałbrzych realizuje m.in.:

Wałbrzyska Akademia Kaizen – projekt, w ramach którego zaplanowano 10 działań szczegółowych, których efektami są m.in. partnerstwo na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego oraz opracowanie Strategii rozwoju szkolnictwa zawodowego w Wałbrzychu. W ramach projektu przygotowano pierwsze w Polsce studia podyplomowe Lean Management dla nauczycieli. Ten pionierski pomysł edukacyjny ma pomóc pedagogom w świadomym kształtowaniu karier zawodowych młodzieży. Rozwiązania biznesowe zagościły w wałbrzyskich szkołach, a ich absolwentom dzięki temu łatwiej będzie zaistnieć w sektorze przemysłowym. Nauczyciele i dyrektorzy wszystkich szkół zawodowych na terenie miasta przygotowali się do prowadzenia przyszłych zajęć lekcyjnych w obszarze ciągłego doskonalenia korzystając z metodologii Lean Management. Studia były prowadzone w trybie stacjonarnym, w formule praktycznej z wieloma ćwiczeniami i grami, które miały przybliżyć nauczycielom temat lepszej organizacji miejsca pracy, optymalizacji procesów, poprawy jakości, standaryzacji, wizualizacji i wielu innych zagadnień, ważnych z perspektywy biznesu w Polsce.

Wałbrzyski Inkubator Zawodowy – kolejny projekt skierowany do uczniów szkół zawodowych oraz nauczycieli i instruktorów zawodu. Projekt ten jest odpowiedzią na problemy związane ze słabymi wynikami w nauce, częstymi rezygnacjami z nauki czy brakiem zainteresowania zdobywaniem dodatkowych umiejętności i kwalifikacji. Jego celem jest zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów oraz wzrost kwalifikacji i umiejętności nauczycieli z 4 zespołów szkół zawodowych w Wałbrzychu, poprzez działania szkoleniowe i doradcze, dostosowujące kwalifikacje do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Prowadzenie programów IB w I Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. I. Paderewskiego (autoryzowane przez Organizację Matury Międzynarodowej). Celem Programu Matury Międzynarodowej jest wykształcenie świadomych, krytycznych i samodzielnie myślących młodych ludzi, którzy są otwarci na otaczający ich świat, tolerancyjni wobec inności, akceptujący różnorodność. Program IB kładzie duży nacisk na całościowy i wszechstronny rozwój ucznia poprzez dostarczanie nie tylko niezbędnej wiedzy, ale również umiejętności praktycznych przy jednoczesnym uwzględnieniu zainteresowań ucznia. Ważnym elementem filozofii programu jest kształtowanie odpowiedzialności obywatelskiej, poprzez angażowanie uczniów w działanie na rzecz społeczności lokalnej, podejmowanie cennych inicjatyw społecznych, realizację projektów międzynarodowych.

Wałbrzych w programie „Green Cities"

Wałbrzych, jako drugie po Warszawie miasto w Polsce, przystąpiło m.in. do programu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju - EBOiR Green Cities „Zielone miasta". Dzięki programowi, którego głównym celem jest zrównoważony rozwój miast Wałbrzych z pożyczki w wysokości 134,7 mln zł przeznaczonej na budowę obwodnicy miasta oraz modernizację budynków komunalnych. Oba projekty są częścią kompleksowego programu rewitalizacji miasta, który miasto podejmuje, odchodząc od górniczej przeszłości i inwestując w rewitalizację gospodarki. Wałbrzych rozpocznie teraz opracowywanie Planu Działania Zielonego Miasta (GCAP), którego punktem wyjścia będzie przejście z gospodarki i dziedzictwa węglowego w kierunki gospodarki niskoemisyjnej. Miasto dążyć będzie do włączenia partycypacyjnego planowania przestrzennego.

Kompleksowa renowacja budynków komunalnych przyniesie oszczędności energii na poziomie około 75%, obniżając rachunki za energię mieszkańców i redukując emisję CO2 o prawie 80%. Projekt termomodernizacji budynków w Wałbrzychu jest wkładem miasta i EBOR w działania UE, które mają na celu przyspieszenie odejście od węgla jako głównego źródła ciepła w budynkach. Budynki w UE odpowiadają za około 40% całkowitej emisji CO2, ale tylko 1% budynków poddawanych jest corocznej renowacji w sposób zapewniający efektywność energetyczną. Wskaźnik modernizacji musi wzrosnąć trzykrotnie, aby osiągnąć europejski cel neutralności klimatycznej do 2050 r.

Dekarbonizacja jako jeden z kluczowych priorytetów

Warto też wspomnieć, że z inicjatywy prezydenta miasta Wałbrzych 28 września 2021 r. samorządowcy subregionu wałbrzyskiego podpisali deklarację Dekarbonizacja 2030, która zakłada, iż w ciągu 10 lat ciepło i energia na tym terenie powinny pochodzić tylko ze źródeł odnawialnych. Program będzie dotyczył m.in. likwidacji pieców węglowych, rozwoju odnawialnych źródeł energii, wykorzystania energii elektrycznej i wodoru jako źródła energii w transporcie. Działaniom tym ma towarzyszyć szeroka partycypacja społeczna oraz nowe przyjazne prawo, wyrównujące indywidualne koszty pozyskania energii i likwidujące wykluczenie energetyczne. Celem przedsięwzięcia jest bezpieczne odejście od węgla ku nowym źródłom energii i samowystarczalność energetyczna subregionu. Deklarację nieprzypadkowo podpisano w wałbrzyskiej zabytkowej Starej Kopalni. Dziś to Centrum Nauki Sztuki, dawniej zakład górniczy wałbrzyskiego zagłębia węglowego, które uległo likwidacji w latach 90.

Miasto realizuje także program Wałbrzyski Autobus Wodorowy, który uzyska 19 września wsparcie z NFOŚiGW (umowa na dofinansowanie zakupu autobusów wodorowych w formie dotacji oraz umowa na dofinansowanie w formie pożyczki). W obecności władz miasta, przedstawicieli Ministerstwa Klimatu oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zostanie podpisana stosowna umowa. Dzięki temu Gmina Wałbrzych będzie mogła zakupić 20 szt. zeroemisyjnych elektrycznych, zasilanych z ogniw paliwowych wodorowych autobusów kat. M3. Jest to efekt rocznych działań – w wyniku oceny formalnej, jakościowej punktowej, jakościowej dopuszczającej i finansowej, wnioski o dofinansowanie przedsięwzięcia zostały ocenione pozytywnie i znalazły się na 2 pozycji listy rankingowej przedsięwzięć zakwalifikowanych do dofinansowania w ramach II naboru wniosków do programu priorytetowego „Zielony transport publiczny", zatwierdzonej przez Zarząd NFOŚiGW dnia 07 marca 2022 r.

Zieleń miejska

W ramach tego priorytetu, ma miejsce realizacja kilku programów rewitalizacji zieleni miejskiej, których efektem jest kompleksowa rewitalizacja oraz odbudowa punktów widokowych i ścieżek przyrodniczych w miejskich parkach. Celem projektów, współfinansowanych ze środków unijnych, było przywrócenie świetności w największych i najstarszych parkach miejskich. Oprócz ścieżek edukacyjnych modernizowano m.in. istniejące ścieżki spacerowe, które zostały dostosowane dla osób niepełnosprawnych, zbudowano ścieżki przyrodnicze łączące stanowiska przyrodnicze, wykonano renowację małej architektury, oświetlenia, infrastruktury ścieżek rekreacyjnych, punktów widokowych, tablic informacyjnych. Wspólnym celem tych projektów (Park Sobieskiego, Park Rusinowa) jest dążenie do tego, aby parki stały się miejscem atrakcyjnym, uporządkowanym, spełniającym potrzeby mieszkańców. Obecnie trwa rewitalizacja Parku Sybiraków, który leży w jednej z większych dzielnic Wałbrzycha i nada temu miejscu zupełnie nowe oblicze. Park ten jest rewitalizowany w tzw. dużym pakiecie wraz z remontem ścieżek i budową wieży widokowej w Parku Sobieskiego (18 mln zł).

Warto też wspomnieć o budowie parków kieszonkowych w poszczególnych dzielnicach Wałbrzych. W ramach tego projektu, który jest finansowany w 50% przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska, w 2022 r. powstały trzy pierwsze parki kieszonkowe w dzielnicy Podgórze, które dzięki odpowiedniemu systemowi drenażowemu pozwalają na zatrzymanie wody deszczowej w glebie oraz są enklawą umożliwiającą na kontakt z zielenią oraz miejscem z małym placem zabaw dla dzieci.

Cele na najbliższe lata

Przyszłość Wałbrzycha opiera się na jego walorach przyrodniczych, kulturowych i turystycznych. W procesie prowadzonej od lat rewitalizacji wiele z działań koncentruje się na wspólnym tworzeniu przyjaznych przestrzeni, a większość oddolnych inicjatyw mieszkańców jest realizowana zgodnie i w porozumieniu. Projektując poszczególne inicjatywy podjęto próbę zniwelowania negatywnych i ograniczających skuteczne działanie barier. Idea partycypacji stała się kluczową kategorią w myśleniu o nowoczesnym i atrakcyjnym Wałbrzychu, w którym programy i polityki przekładają się na lepszą jakość życia członków lokalnej wspólnoty.

Przez lata marginalizowana rola terenów zielonych w przestrzeni miejskiej wymaga od władz miasta uważnej realizacji założonego programu rewitalizacji w celu odwrócenia procesu degradacji, nadania nowych funkcji terenom zdegradowanym i ożywienia obszaru kryzysowego, także w wymiarze przyrodniczym. Stąd też tak wielka dbałość o efektywne zmiany w zakresie terenów zielonych, efektywności energetycznej i emisyjności budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych. Konieczna jest także stała poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości w sektorze MŚP.

Stałe monitorowanie wyników estymacji z zakresu aktywności ekonomicznej mieszkańców wskazuje na coraz lepsze wskaźniki zatrudnienia oraz wykształcenia. Zapotrzebowanie pracodawców na poszczególne zawody w perspektywie najbliższych lat jest uzgadniane i realizowane w ramach Partnerstwa na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego. Wyzwaniem będzie przygotowanie kadry do tzw. gospodarki zielonej i senioralnej, z uwagi na zwiększone zainteresowanie usługami i produktami z tego zakresu.

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
108 944	1400 r.	dolnośląskie	Roman Szełemej

TYCHY

Świadomość działań na rzecz rozwoju miasta, jest ważna nie tylko dla mieszkańców, ale przede wszystkim dla władz - Tychy, jako jedno z trzech miast w Polsce ustanowiły dedykowane stanowisko wiceprezydenta miasta ds. zrównoważonego rozwoju, co wskazuje na ogromną świadomość i prawdziwą chęć zmiany, dla dobra wszystkich. Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż Tychy – już w 2021 roku – znajdowały się w czołówce miast, działających na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Działanie dla czystej i dostępnej energii, związane jest z kontynuowaniem wdrażania projektów odzyskiwania wody oraz utrzymanie jej w obiegu, co można zaobserwować w modernizacji budynków lub budowie rond retencyjnych. Ważnym dla miasta jest również program OZE, w ramach którego instalowanych jest coraz więcej kolektorów słonecznych i powietrznych pomp ciepła. Kontynuowany jest program wymiany pieców oraz monitoring jakości powietrza.

Tychy stawiają na niskoemisyjną komunikację publiczną, dlatego w 2022 roku zrealizowany został zakup nowoczesnych autobusów i trolejbusów, które znacząco poprawią jakość podróżowania. Zgodnie z projektem na ulice wprowadzono:

- 51 autobusów zasilanych CNG, EURO 6,
- 10 mikrobusów zasilanych ON, EURO 6,
- 2 elektrobusy
- 3 trolejbusy
- 2 pojazdy serwisowe do obsługi taboru autobusowego, EURO 6
- pojazdy pogotowia technicznego (do obsługi sieci trakcyjnej), EURO 6

Zmiany dotyczyły również samochodów elektrycznych, dzięki powstałym nowoczesnym stacjom ładowania pojazdów. Miasto nie zapomniało także o transporcie dwukołowym – przedłużone zostały ścieżki, które zachęcają mieszkańców do aktywności fizycznej.
Dobre zdrowie, to nie tylko ścieżki rowerowe, ale również powierzchnie terenów zielonych, rewitalizacja przestrzeni rekreacyjnych, budowa obiektów sportowych, czy angażujące mieszkańców - kulturalne i sportowe działania.

Na uwagę zasługują, prowadzone przez Tychy, działania na rzecz edukacji, w tym m.in. kursy języka migowego, kursy opieki nad osobami z demencją, czy Uniwersytet Trzeciego Wieku.

W obszarze innowacyjności przemysłu i infrastruktury uruchomiono aplikację „Zgłoś Usterkę”, dzięki której każdy mieszkaniec może poinformować o problemie dot. miejskiej infrastruktury. Aplikacja daje szansę wprowadzania zmian sprzyjających zarówno miastu, jak i jego mieszkańcom. Funkcjonuje również Inteligentny System Zarządzania Ruchem, a także centra przesiadkowe, dzięki którym mieszkańcy z łatwością mogą przesiąść się na komunikację miejską i w wygodny sposób zadbać o zmniejszenie emisji dwutlenku węgla.

Należy podkreślić, że w podejmowanych przez miasto działaniach, urzędnicy wysłuchują głosu obywateli, czemu służy nie tylko wspomniana wyżej aplikacja „Zgłoś Usterkę” lecz również Budżet Obywatelski i Młodzieżowy Budżet Obywatelski, dzięki którym mieszkańcy mogą działać na rzecz miasta. Zmiany są możliwe dzięki prowadzonym ankietom, badaniom statystycznym, analizom dotychczasowych danych, czy odbieraniem protokołów od różnych jednostek publicznych, takich jak np. Komenda Miejskiej Policji.

Tychy nie osiadają jednak na laurach. Miasto kontynuuje działania związane z układem przyrodniczym miasta, modernizacją budynków wspomagających retencję wody, bioróżnorodnością, regeneracją i monitoringiem powietrza, czy gospodarowaniem odpadami komunalnymi.

Mimo dobrze rozwiniętej komunikacji publicznej, miasto planuje jej dalszy rozwój, w tym poszerzenie w obrębie sąsiadujących gmin, a także poprawę komfortu pasażerów. W celu zwiększenia bezpieczeństwa na drogach, wprowadzane będą kolejne inwestycje, takie jak bezpieczne ronda, azyle dla pieszych, czy oświetlenie wertykalne. Rozbudowana zostanie sieć ścieżek rowerowych, dodane samoobsługowe rowerowe stacje naprawcze oraz wypożyczalnie rowerów. Zwiększona zostanie również przestrzeń publiczna i ilość terenów zielonych dostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami oraz dla osób starszych.

Magdalena Kania

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
126 184	1951 r.	śląskie	Andrzej Dziuba

ZIELONA GÓRA

Zielona góra to prawdziwie zielone miasto - ponad 50% terenów miasta są pokryte lasami. ,,Wkręć się w Zieloną Górę" tym hasłem Urząd Miasta oraz biuro informacji turystycznej – Visit Zielona Góra promują swoją miejscowość. Hasło ma podwójne znaczenie nawiązuje bowiem do kolarstwa, ale także do winiarstwa, z którego ta niewielka metropolia słynie na całą Polskę. Oprócz promocji ekologicznych środków transportu oraz dorobku kulturalnego, Zielona Góra stawia na przemiany na rzecz ochrony środowiska. Szczególnie zwraca się uwagę na ograniczenie emisji CO2, redukcje hałasu czy zwiększenie inkluzywności transportu publicznego w stosunku do osób niepełnosprawnych.

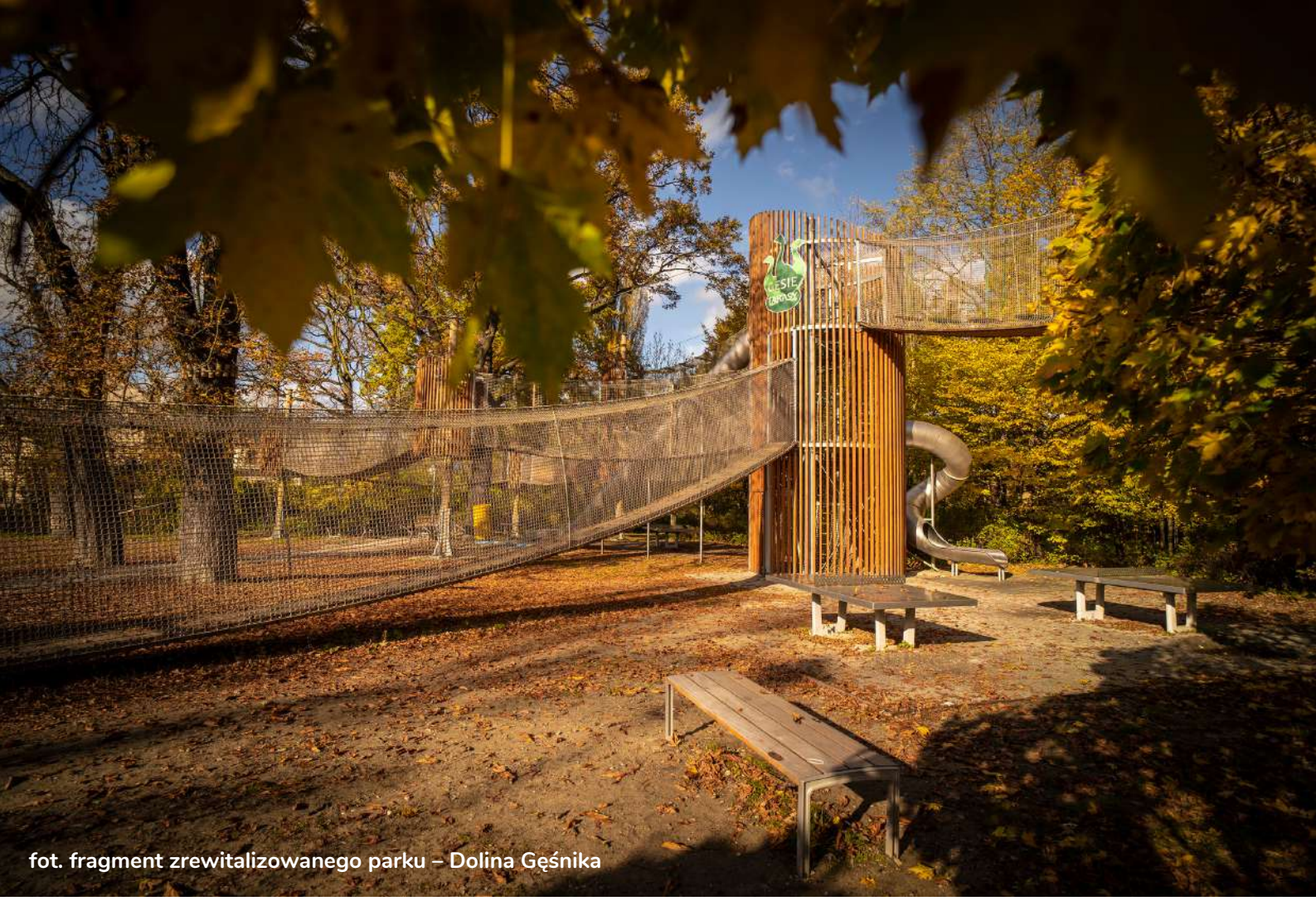

fot. fragment zrewitalizowanego parku – Dolina Gęśnika

Aktualnie w Zielonej Górze trwają przygotowania do opracowania nowej Strategii Rozwoju miasta na lata 2023 – 2030, której przyświetlać będą cele zbliżone do celów zrównoważonego rozwoju. Wśród nich warto wyróżnić:

1. Zwiększenie adaptacji do zmian klimatu
2. Stałą poprawę jakości życia mieszkańców w warunkach miejskich
3. Udoskonalenie dostępności usług, w tym usług senioralnych
4. Rozwój gospodarczy z naciskiem na aspekt polityki innowacyjności
5. Wzrost konkurencyjności miasta, jako miejsca do zamieszkania oraz życia.

Wyrównywanie szans edukacyjnych

8 września 2015 r. rozpoczęło swoją działalność Centrum Przyrodnicze, tworząc wspólnie z Planetarium Wenus - Centrum Nauki Keplera. Jest to przestrzeń umożliwiająca najmłodszym mieszkańcom poszerzanie wiedzy i rozwój swoich naukowych zainteresowań. Centrum jest dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dodatkowo miasto stawia nacisk na rozwój szkolnictwa zawodowego. Prowadzone są liczne programy, które umożliwiają młodzieży oraz kadrze nauczycielskiej zdobycie nowych niezbędnych na rynku pracy kompetencji.

Transport publiczny

Zielona Góra stawia na transport multimodalny. Przecinająca miasto rowerostrada „Zielona strzała" umożliwia rowerzystom łatwy oraz szybki dojazd do różnych punktów w mieście. Ciekawostką jest, iż rowerostrada została poprowadzona po dawnym nasypie kolejowym. Unikatowość ścieżki przyciąga rowerzystów z całej Polski.

Wśród priorytetów możemy wyróżnić także transport publiczny. W ramach projektu „Elektryfikacja linii komunikacji miejskiej w Zielonej Górze” realizowany w ramach działania 6.1 Rozwój publicznego transportu zbiorowego w miastach, wdrożone zostało wprowadzenie infrastruktury przyjaznej środowisku. Został też zrealizowany projekt „Zintegrowany system niskoemisyjnego transportu publicznego w Zielonej Górze” - dzięki tym dwóm projektom około 80% autobusów to pojazdy elektryczne.

Warto również zaznaczyć, że w ramach prowadzonych inicjatyw miast nieustannie rozszerza system komunikacji miejskiej. Zwiększenie poziomu infrastruktury zapobiega wykluczeniu geograficznemu mieszkańców, a także inspiruje ludzi do korzystania z komunikacji miejskiego jako dobrego zamiennika samochodu.

Redukcja emisji CO2

Zrealizowany na przełomie lat 2014-2020 projekt pt. „Zintegrowany system niskoemisyjnego transportu publicznego w Zielonej Górze” doprowadził do eliminacji szkodliwej emisji z transportu publicznego, znacznego ograniczenie emisji CO2 oraz redukcji hałasu, jak i poprawił bezpieczeństwo pasażerów oraz ułatwił korzystanie z transportu publicznego.

Ponadto w Zielonej Górze funkcjonuje Program Ograniczenia Niskiej Emisji akronim PONE. Jego nadrzędnym celem jest zaplanowanie działań polegających na wymianie przestarzałych kotłów na niskoemisyjne źródła ciepła, poprawiając efektywność energetyczną budynków na terenie Miasta a tym samym przyczyniając się do poprawy stanu powietrza.

Konkluzje

Zielona Góra posiada rozbudowany program dotyczący restrukturyzacji funkcjonowania, zgodny z zaleceniami Agendy 2030. Warto zauważyć, że szereg proponowanych programów realizuje zmianę zaczynając już u jego źródła. Wśród celi cząstkowych warto wyróżnić np. uświadomienie mieszkańcom Miasta zagrożeń środowiskowych wynikających z prowadzenia nieracjonalnej gospodarki energetycznej w budynkach czy wskazanie korzyści ekonomicznych na etapie eksploatacji wysokosprawnych urządzeń. Dzięki takiemu trybowi wdrażania zmian, przynoszą one wymierne korzyści już na etapach początkowych zarówno mieszkańcom jak i miastu.

Karolina Tulik

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
140 708	1332 r.	lubuskie	Janusz Kubicki

MIASTA POWYŻEJ 200 TYS. MIESZKAŃCÓW

RADOM

Radom to miejsce tętniące energią. To czternaste pod względem liczby mieszkańców miasto w Polsce, stara się w harmonijny sposób połączyć swoją bogatą historię z nadchodzącą przyszłością. Jak jednak radzi sobie ze Zrównoważonym Rozwojem? Najlepiej postępy Radomia może określić jego hasło – Siła w precyzji!

Ekologia i klimat

Tworzenie się miejskich wysp ciepła i zagrażające zdrowiu mieszańców fale ciepła były i są jednym z głównych zagrożeń wynikających ze zmiany klimatu, jaki został określony w strategii klimatycznej Radomia. Aktywiści, administrator terenu oraz przedstawiciele stowarzyszeń i partii politycznych zjednoczyli się wraz z mieszkańcami wokół inicjatywy likwidacji miejskich wysp ciepła poprzez zastąpienie wybetonowanych przestrzeni wysokimi klombami z zadrzewieniem oraz roślinami okrywowymi.

Radom jest jednym z pierwszych miast w Polsce, które zajęło się kompleksowo problemem spowolnienia spływu wód deszczowych jako przystosowanie do zmian klimatu poprzez projekt LIFE14CCA/PL/000101 pn. „Adaptacja do zmian klimatu poprzez zrównoważoną gospodarkę wodą w przestrzeni miejskiej Radomia". W 2022 roku, po dłuższej przerwie spowodowanej pandemią, zorganizowany został także Eko-piknik. W trakcie imprezy uruchomiono m.in. punkt konsultacyjny programu "Czyste powietrze", a zainteresowani mogli otrzymać sadzonki drzew zakupione w ramach programu LIFE. Sadzonki kwiatów można było otrzymać także za przekazane odpady.

Należy wspomnieć też iż od 2020 roku organizowany jest cykl spotkań "Halo, Ziemia!", w ramach których organizowane są warsztaty wprowadzające uczestników w tematykę zmian klimatycznych oraz wskazujące sposoby przeciwdziałania ich skutkom. Osoby uczestniczące w zajęciach mogą nauczyć się tworzyć tzw. ogród sąsiedzki, poszerzyć swoją wiedzę o gospodarce domowymi odpadami czy też posłuchać ciekawych opowieści przyrodników.

Jerzyki, nietoperze, owady

W ramach Budżetu Obywatelskiego wdrożony został projekt "Miasto bez komarów - jerzyki kontra komary". Na terenie miasta zamontowano 1000 budek lęgowych dla jerzyków. Sam projekt nie tylko pomógł w odbudowanie populacji tych zagrożonych ptaków, ale też zwrócił uwagę mieszkańców na zagrożenia płynące z nieumiejętnego rozwoju terenów miejskich. Wdrożono także podobny projekt pt. "Domki dla pożytecznych zwierząt". Według statystyk, w radomskich parkach ustawiono 50 schronień dla nietoperzy, 120 domków dla ptaków, 50 kwater dla jeży i 50 budek lęgowych dla owadów. Przy okazji zwrócono uwagę na pozytywny wpływ obecności tych zwierząt na bioróżnorodność w mieście oraz ich rolę w walce z komarami czy innymi szkodnikami. Mieszkańcy mogą podziwiać cykl życia zwierząt podczas spacerów w parku. Warto też wspomnieć, że w 2022 r. w Radomiu powstał ogród sensoryczny, w skład którego weszły ścieżki sensoryczne o różnych fakturach, plac zabaw dostosowany do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, ogród zapachu, dźwięku, dotyku, barw oraz ścieżka przyrodniczo-edukacyjna do aktywnego wypoczynku.

Trudności, przed którymi stoi miasto

Oczywiście, wprowadzanie celów zrównoważonego rozwoju nie może obyć się bez pewnych trudności. W przypadku Radomia jest to chociażby stara zabudowa w ścisłym centrum miasta, która wymaga kompleksowej renowacji. Wyzwaniem dla władz jest zastosowanie w mieście takich rozwiązań, które sprawią, że mieszkańcy będą chcieli nie tylko tu pracować, lecz także odpoczywać i mieszkać. Niezmiennie rośnie też współczynnik udziału mieszkańców w wieku postprodukcyjnym. Tutaj warto wspomnieć, że z uwagi na znaczący udział seniorów w populacji miasta, prowadzony jest szereg inicjatyw, promując zdrowy tryb życia wśród mieszkańców Radomia powyżej 60 roku życia. Program pn. „Kropla zdrowia dla seniora – Aktywizacja osób w wieku 60+" ma na celu zwiększenie aktywności fizycznej u adresatów programu oraz aktywizować ich społecznie podczas spotkań na terapii zajęciowej. W Radomiu aktualnie działa również Radomska Strefa Gospodarcza, zarówno w obszarze utrzymywania kontaktów z inwestorami, jak i w aspektach związanych z etyką biznesu oraz zrównoważonym rozwojem.

Jak Radom monitoruje rozwój?

Radom nie wprowadził jeszcze strategicznego dokumentu dot. zrównoważonego rozwoju, przez co monitorowanie postępów może sprawić pewną trudność. Realizuje jednak cele środowiskowe m.in. poprzez przyjęty w 2019 roku. "Plan Adaptacji do zmian klimatu miasta Radomia do roku 2030". Ponadto, w 2020 roku. opracowano Strategię Rozwoju Elektromobilności, która jest odpowiedzią na potrzebę dążenia do realizacji zasad i założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju w sektorze transportu. Miasto posiada 133 niskopodłogowe autobusy (cała flota); z czego już 19 to autobusy zasilane elektrycznie, 42 zasilane CNG. 51% z całej floty spełnia najwyższe normy emisji spalin.

Radom – Siła w precyzji

Hasło promocyjne Radomia, “Siła w precyzji”, objawia się też w nacisku stawianym na edukację techniczną mieszkańców miasta. W dawnych latach miejsce to słynęło z wielkiego przemysłu. Spuścizną po tamtych czasach jest świetnie zorganizowana sieć radomskich zawodowych szkół ponadgimnazjalnych, w których uczniowie i słuchacze mogą zdobyć najwyższe kwalifikacje i przygotować się do pracy w wybranym zawodzie. Imponujący dorobek szkół średnich równoważą jednak braki w ofercie szkół wyższych. Poziom i jakość kształcenia wyższego jest niewystarczający, co wynika z faktu ograniczonej dostępności do kierunków zgodnych z uwarunkowaniami rynku pracy. Radom aspiruje do miana prawdziwie europejskiego, zielonego miasta. Na osiągnięcie tego celu przeznaczane są środki pieniężne pozyskiwane z zewnątrz. Celem są kolejne projekty związane z ochroną środowiska, w tym także ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń. Precyzja na pewno pomoże w osiąganiu kolejnych celów!

Piotr Tomczuk

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
208 091 r.	XIII wiek	mazowieckie	Radosław Witkowski

GDYNIA

Szum fal, piękne statki w porcie oraz miejsca do plażowania i spacerów – to tylko jedne z aspektów, z którymi może kojarzyć się Gdynia. To nadmorskie miasto sukcesywnie działa na rzecz zrównoważonego rozwoju i wdraża inicjatywy, które sprzyjają rozwojowi i innowacyjności, służąc jednocześnie mieszkańcom oraz ekologii.

fot. M. Mielewski/ gdynia.pl

Na szczególną uwagę zasługują inicjatywy związane z gospodarką wodną oraz smart cities:

- Konto Mieszkańca – centrum gdyńskich e-usług: jest to kompleksowa usługa, która przy pomocy portalu i aplikacji mobilnej integruje usługi miejskie, np.: Karta i Asystent Mieszkańca, E-dziennik, internetowa rezerwacja wizyt w urzędzie, czy komunikaty o jakości powietrza.

- TRISTAR: Projekt Tristar, czyli Zintegrowany System Zarządzania Ruchem w Gdyni, Gdańsku i Sopocie, którego Gmina Miasta Gdyni jest beneficjentem. Został stworzony w celu zrewolucjonizowania sposobu poruszania się po trójmiejskiej sieci ulic - sygnalizacje świetlne w sposób inteligentny adaptują się do zmiennych warunków ruchu, dzięki czemu istniejąca infrastruktura drogowa jest wykorzystywana w sposób najbardziej efektywny. Przykładami są m.in.: tablice i znaki o zmiennej treści ostrzegające o warunkach pogodowych, utrudnieniach w ruchu oraz dopuszczalnych prędkościach, znaki informacji parkingowej wyświetlające ilość dostępnych miejsc na parkingach, elektroniczne tablice na przystankach. System ten dba o bezpieczeństwo mieszkańców i podróżnych dzięki nadzorowi wizyjnemu nad ruchem, automatycznemu wykrywaniu zdarzeń drogowych i wykroczeń.

- Gdyńskie Otwarte Dane: otwartedane.gdynia.pl to serwis, którego zadaniem jest zbieranie i przetwarzanie danych publicznych miasta Gdynia w jednym miejscu. Głównym celem portalu jest udostępnianie wszystkich danych mających szczególne znaczenie dla rozwoju innowacyjności miasta i jego mieszkańców. Dane publiczne udostępniane są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz międzynarodowymi standardami w zakresie udostępniania danych. Dane pozyskiwane w portalu mają wiele zastosowań. Są szczególnie przydatne w budowaniu nowych aplikacji i innowacyjnych miejskich technologii.

- Przystanie sąsiedzkie: ten autorski pomysł gdyńskiego samorządu stwarza przestrzeń do budowy wszechstronnej oferty instytucji i organizacji oraz poszukiwania jak najskuteczniejszych sposobów włączania mieszkańców i mieszkanek o bardzo zróżnicowanych potrzebach w życie dzielnicy i najbliższego otoczenia. W zależności od lokalizacji i potrzeb mieszkańców znajdują się w nich kluby seniora, mediateki / biblioteki, dzielnicowe ośrodki pomocy społecznej, placówki wsparcia dziennego, punkty obsługi mieszkańca, siedziby rad dzielnic, funkcje zdrowotne, sportowo-rekreacyjne, edukacyjne, a w każdej, bez względu na lokalizację – przestrzenie sąsiedzkie.

- Pływające ogrody na Demptowie: ciekawym rozwiązaniem jest utworzenie na mokrym (stale wypełnionym wodą) zbiorniku retencyjnym tzw. roślinnej wyspy filtracyjnej. To nasadzenie roślin wodnych na konstrukcjach unoszących się na wodzie. Rośliny wspomagają naturalne oczyszczanie wody, a jednocześnie stanowią element ozdobny. W Gdyni takie założenie można podziwiać na zbiorniku retencyjnym przy ul. Kmdr. Sakowicza.

- Ogród deszczowy przy ul. Śliwkowej: jest to pierwszy ogród deszczowy w Gdyni. Dzięki specjalnie dobranemu podłożu oraz wyselekcjonowanej roślinności pochłania deszczówkę i nie dopuszcza do podtapiania okolicznych zabudowań. Co równie ważne, jest estetyczny i wprowadza do przestrzeni osiedlowej nową jakość architektoniczną.

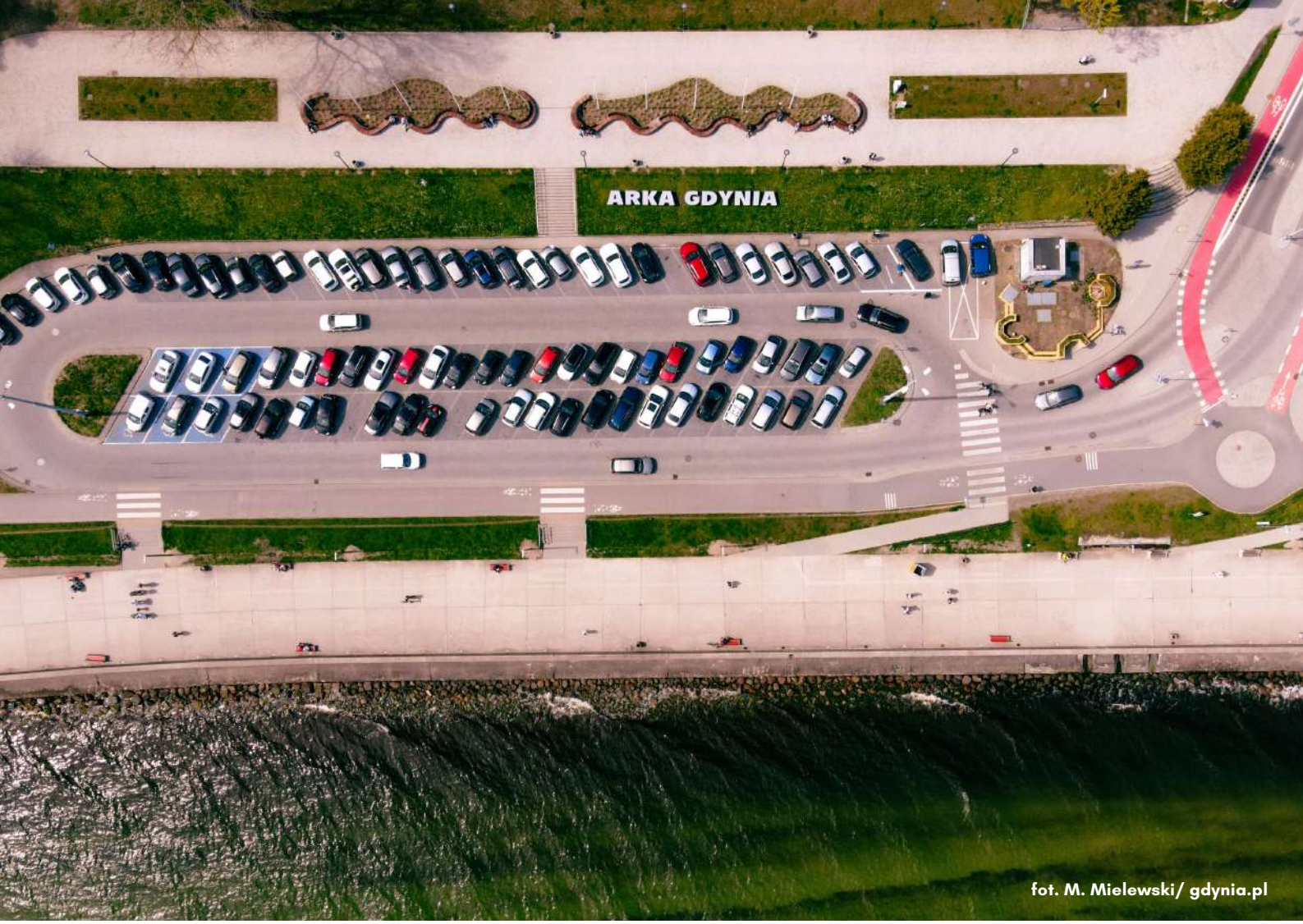

fot. M. Mielewski/ gdynia.pl

- Rozwój systemu gospodarowania wodami opadowymi w Gdyni: jego celem jest wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu poprzez zwiększenie zabezpieczenia terenów zurbanizowanych miasta przed podtopieniami czy zalaniami. W ramach projektu założono wybudowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej na obszarach gdzie występuje jej brak, ale także przebudowę istniejącego systemu kanalizacji deszczowej, który zawodził. Planowane jest również zastosowanie różnych urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi, pozwalających na retencję wód opadowych, zatrzymanie lub spowolnienie odpływu do odbiornika. Celem jest zwiększenie ilości wody retencjonowanej oraz zatrzymanej w gruncie w miejscu jej występowania, a co za tym idzie ograniczenie i spowolnienie odpływu wód opadowych do odbiorników.

- Własny ogród deszczowy: ogrody deszczowe to rozwiązanie, na którym korzysta środowisko. Takie rozwiązania sprzyjają zapewnieniu większej bioróżnorodności, dodatkowego schronienia i dostępu do wody dla owadów, ptaków, drobnych ssaków, poprawiają jakość odprowadzanych wód, a także wygląd krajobrazu. Wiążą się również z oszczędnościami. Do zasilania ogrodu zużywana jest bowiem woda opadowa. Na taki projekt właściciele i współwłaściciele nieruchomości na terenie Gdyni mogą uzyskać dofinansowanie.

Wdrażanie projektów wiąże się także z wyzwaniami. Samorząd gdyński dokłada starań, aby mieszkańcy miasta byli zadowoleni ze swojego miejsca zamieszkania. Dotyczy to m.in. podnoszenia poziomu jakości usług miejskich np. w urzędzie, tak aby czas załatwiania usług był jak najkrótszy, a sama obsługa jak najbardziej przyjazna oraz zdolna do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki i otoczenie. W zakresie działań związanych z gospodarką wodną leży przede wszystkim ochrona wód powierzchniowych i podziemnych w Gdyni przed spływem nieoczyszczonych ścieków bytowych poprzez m.in. pełne pokrycie siecią kanalizacji sanitarnej obszaru miasta oraz ciągłe rozwijanie infrastruktury gospodarowania wodami opadowymi m.in. przez rozbudowę i polepszanie parametrów sieci burzowej, w tym przepompowni, regulację cieków i rozwój lokalnej retencji.

Projekty, które cieszą się powodzeniem stanowią także źródło inspiracji dla innych. Jak pokazały ostatnie lata, wiele z działań realizowanych przez Gdynię staje się wzorem do naśladowania dla innych miast. Miasto jest w gronie zaledwie kilku liderów inteligentnych miast (smart cities), którzy ustanawiają poziom dla kolejnych miast pretendujących do tego tytułu, co wynika z adaptacji do trendów europejskich i ogólnoświatowych. Gdynia od wielu lat na bieżąco śledzi pojawiające się nowinki w zakresie innowacyjnych technologii, które mogą być implementowane w mieście. Duże znaczenie w przypadku realizacji projektów w mieście ma również wskazanie odpowiednich osób/zespołu do koordynowania wymiany informacji, jak i poszukiwania innowacyjnych rozwiązań poprzez uczestnictwo w konferencjach tematycznych, czy współpracę z jednostkami zewnętrznymi z obszaru nauki i nowych technologii.

Miasto Gdynia w sposób niezwykle staranny podchodzi do kwestii monitorowania wskaźników ekonomicznych i statystycznych oraz ich wykorzystanie w jak najszerszy sposób do monitorowania realizacji poszczególnych celów – w tym wybranych wskaźników zrównoważonego rozwoju. Sprawy statystyki miejskiej w UM Gdyni prowadzi Wydział Strategii. Dane niezbędne do monitorowania wskaźników pozyskuje z różnych źródeł m.in. informacji udostępnianych przez lokalne firmy oraz administrację, badań własnych (współpraca w ramach praktyk studenckich, badania ankietowe wśród mieszkańców), danych GUS oraz Eurostatu.

fot. M. Mielewski/ gdynia.pl

W perspektywie pięciu najbliższych lat, Gdynia stawia sobie cele względem realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Największym potencjałem Gdyni są jej mieszkańcy, dlatego miasto dalej będzie dążyć do dalszego wzrostu jakości życia swoich mieszkańców i odwiedzających miasto gości. Na to składa się przede wszystkim:

- dbałość o środowisko naturalne i rozwój terenów zielonych w mieście,
- rozwój zeroemisyjnego transportu i zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców oraz
- rozwijanie przestrzeni publicznych przyjaznych dla pieszych, rowerzystów i osób z niepełnosprawnościami.

Gdynia dalej będzie rozwijać nie tylko reprezentacyjne centrum miasta, ale i dalej położone dzielnice, zapewniać dostęp do najlepszej edukacji i usług społecznych wszystkim gdynianom niezależnie od wieku i sytuacji materialnej. Miasto na bieżąco analizuje działalność innych miast w zakresie realizacji celów zrównoważonego rozwoju. W dużym stopniu zapisy Strategii Miasta Gdyni są wyrazem zrozumienia dla priorytetów zrównoważonego rozwoju jakimi są zmniejszenie ubóstwa, poprawa jakości zdrowia i warunków bytowych, zwiększenie dostępności i atrakcyjności edukacji, polityka prorodzinna czy jakość powietrza i dbałość o wykorzystanie zasobów naturalnych.

Małgorzata Starek

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
244 104	1926 r.	pomorskie	Wojciech Szczurek

SZCZECIN

Szczecin to miasto położone pomiędzy rozlewiskami Odry z otwartą perspektywą na Zalew Szczeciński, Jezioro Dąbie oraz ze szlakiem żeglugowym do Morza Bałtyckiego. Zgodnie z wizją Szczecin Floating Garden 2050, Szczecin ma łączyć to co charakterystyczne dla miasta z cechami miejsca dobrego do życia, a tym samym udowadniać, że nowoczesna metropolia nie musi przytłaczać.

W 2011 r. Rada Miasta Szczecin przyjęła Strategię Rozwoju Szczecina 2025, której priorytetem jest to, aby Szczecin był miastem otwartym i tolerancyjnym oraz atrakcyjnym miejscem do życia i pracy – wspólnotą mieszkańców wykorzystującą trwały rozwój dziedzictwa kulturowego, walorów środowiska przyrodniczego oraz nadbałtyckie i nadodrzańskie położenie. Analiza realizacji Strategii (a w rezultacie również celów zrównoważonego rozwoju) opiera się o zestaw wskaźników i miar syntetycznych i jest dokonywana w sposób niezwykle przejrzysty, wraz z przedstawieniem kompleksowego opisu przyjętej metodologii obliczeń (raport z realizacji Strategii stanowi załącznik do rocznego Raportu o stanie Gminy Miasto Szczecin). Wartości wskaźników porównywane są ponadto z innymi miastami takimi jak Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Lublin, Łódź, Poznań i Wrocław. Z raportu podsumowującego monitoring Strategii przykładowo można wywnioskować, że na przestrzeni lat 2011 – 2020 w Szczecinie znacznie wzrósł odsetek dzieci objętych opieka w żłobkach, zwiększyła się długość ścieżek rowerowych oraz nastąpiła poprawa jakości powietrza.

Ponadto w mieście przygotowywane są także inne dokumenty programowe i strategiczne, w ramach których monitorowane są wskaźniki zbliżone do tych, które wykorzystywane są w celu monitorowania realizacji krajowych priorytetów zrównoważonego rozwoju. Przykładem może być raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska miasta Szczecin na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024.

Jednym z najważniejszych dokonań miasta w ostatnich latach było wydanie dnia 23 marca 2021 r. przez Prezydenta Miasta Szczecin zarządzenia w sprawie Standardów utrzymania ochrony i rozwoju terenów zieleni miasta Szczecin oraz obowiązków służących ich wdrożeniu. Wskazane zarządzenie określa konkretne metody wdrożenia standardów ochrony i utrzymania zieleni poprzez sprecyzowanie oczekiwanego sposobu gospodarowania zielenią w procesach inwestycyjnych oraz sformułowanie wymagań co do dokumentacji projektowej przygotowywanej w ramach realizacji miejskich inwestycji w zakresie zieleni. Efektem jest zachowanie większej ilości drzew, poprawienie ochrony drzew na placach budowy oraz sukcesywne zwiększanie ilości nasadzeń.

Ponadto, Szczecin obecnie realizuje zadanie polegające na inwentaryzacji wszystkich drzew w mieście w oparciu o dane geoprzestrzenne. Pozyskane informacje zostaną następnie umieszczone w dedykowanej bazie danych. Dane z inwentaryzacji pozwolą we właściwy sposób planować prace pielęgnacyjne w drzewostanie. Jest to również pierwszy element systemu oceny zagrożenia stwarzanego przez drzewa, który to system miasto planuje wprowadzić.

Priorytetem działań miasta jest także dalszy rozwój i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz optymalizacja systemu zarządzania siecią. Zadania inwestycyjne w tym zakresie są realizowane przez ZWiK Szczecin sp. z o.o. ze środków własnych oraz środków pochodzących z dotacji unijnych i pożyczek.

Kierując się założeniami zrównoważonej mobilności, Szczecin od kilku lat stara się budować system komunikacji przyjazny wszystkim uczestnikom ruchu. Jednym z kluczowych dokumentów w tym obszarze jest Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego dla Miasta Szczecina na lata 2014-2025. Co więcej, w 2021 r. konsekwentnie realizowano działania zmierzające do redukcji emisji zanieczyszczeń generowanych przez komunikację publiczną wdrażając założenia Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Szczecina. W 2021 r. kontynuowano również działania wspierające elektromobilność w zakresie transportu indywidualnego. W porównaniu z 2019 r. potroiła się liczba ogólnodostępnych stacji ładowania samochodów elektrycznych w Szczecinie.

Największymi wyzwaniami dla Szczecina są obecnie:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego,
- zapewnienie sprawnej, funkcjonalnej komunikacji publicznej, co przy wzroście kosztów energii i paliwa oraz presji płacowych motorniczych i kierowców jest niezwykle trudne,
- dbałość o tereny zielone, szczególnie w aspekcie inwestycji miejskich a także próba ich rozwoju – duży odsetek lasów w granicach administracyjnych Szczecina oraz
- rozbudowa sieci deszczowej i zbiorników retencyjnych, by zapobiegać podtopieniom wynikającym z choć rzadkich to nagłych intensywnych opadów.

Pod względem realizacji założeń zrównoważonego rozwoju, najważniejszym celem, jaki stawia sobie Szczecin jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. Jednocześnie stanowi to odpowiedź na jedno z największych wyzwań dostrzeganych przez miasto i jest związane z utworzeniem dodatkowych źródeł energetycznych należących do miasta lub z miastem ściśle powiązanych, tj. takich, na które miasto będzie miało wpływ. Chodzi tutaj o odnawialne źródła energii takie jak geotermia (Szczecin ma ku temu bardzo dobre warunki geologiczne), farmy fotowoltaiczne oraz – ze względu na dobre parametry wiatrowe w mieście – także farmy wiatrowe. W te działania wpisuje się także budowa kolejnej linii zakładu termicznego unieszkodliwiania odpadów, który wytwarza energię w kogeneracji. Równolegle realizowany jest proces modernizacji energetycznych, który ma na celu zmniejszenie zużycia energii oraz zapobieganie stratom energii.

Weronika Nalbert

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
396 472	1243 r.	zachodniopomorskie	Piotr Krzystek

KRAKÓW

Cytując polskiego publicystę i historyka literatury pana Wilhelma Feldmana „Kto chce, poznać duszę Polski – niech jej szuka w Krakowie”. Głównym zabytkiem Miasta będący świadkiem wielu historycznych chwil Wawel, czyli zamek polskich królów. W podziemiach wawelskiej katedry znajdują się nie tylko groby władców Rzeczypospolitej, ale również naszych wybitnych rodaków. Stolica województwa małopolskiego to klimatyczne miejsce, w którym każdy może znaleźć coś dla siebie. Znawcę sztuki zachwycą liczne galerie i muzea, a miłośnik tradycyjnej kuchni nie będzie mógł opuścić takich miejsc jak słynna restauracja „Hawełka”. Kraków jest nowoczesnym, wciąż rozwijającym się tyglem, gdzie tradycja miesza się z awangardą. Tym samym reprezentuje polski szacunek do przeszłości z pędem ku przyszłości. Kraków, ze swoimi atrakcyjnymi terenami, bogatą ofertą usług i zapleczem naukowym jest iście duszą Polski.

Kraków jest drugim pod względem liczby mieszkańców miastem Polski oraz europejskim liderem w zakresie atrakcyjności biznesowej, z ofertą rozwiniętej infrastruktury i wykwalifikowanej kadry. W okresie globalnego kryzysu finansowego w latach 2007-2009, stolica Małopolski – wbrew ogólnoświatowym tendencjom – zyskiwała kolejnych inwestorów; rosła nie tylko liczba firm ale i liczba pracowników. Podobny trend zauważalny był w okresie pandemii COVID-19.

W katalogu wskaźników monitorujących „Strategię Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030", wymieniono trzy bezpośrednie wyzwania, do których należą:

- Cel 3 – Dobre zdrowie i jakość życia, czyli walka z chorobami cywilizacyjnymi
- Cel 12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja, czyli recykling odpadów
- Cel 16 – Pokój, sprawiedliwość, czyli zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom

W ramach tych priorytetów, miasto realizuje portfel projektów, takich jak „Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii", który do 2030 r. ma zapewnić obywatelom dostęp do źródeł stabilnej, odnawialnej i nowoczesnej energii, po przystępnej cenie. Gmina prowadzi również programy dotacyjne, których celem jest przeciwdziałanie kryzysowi energetycznemu, poprzez ocieplanie budynków, wymianę starego źródła ciepła na nowe, wsparcie ogrzewania elektrycznego instalacją fotowoltaiczną oraz wykorzystanie wód opadowych i roztopowych. Są to: „Program rozwoju odnawialnych źródeł energii na obszarze Gminy Miejskiej Kraków", „Program termomodernizacji budynków jednorodzinnych dla Miasta Krakowa", „Program STOP-SMOB", „Program krakowskiej mikroretencji wód opadowych i roztopowych". Mieszkańcy mają również możliwość uzyskania dotacji w ramach rządowych programów: „Mój Prąd", „Czyste powietrze" i „Moja woda".

W ostatnich latach Kraków może pochwalić się realizacją miejskich programów ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego, w tym na przykład Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Władze Krakowa dbają nie tylko o dobrostan swoich mieszkańców, ale również o ich świadomość klimatyczną, wraz z poprawą jakości terenów zielonych i ze wzrostem ich dostępności. Ideą Miasta, jest dostępność do pracy, szkoły, kawiarni czy parku w ciągu 15 minut (miasto 15-minutowe). Działania miasta ukierunkowane są na doprowadzenie do standardów wysokiej jakości środowiska naturalnego, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy jakości powietrza, uprzywilejowania komunikacji zbiorowej w ruchu miejskim, zwiększenia udziału ekologicznych form mobilności: publicznego transportu zbiorowego, ruchu pieszego i rowerowego, ograniczenia lub eliminacji indywidualnego ruchu samochodowego w mieście. „Kraków Nowe Miasto (Płaszów – Rybitwy)" to projekt zielonego Nowego Miasta o nowych funkcjach mieszkaniowych, usługowych i biurowych Jest to teren poprzemysłowy. Na kanwie rzeki Drwiny zaprojektowano nowy, jeden z największych w mieście, park rzeczny. „Kraków Nowa Huta Przyszłości", to inwestycja w centra rekreacji, wypoczynku i logistyczno-przemysłowe. Wszystkie te działania mają służyć nie tylko przyrodzie, ale również człowiekowi, który jest jej częścią. To, co ma uzdrowić środowisko, może pomóc w walce z grupą schorzeń, do których zaliczana jest m.in. otyłość, cukrzyca oraz nowotwory złośliwe czy też alergie. Największym dowodem troski władz o wszystkich mieszkańców jest realizacja Powiatowego Programu Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w latach 2019-2022.

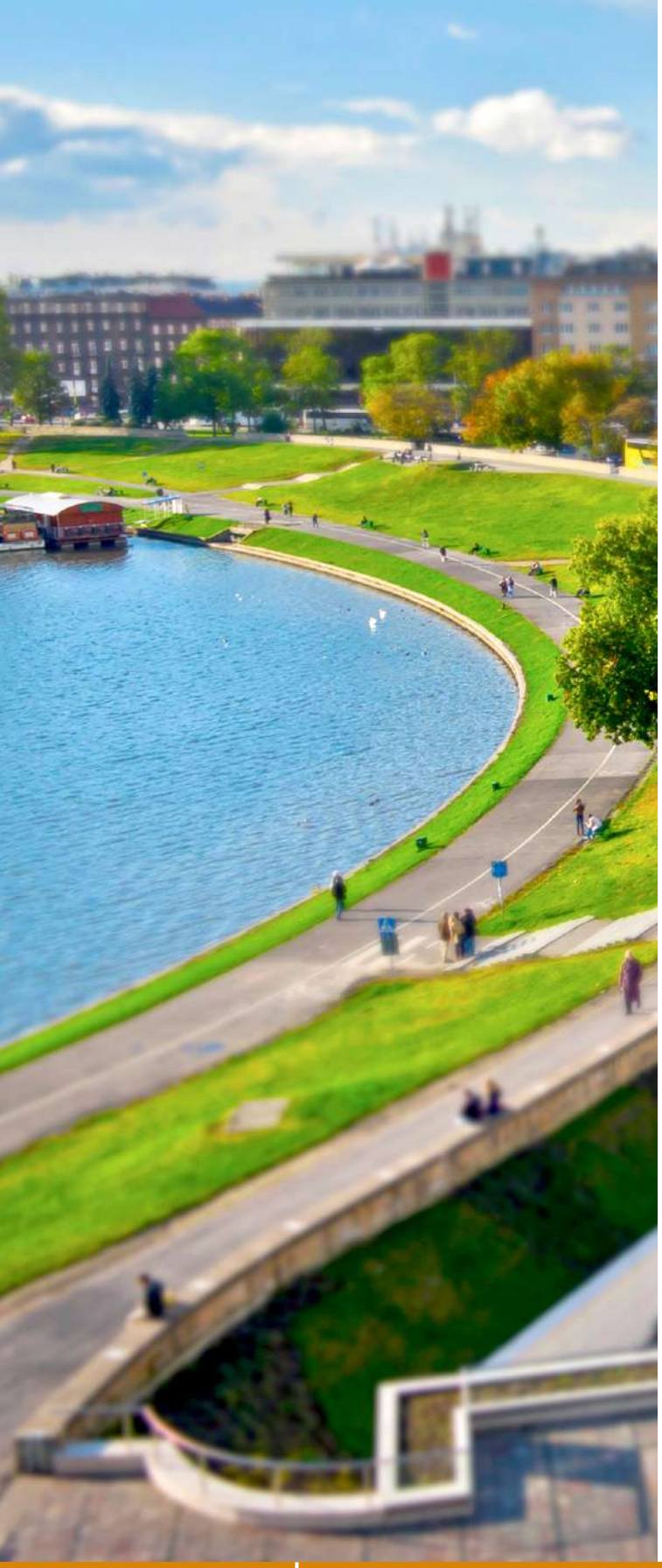

Ciekawą inicjatywą jest program mapy bezpieczeństwa, czyli narzędzia informatycznego do analizy i obrazowania danych w obszarze przestępstw, wykroczeń, wypadków i kolizji drogowych. w kontekście poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. Celem tego narzędzia jest wzmocnienie instytucji krajowych, zbudowanie zdolności sprawnego zapobiegania przemocy, oraz zwalczania terroryzmu i przestępczości. Ponadto, do 2030 roku mieszkańcy mają mieć zapewniony dostęp do odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań. Za tym idzie realizacja rządowego programu “Mieszkanie na start” przy ul. A. Szwed-Śniadowskiej.

„Dzielnica Wesoła” - celem planu jest zachowanie wyjątkowych walorów obszaru, realizacja zasady zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego oraz krajobrazowego (krajobrazu miejskiego), w tym ochrona przestrzeni strefy buforowej UNESCO, a także uzupełnienie układu urbanistycznego oraz zwiększenie różnorodności i jakości programu usługowego, ze szczególnym uwzględnieniem instytucji kultury (jednym z pierwszych takich obiektów będzie siedziba Biblioteki Kraków z dostępnymi dla wszystkich pracowniami i czytelniami).

Zuzanna Bukowska

populacja	prawa miejskie	województwo	prezydent miasta
780 796	1257 r.	małopolskie	Jacek Majchrowski

Inicjator publikacji

United Nations Association Poland
Stowarzyszenie Narodów Zjednoczonych w Polsce
www.unapoland.org | biuro@unapoland.org

Program

Agenda 2030: Polska dla Zrównoważonego Rozwoju

Opracowanie i redakcja tekstów
Magdalena Kania, Weronika Nalbert

Opracowanie graficzne

Adam Dziedzic, Marta Skobel

Opracowanie i analiza danych

Przemysław Błocki

Autorzy i autorki tekstów

Adam Dziedzic, Agnieszka Łyczak-Szymczyk, Aleksandra Kowalczuk, Anastazja Drapata, Aurelia Zych, Barbara Uherek-Bradecka, Bartłomiej Kozek, Bartosz Basiński, Dagmara Uszyńska, Daniel Matwiejczuk, Dominika Gansel, Inga Sobierajska, Iza Kaczyńska, Joanna Janowicz, Julia Błachowicz, Karolina Gajęcka, Karolina Tulik, Katarzyna Kierzek-Koperska, Klara Gonciarz, Krzysztof Hajdrowski, Łukasz Rzepecki, Magdalena Kania, Małgorzata Jarosińska-Jedynak, Małgorzata Stadnicka, Małgorzata Starek, Mariusz Hass, Marta Zalewska, Martyna Krzysztofińska, Maria Borowczyk, Nastazja Lewandowska, Nikola Lewicka, Piotr Barczak, Piotr Stepulak, Piotr Tomczuk, Przemysław Błocki, Przemysław Kurlandt, Ryszard Hordyński, Sylwia Łyskawka, Tomasz Bradecki, Weronika Adamczak, Weronika Nalbert, Zbigniew Szalbot, Zofia Kościk, Zuzanna Bukowska

WRZESIEŃ 2022

United Nations Association Poland
biuro@unapoland.org | www.unapoland.org

Adres biura: ul. Stokłosy 3,
02-787 Warszawa,
biuro G1, kampus Akademii Finansów i Biznesu Vistula
Adres do korespondencji:
ul. Kobierzyńska 117A/8
30-382 Kraków